

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 22 maj justerades.

§ 2 Anmälan om ny riksdagsledamot

Följande berättelse hade kommit in från Valprovsningsnämnden:

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot

Till Valprovsningsnämnden har från Valmyndigheten inkommit bevis om att Jeannette Escanilla (V) utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 7 juni 2018 sedan Emma Wallrup (V) avsagt sig uppdraget.

Valprovsningsnämnden har denna dag granskat beviset för den nya ledamoten och därvid funnit att det blivit utfärdat i enlighet med 14 kap. 28 § vallagen (2005:837).

Stockholm den 11 juni 2018

Svante O. Johansson

ersättare för ordföranden

/Mattias Andersson
sekreterare

§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2017/18:37 för torsdagen den 7 juni i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från civilutskottet.

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Motion

2017/18:4197 till utbildningsutskottet

Prot. 2017/18:130
12 juni

EU-dokument
COM(2018) 277 och COM(2018) 278 till trafikutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 3 september*.
COM(2018) 381 till miljö- och jordbruksutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 3 september*.

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Socialutskottets betänkande
2017/18:SoU25 Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter

Justitieutskottets betänkanden
2017/18:JuU35 En mer heltäckande terrorismlagstiftning
2017/18:JuU36 Ny kamerabevakningslag
2017/18:JuU37 Brottsdatalag
2017/18:JuU38 Kriminalvårdsdatalag – en ny lag med anpassning till EU:s dataskyddsförordning
2017/18:JuU39 Lag om flygpassageraruppgifter i brottsbekämpningen

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande
2017/18:UFöU4 Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali

Finansutskottets betänkanden
2017/18:FiU46 Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning 2013–2017
2017/18:FiU40 Elektroniska fakturor till följd av offentlig upphandling

Skatteutskottets betänkanden
2017/18:SkU25 Nya skatteregler för företagssektorn
2017/18:SkU26 Mervärdesskatteregler för vouchrar

§ 6 Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och årsredovisning 2017

Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU24
Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och årsredovisning 2017 (redog. 2017/18:RJ1 och redog. 2017/18:RR3)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU29

Myndighetskapital vid universitet och högskolor (skr. 2017/18:191)
föredrogs.

Anf. 1 THOMAS STRAND (S):

Herr talman! När Riksrevisionen presenterade sin granskningsrapport *Varför sparar lärosätena? – En granskning av myndighetskapital vid universitet och högskolor* väckte det en hel del uppmärksamhet. Mellan åren 2007 och 2016 hade myndighetskapitalet ökat med 7,6 miljarder kronor. Vid årsskiftet 2016/17 hade de statliga universiteten och högskolorna ett samlat myndighetskapital på 12,3 miljarder kronor.

Riksrevisionens övergripande slutsats var att uppbyggnaden av lärosätenas myndighetskapital på totalnivå inte är förenlig med ett effektivt resursutnyttjande ur ett statsfinansiellt perspektiv.

Varför sparar lärosätena? Det är en berättigad fråga. Samtidigt är frågan om lärosätenas myndighetskapital ganska komplex. Möjligheten att spara överskott i form av ett myndighetskapital skiljer sig mot andra statliga myndigheter. Myndighetskapitalets utveckling ser också lite olika ut när vi jämför mellan lärosätena. Vi kan också konstatera att ökningen dessutom har stannat av vid många lärosäten under de senaste åren. Trots det ligger myndighetskapitalet på en historiskt hög nivå, både i absoluta tal och i förhållande till omsättningen. Riksrevisionen skriver själv att en viss ekonomisk buffert är naturlig. Problemet är när denna ekonomiska buffert blir anmärkningsvärt stor.

Myndighetskapitalet härrör från två olika anslag: dels anslaget som avser utbildning på grundnivå och avancerad nivå, dels anslaget som avser forskning och utbildning på forskarnivå. Jag måste erkänna att jag särskilt reagerade på att nästan hälften av det samlade myndighetskapitalet härrör från utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Jag får som utbildningspolitiker ofta synpunkter på att det saknas pengar till utbildning på grundnivå och avancerad nivå, men det rimmar ju lite illa med ett hyfsat stort sparad kapital. Även frågan om kvalitet i undervisningen relaterar till förekomsten av ett stort sparad kapital.

Riksrevisionens granskning av myndighetskapitalet vid våra lärosäten är välkommen. Den bidrar till en fördjupad bild av hur myndighetskapitalet utvecklats under perioden, och det leder till en konstruktiv debatt om hur skattemedel används på ett effektivt sätt. Stora outnyttjade resurser är naturligtvis inte bra ur ett effektivitets- och kvalitetsperspektiv. Det kan minska förtroendet för högskolesektorn i dess helhet. Nu ska det dock sägas att det finns lärosäten som tagit medvetna beslut om hur man vill använda dessa sparade medel. Det är naturligtvis bra.

Det finns lite olika förklaringar till hur myndighetskapitalet har vuxit, vilket Riksrevisionen redovisar. Regeringen pekar i sin skrivelse på ytterligare en förklaring som är väl värd att ta ad notam. Det är viktigt att ge universitet och högskolor stabila och långsiktiga förutsättningar. När den tidigare borgerliga regeringen tillfälligt ökade antalet högskoleplatser under två år och flyttade om platser mellan lärosäten medförde det särskilda utmaningar för lärosätetsledningarna. Det blev svårt att snabbt skala upp verksamheten under två år, och man kände behov av att ha en ekonomisk

buffert. Därför är det bra att nuvarande regering inte följer samma linje utan tillför fler högskoleplatser permanent.

Herr talman! Ett enigt utbildningsutskott instämmer i regeringens bedömning av de åtgärder som behövs vidtas med anledning av granskningsrapporten. Utskottet delar regeringens och Riksrevisionens bedömning att styrningen och uppföljningen av myndighetskapital vid universitet och högskolor behöver förtydligas, särskilt när det gäller det myndighetskapital som uppstått inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Utskottet ställer sig positivt till regeringens avsikt att mer regelbundet och inom ramen för budgetpropositionens resultatredovisning informera riksdagen om utvecklingen av myndighetskapitalet. Vidare ställer sig utskottet bakom de åtgärder som regeringen redan har initierat och som bland annat syftar till att regeringen enklare ska kunna följa utvecklingen av myndighetskapitalet samt åtgärder för att stärka uppföljningen av tidiga satsningar på fler utbildningsplatser och ökad kvalitet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 2 BETTY MALMBERG (M):

Herr talman! För att underlätta förståelsen av det vi diskuterar kanske vi kort ska redogöra för att myndighetskapital är något som uppstår när universitet och högskolor inte kan göra av med alla pengar som man får från staten, det vill säga de årliga anslagen.

Som den tidigare talaren har sagt är rubriken på Riksrevisionens rapport *Varför sparar lärosätena?* Med tanke på att det är 31 lärosäten med helt olika verksamheter som har granskats får vi kanske inte något entydigt svar. Rent generellt är väl svaret på frågan att det handlar om dels att skaffa sig en buffert för oförutsedda händelser eller utgifter, dels en möjlighet att göra strategiska val inför framtiden.

När de borgerliga partierna avvecklade Socialdemokraternas kollektivistiska löntagarfonder i början av 1990-talet, ni vet de där som dåvarande finansministern Kjell-Olof Feldt skaldade om – Löntagarfonder är ett jävla skit / Men nu har vi baxat dem ända hit – blev både Chalmers och Jönköpings högskola stiftelser. Ett stort kapital överfördes, och det gav lärosätena bland annat en möjlighet att äga fastigheter. Men det innebar också att de fick tillgång till en buffert och en rådighet att göra strategiska satsningar som de fann var viktiga för framtiden.

Övriga 31 statliga lärosäten har fått jobba vidare med andra budgetpremiss. Förmodligen är det ett skäl till att myndighetskapitalet har nått den höga nivå som det har i dag, det vill säga runt 12,3 miljarder kronor.

Riksrevisionen skriver bland annat i sin rapport att många lärosäten hade stora ekonomiska problem i mitten av förra decenniet, alltså runt 2005. Det ledde till insikten hos dessa olika lärosäten att de var tvungna att ha en buffert. Annars kunde de inte hantera ändringar av statliga anslag, skiftande studentefterfrågan – det är ju inte givet att alla studenter alltid söker sig till samma utbildningar som erbjuds – och osäkerhet kring nivån på externa anslag för forskningen.

Denna förklaring stämmer företrädare för Utbildningsdepartementet in i. Riksrevisionen menar att det är en rimlig förklaring, inte minst eftersom nivån på myndighetskapitalet har legat relativt still sedan 2010. Riksrevisionen menar att det är ett tecken på att lärosätena i dag inte längre ser något stort behov av fortsatt uppbyggnad.

Rapporten lyfter fram andra aspekter som har koppling till nivån på myndighetskapitalet. Tidigare analyser har framför allt fokuserat på forskningen, och där har det funnits viss förståelse för att det måste finnas extra kapital att tillgå. Men av denna rapport framgår att också utbildningssidan står för ett stort överskott. Det är alltså hela 5,4 miljarder kronor, vilket motsvarar knappt 44 procent av totalen. Det är naturligtvis inte bra.

Enligt rapporten beror problemet kanske inte på det min kollega Thomas Strand framförde här tidigare, men man ser att ett stort problem för lärosätena handlar om svårigheter att rekrytera personal och att studenterna inte efterfrågar precis de utbildningar man väntar sig. Det innebär att de politiska satsningar vi gör på vissa utbildningar, till exempel de senaste årens stora utbyggnad av nya platser vid lärarutbildningar och vissa vårdutbildningar, gör det svårt för lärosätena att hinna rekrytera lärare och öka antalet studenter. Det leder i sin tur till att utbildningar som aldrig startas eller som lockar färre studenter än det var tänkt ökar myndighetskapitalets storlek.

Detta är något som vi politiker måste ta till oss. Vi måste inse att det inte bara handlar om att kvantitativt lägga ut nya platser i tron att det ska leda till fler nyutexaminerade, utan det finns många hinder på vägen innan vi kan se antalet nya ingenjörer, lärare och specialistsjuksköterskor öka.

Herr talman! Som framgår av betänkandet har vi i Alliansen – Moderaterna, Centern, Liberalerna och Kristdemokraterna – inte lagt fram något eget förslag till svar på Riksrevisionens skrivelse. Vi kommer dock nogsamman att studera den och även resultatet av regeringens vidtagna åtgärder inför framtida diskussioner i till exempel Styr- och resursutredningen.

Anf. 3 ROBERT STENKVIST (SD):

Herr talman! Vi har inget annat yrkande än utskottet i den här frågan, men rapporten från Riksrevisionen kan det vara värt att säga några ord om. Jag tror att det blir en del upprepningar.

Akkumulationen av oförbrukat kapital på våra lärosäten är inget nytt fenomen. Jag har läst rapporter om detta tidigare – jag tror till och med att jag läst det från Riksrevisionen. Är det ett problem? Ja, det oförbrukade kapitalets storlek är så omfattande att man undrar om en del lärosäten faktiskt får för mycket pengar.

Det samlade myndighetskapitalet år 2017 var 12,3 miljarder kronor. Det är en mycket stor summa, och det allra mesta av detta kapital kommer från anslagsfinansieringen – inte hela beloppet, men största delen av det. Anslagsfinansieringen är alltså anslagen som lärosätena får från staten, och det är den överväldigande delen av det ackumulerade kapitalet. Det totala belopp som betalades ut till våra lärosäten 2016 var 44,4 miljarder kronor. Det ska då sättas i relation till det ackumulerade kapitalet på över 12 miljarder kronor.

Riksrevisionen konstaterar att det samlade myndighetskapitalet ligger på en historiskt hög nivå. Det är det som är frågan här. Som de andra talarna var inne på är det naturligt att lärosätena ackumulerar ett visst kapital. Det kan röra sig om att ha en buffert inför framtiden, möjlighet att betala ut löner, långsiktiga tjänster och så vidare. Men det Riksrevisionen tar upp är att i dag är det här kapitalet väldigt stort.

Prot. 2017/18:130
12 juni

*Myndighetskapital
vid universitet och
högskolor*

Som Riksrevisionen konstaterar och vi alla verkar vara överens om är det viktigt att både regeringen och riksdagen regelbundet informeras om utvecklingen av oförbrukat kapital – vilket inte sker, enligt denna rapport. I vilket fall behövs en striktare styrning av detta kapital på våra lärosäten.

I extrema fall kan regeringen faktiskt dra in kapital från högskolorna eller kanske hellre omfördela det dit där det behövs som bäst. Thomas Strand var inne på att vissa lärosäten klagar på att de har för lite pengar på grundnivå och avancerad nivå. Tja, det finns en möjlighet att helt enkelt omfördela pengarna. Det gjorde man faktiskt en gång på 90-talet. I stället för att bara skjuta till mer medel vid ett lärosäte skulle man helt enkelt kunna omfördela kapitalet. I grunden är det ju till största delen skattebetalarnas pengar. Men det sker väl bara i extremfall. I vilket fall behövs det, som alla tidigare talare har sagt, bättre styrning och uppföljning av det ackumulerade kapitalet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

§ 8 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU33
Uppskov med behandlingen av vissa ärenden
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

§ 9 Återbetalning av medlemsinsatser i arbetskooperativ

Civilutskottets betänkande 2017/18:CU38
Återbetalning av medlemsinsatser i arbetskooperativ (prop. 2017/18:253)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

*Vattenmiljö och
vattenkraft m.m.*

§ 10 Vattenmiljö och vattenkraft m.m.

Civilutskottets betänkande 2017/18:CU31
Vattenmiljö och vattenkraft m.m. (prop. 2017/18:243)
föredrogs.

Anf. 4 MATS GREEN (M):

Herr talman! Vattenkraften är en värdefull tillgång och spelar en central roll för elförsörjningen i Sverige. Den bidrar till ett konkurrenskraftigt energisystem med låga utsläpp och trygga leveranser av elenergi.

I dag finns det omkring 1 900 småskaliga vattenkraftverk i landet. De flesta är gamla kulturmiljöer, många med månghundraåriga – ibland tusenåriga – rötter, ofta från medeltiden. Många samhällen och städer har vuxit fram kring användningen av vattenkraft.

Den småskaliga vattenkraften har ett sammanlagt värde av 25 miljarder kronor och bidrar med ca 4 000 arbetstillfällen. Det samhällsekonomiska värdet av produktionen är betydande – mellan 4 och 5 miljarder kronor varje år.

Småskalig vattenkraft har alltså en lång och djupt förankrad tradition i framväxten av den svenska industrin, och den småskaliga vattenkraften är oerhört viktig för landsbygden, äganderätten och Sverige som helhet. Detta måste givetvis värnas.

Som en del i energiöverenskommelsen från 2016 framläggs nu förslag om ny lagstiftning för vattenkraft och andra vattenverksamheter, just för att slå vakt om dess långsiktiga förutsättningar och ge den en rättslig status som inte funnits tidigare. Detta är positivt, och Moderaterna står bakom att anta lagförslaget.

Det ändringsförslag, den motivreservation, som lades fram i civilutskottet av Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna, och som senare även fick stöd av SD, handlar om avgörande och mycket viktiga förtydliganden av tre begrepp: äldre rättigheter, samhällsnyttig verksamhet och begreppet äventyra. Tanken är att understryka och framför allt, herr talman, förtydliga det politiska syftet med propositionen. Jag vill särskilt gå igenom dessa begrepp.

Vad gäller äldre rättigheter ska dessa anses meddelade med stöd av motsvarande bestämmelser i miljöbalken. Utformning och drift som omfattas av den äldre rättigheten ska vara rättskraftigt skyddade mot nya pålagor. Det är viktigt, herr talman, att bestämmelserna om rättskraft får en tydlig reglering, och det är därför bra att det nu uttryckligen regleras att de särskilda äldre rättigheterna ska anses ha rättskraft. Utan denna reglering hade verksamheter riskerats.

Detta förtydligande innebär, herr talman, att rätten att bedriva en verksamhet som i dag skiljer sig från villkoren i ett privilegiebrev, exempelvis en kvarn med generator, bör kunna ha rättskraft även om det har genomförts förändringar av den teknik som verksamheten använder. Det avgörande ska inte vara om den teknik som verksamheten använder skiljer sig från den teknik som ursprungligen användes utan om verksamheten kan anses bedrivas i enlighet med så kallade äldre rättigheter.

När det gäller just denna del har även Socialdemokraterna och Miljöpartiet efter mycket diskussion instämt i att det har funnits ett behov av att förtydliga. Däremot är vi tyvärr inte eniga om förtydliganden gällande småskalig vattenkraft som samhällsnyttig verksamhet samt begreppet äventyra. Jag vill, herr talman, i detta sammanhang framhålla att Miljöpartiet inte sitter med något tolkningsföreträde vad gäller en energiöverenskommelse mellan fem partier, även om man ibland själv ger det intrycket.

Vårt förslag om förtydligande av begreppet samhällsnyttig verksamhet handlar om utvecklingen av myndigheternas vägledande material beträffande frågan om vilka typer av verksamheter som kan anses som samhällsnyttiga. En viktig utgångspunkt ska vara att småskalig vattenkraft ska kunna anses som samhällsnyttig verksamhet.

Vårt tredje, sista och faktiskt helt avgörande förtydligande handlar om att det inte får råda några tveksamheter kring vad som gör att ett äventyrande skulle kunna tolkas som att exempelvis ett vattenreningsverk inte får byggas ut eller, vilket är särskilt viktigt för oss i civilutskottet, att bostadsutveckling äventyras.

För oss var det därför viktigt att rörelser inom en kvalitetsfaktor aldrig ska anses innebära ett äventyrande i sig. Det ska heller inte råda några oklarheter kring att överenskommelsen innefattar en lösning utan dubbelprövning. Vi vill också i vår reservation vara tydliga med att begreppet äventyra inte är detsamma som att en verksamhet förändras.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation nr 5.

I detta anförande instämde Ola Johansson (C).

Anf. 5 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! De första människor som flyttade till Norden kom hit över vatten. De bosatte sig och bildade samhällsstrukturer där de kunde livnära sig på jakt, fiske och så småningom jordbruk. Efter hand lärde de sig utnyttja naturens egen rörelseenergi, som vindarna och framför allt vattnets rörelser, för olika ändamål: för att dämna upp för att sätta tegarna under vatten och för att odla. Det som odlades kunde sedan malas ned till bröd, först med handkraft och med hjälp av husdjur som drev kvarnstenarna och sedan med enkla kvarnhjul, så kallade skvaltkvarnar, som det finns gott om rester av i landskapet.

Ja, ni kan hela den här historien om hur Sverige gick från att vara istäckt och ogästvänligt till att befolkas av våra tidigaste invånare från Kaukasus och Afrika. Från att ha varit jägare och samlare blev människorna jordbrukare, som så småningom kristnades och organiserades i församlingar och byalag och vidare i en starkt hierarkisk och förtryckande stormakt, som från hamnstäderna skickade armador av skepp med arméer ut i olika krig. Skeppen var byggda av sågat trä, med spikar smidda av järn. Vagnshjulen var skodda med järnband. Järnvägar och skepp av stål bidrog till handel och transport av varor och sedan människor i en utvandring av fattiga, hungriga och medellösa pigor och drängar till Nordamerika, även det från våra kuststäder.

Efter det kom en industriell revolution som gav välstånd och mätta magar åt fler men som förutsatte energi i form av el – allting sprunget ur naturens egen rörelseenergi: vinden och vattnet, och även solen. Sedan kom dessvärre kolet, oljan och uranet.

Jag kom inte hit till talarstolen för att hålla en historiektion; det är jag inte heller kompetent till. Däremot länder det till eftertanke att vi nu har blivit så moderna att den enda plats där vi inte längre tillåter människor att bosätta sig är den där vi trivs bäst, vattnet, och att vi här nu diskuterar de krav som borde ha ställts för 1 000 år sedan, ifall man hade känt till dem när man började mala säd till bröd och smälte ned malmen för att smida järn till spik, tunnband och järnvägsräls.

Den småskaliga vattenkraften, som vi talar om, har med tiden blivit storskaligare, och med moderna elnät är det möjligt att transportera el från en landsända till en annan. Så var det inte förr, när energin togs till vara lokalt för att användas lokalt. Elnäten är ju en av de viktigaste saker vi har att försvara i ofredstider.

Nu när Myndigheten för samhällsskydd och beredskap går ut och talar om för oss vad vi borde ha i våra skafferier och att vi ska ha batterier hemma så att vi kan lyssna på radio vore det lika viktigt att se till att vi kan hålla elproduktionen igång för att klara vår vattenförsörjning när de stora anläggningarna och näten slagits ut, och för livsmedelsproduktion, ljus och värme om kriget kommer.

Vattenkraftens betydelse är alltså central när det gäller att reglera och lagra produktionen, medan solen och vinden varierar beroende på väder. Många ägare av småskalig vattenkraft som jag har träffat sköter om sina anläggningar, bygger om, moderniserar och gör dem mer effektiva. Det är småföretagare och entusiaster med små resurser men mycket kunskap och engagemang, som många gånger tycker att de gör en kulturgärning, står för en samhällsnytta och samtidigt har roligt.

Men vattenverksamheter har haft en betydande miljöpåverkan som man inte kände till på den tiden, och det ansågs inte heller alltid vara något man behövde åtgärda. Vi har fritidsfisket och naturskyddsföreningarna att tacka för att just detta har uppmärksammats på senare tid.

I takt med att kraven på provning har kommit har vi i samverkan med fisket och naturvården gjort det möjligt att återställa vandringsvägar om de naturliga förutsättningarna för fiskvandring har funnits. Huruvida det har varit så kan såklart vara svårt att bevisa, men utgångsläget ska vara att det alltid är möjligt.

Som en del i energiöverenskommelsen föreslås nu en lagstiftning som ligger till grund för provning och ger förutsättningar för de åtgärder som följer av att en vattenverksamhet har moderna tillstånd. Centerpartiet ställer sig bakom den lagtexten. Vi anser att energiöverenskommelsen så långt det är möjligt och rimligt väger samman intressena att främja en småskalig förnybar elförsörjning och att inte äventyra vattenkvaliteten på ett sådant sätt att Sverige inte lever upp till EU:s ramdirektiv för vatten och den praxis som ställdes upp i och med den så kallade Weserdomen.

Som alltid i en förhandling där olika intressen ska vägas mot varandra kommer det att finnas många som känner sig missbelåtna, kanske för att de helst hade sett en utrivning av all vattenverksamhet, också den som finns med stöd av gamla tillstånd och urminnes hävd. Många av dem som driver småskalig vattenkraft i dag hade nog önskat sig ett ännu enklare regelverk. Ett fåtal hade kanske inte velat se något regelverk alls utan velat att man utan några ansträngningar eller ekonomiska insatser skulle kunna fortsätta precis som förut.

Den grupp som är nöjd är säkert ytterst begränsad, och man ska ha respekt för att det kommer att finnas åsikter om vårt beslut. Därför vill vi i Centerpartiet särskilt trycka på att lagen ska utvärderas tidigt, inom 18 månader, och att en sådan utvärdering ska leda till förändringar om det skulle visa sig att provningarna sker på ett sådant sätt att de administrativt och ekonomiskt är onödigt betungande för dem som ska gå igenom dem.

Just begreppet äventyra har diskuterats. Vi ser en risk i att det används på ett sådant sätt att varje liten förändring av vattennivåerna i en damm, en restaurering av en turbin eller en annan uppgradering, tas till intäkt för att påstå att vattenkvaliteten äventyras. Därför vill vi i Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna – de allianspartier som står bakom energiöverenskommelsen med Socialdemokraterna och Miljöpartiet – betona vad det innebär, så att det först är när ett vatten riskerar att få en ändrad

klassificering som en omprövning kan komma att aktualiseras. Som Mats Green sa är det mycket viktigt att detta förtydligas. Vi vill också, just med hänsyn till den lokala betydelsen för bygden och allra mest för behovet av produktionskapacitet för el i en krissituation, understryka att småskalig vattenkraft är samhällsnyttig verksamhet.

Med detta yrkar jag bifall till motivreservationen, reservation 5.

Byggande på brukningsvärd åkermark är något som väcker känslor. Det är många gånger svårt att bygga utanför tätorterna. Detta hänger ofta samman med finansiering och låga fastighetsvärden. Här skulle ett avskaffande av det generella strandskyddet, som Centerpartiet har föreslagit, underlätta avsevärt. Man måste respektera en markägares rätt att själv bestämma om man vill bebygga sin mark eller bruka den. Det borde ur ett långsiktigt ekonomiskt perspektiv vara bättre att bruka den, men tyvärr ser inte verkligheten ut så för de gröna näringarna i dag. Detta är en annan debatt, men den är värd att minnas när vi väger behovet av bostäder och en landsbygdsutveckling som inkluderar byggande mot fortsatt jordbruksdrift och byggande på åkermark.

En annan fråga där vi också har engagerat oss är behovet av regel-förenklingar när det gäller gemensamma lokala lösningar för dricksvattenförsörjning och avlopp. Det är ytterst glädjande att regeringens utredare nu har kommit fram till att det finns brister i dagens system med kommunalt monopol som sätter käppar i hjulen för landsbygdsutveckling och orternas tillväxt i utkanterna av kommunernas va-nät.

Slutligen: Vatten är vårt viktigaste livsmedel. Att färdas på vatten har historiskt varit det tryggaste, snabbaste och enklaste sättet att transportera sig på. Vatten har kommit att bli en förutsättning för det välstånd som byggts upp i och med industrialiseringen. Det har kommit att få sitt pris ur miljö- och för människan livsnödvändiga hälsoaspekter. Nu ser vi en vattenbrist i vårt land, men det är ingenting mot hur det är där konstant torka råder. Gifter i vattnet lagras i näringskedjorna, och plaster förorenar haven. Det är mitt och Centerpartiets hopp att vi lär oss att hushålla med vattnet och att använda det på ett sätt som är hållbart och gör att den biologiska mångfald vi har haft också i vattendragen kan återställas och bevaras.

Mina bifallsyrkanden i dag gäller motivreservationen 5, från Centerpartiet, Moderaterna och Kristdemokraterna, samt reservation 16 om allmänna vattentjänster.

Anf. 6 JENS HOLM (V):

Herr talman! Äntligen har vi denna viktiga debatt om vilka miljökrav vi ska ställa på vattenkraften i Sverige! Frågan har utretts, stötts och blötts. Den har varit nere i Bryssel och vänt ett antal gånger.

Vattenkraften är en väldigt viktig energikälla. Den producerar 60–70 terawattimmar el varje år. Vattenkraften är också viktig på så sätt att vi kan reglera när elen produceras eftersom vattnet samlas i stora magasin och dammar.

Detta gör också att vattenkraften har en baksida, nämligen den stora negativa påverkan den har på miljön och på biologisk mångfald i stort.

I dag vet vi att endast 2 av våra 16 miljökvalitetsmål kommer att nås till år 2020. Jag vill påminna om att Levande sjöar och vattendrag är ett av de 16 miljökvalitetsmålen. Ett rikt djur- och växtliv är ett annat miljökvalitetsmål som inte kommer att uppnås. Sedan har vi hela EU:s ramdirektiv

för vatten, som ska vara uppnått inom mindre än tio år i Sverige. Det brådskar alltså att införa moderna tillstånd för vattenkraften i Sverige. De tillstånd som finns i dag går tillbaka 100 år i tiden, till en väldigt gammal vattenlag. Den absoluta merparten av de dammar och anläggningar som finns i Sverige har inte moderna tillstånd.

Därför tycker vi i Vänsterpartiet att det är bra att den här propositionen läggs fram, men vi har rätt många invändningar. Vi tycker att propositionen hade kunnat bli mycket bättre. Några av de invändningar vi har kommer jag att fokusera på i mitt anförande.

Jag vill passa på att yrka bifall till Vänsterpartiets reservation nr 6. Samtidigt står vi naturligtvis bakom alla våra reservationer.

Med den proposition som regeringen nu har lagt fram och med det förslag som finns i betänkandet är det bara de elproducerande anläggningarna som omfattas. Det är ungefär 2 000 anläggningar. Det finns ytterligare 7 000–8 000 dammar runt om i Sverige som har stor negativ påverkan på miljön och på den biologiska mångfalden. Med detta förslag legaliseras dessa dammar.

Vi var många som hoppades att alla dammar som finns i Sverige skulle ha moderna tillstånd och att vi också skulle kunna ställa krav på att dammar rivs upp för att vi ska få friare flöden av vatten. Med detta förslag hänvisar man till urminnes hävd och privilegiebrev. I ett enda penndrag legaliserar man tusentals dammar utan att det ställs några miljökrav alls på dem. Jag tycker att det är väldigt märkligt att Miljöpartiet och Socialdemokraterna tillsammans med moderater, centerpartister och kristdemokrater kan lägga fram ett sådant förslag.

En ytterligare begränsning för miljös vidkommande – det gäller egentligen hela önskemålet om en energiproduktion som är samhällsekonomiskt rationell – är att den så kallade båtadsregeln tas bort. Båtadsregeln säger lite förenklat att det bara är vattenkraftsanläggningar som är samhällsekonomiskt motiverade som ska ges tillstånd.

Jag noterar att Naturvårdsverket, en mängd miljöorganisationer och jurister kritiserar att regeringen tillsammans med Moderaterna, Kristdemokraterna och Centerpartiet nu tar bort båtadsregeln. Detta innebär att det blir ännu svårare att hävda miljön och att ställa rimliga krav på vattenkraftsproduktionen i Sverige.

De tillstånd som ska ges föreslås nu kunna ha en löptid på hela 40 år. Det är en väldigt lång tid – det är ungefär lika länge som jag har levat. Och 40 år är mycket längre än det som regeringen ursprungligen föreslog i sin promemoria.

Jag vill fråga i synnerhet socialdemokraterna och miljöpartisterna: Varför ska vi ha så långa löptider som 40 år i detta tillståndsförfarande? Kan det inte vara så att det händer rätt mycket under dessa 40 år som faktiskt påverkar miljön och att det då kan vara motiverat att man får ansöka om ett nytt, modernt tillstånd?

Sedan kommer vi då till fonden, som ska kapitaliseras med 10 miljarder kronor och finansieras av de åtta största vattenkraftsproducenterna i Sverige: Vattenfall, Eon, Statkraft, Fortum och så vidare. Fondens syfte ska vara att ge bidrag till projekt som ska återställa den biologiska mångfalden i vattenkraftsproduktionen. Men det finns också möjligheter att ge kompensation till vattenkraftsproducenterna med medel från denna fond.

Jag tycker att det är en bra idé att producenterna finansierar den ekologiska omställningen, om vi säger så, eller insatserna för att öka den biologiska mångfalden. Men det är någonting som skaver med detta fondförslag. I synnerhet handlar det om finansieringen av fonden. Vi alla vet ju att hela detta förslag går tillbaka till energiöverenskommelsen, som slöts av samma partier som jag nämnde: Socialdemokraterna, Miljöpartiet och de flesta borgerliga partierna. I den energiöverenskommelsen gjordes det en drastisk sänkning av fastighetsskatten för vattenkraftsproduktionen – en sänkning på ungefär 3,5 miljarder kronor varje år.

Fonden ska löpa över väldigt lång tid, 20 års tid, och ha 10 miljarder kronor. Alla som kan göra en enkel kalkyl ser att det blir väldigt bra klirr i kassan för de stora energibolagen. Och genom att fonden har den utformning som ni har valt att ge den kan vi inte heller ställa några tydliga krav på de insatser som fonden ska göra. Det gör däremot de stora energibolag som finansierar fonden. De har ställt motkrav och sagt: De miljöinsatser som ska göras får påverka produktionen med högst 2,3 procent. Man överordnar alltså produktionen i förhållande till miljön och den biologiska mångfalden. Det tycker jag är väldigt märkligt. Vad tycker till exempel Miljöpartiet om det?

Herr talman! Regeringen föreslår nu att man, när man ska ta fram miljö kvalitetsnormer och göra en statusklassificering för biologisk mångfald i vattenkraftsverksamheten, ska lägga sig på EU:s miniminivå i vattendirektivet. Man ska kunna utnyttja det undantag som finns, där man helt enkelt tar en lägre miljöhänsyn. Ja, det är den lägsta tänkbara miljöhänsyn som man ska använda sig av när man utfärdar miljö kvalitetsnormer och gör statusklassificering.

Varför ska man lägga sig på den lägsta miljönivån? Det skulle jag vilja fråga regeringspartierna och de borgerliga partier som stöder detta förslag.

Vi vet ju att levande vatten är viktigt för otroligt många av oss människor. Jag nämnde den biologiska mångfalden och våra miljömål. Men vi har hela fritidsfisket, besöksnäringen och en mängd verksamheter som omsätter långt mycket mer pengar än det som tidigare framfördes av Moderaterna här. Jag undrar: Vem har sett till deras intressen i detta förslag? Detta är ett förslag som ensidigt viktat de stora kraftbolagens intressen.

Jag förstår att moderater och centerpartister är väldigt nöjda med förslaget. Men hur kan miljöpartisterna vara det? Det är för mig ett mysterium.

Herr talman! Jag ser att min talartid löper ut. Jag skulle bara avslutningsvis vilja nämna reservation 13 från Vänsterpartiet, som handlar om att vi anser att dricksvatten och grundvatten borde vara riksintressen. Våra färskvattentillgångar är i dag väldigt hårt ansträngda. På många ställen runt om i vårt land ser vi konflikter mellan tillgången till rent vatten och andra intressen. Jag tänker till exempel på Vättern, som är en av våra största dricksvattentäkter, där försvaret nu vill utöka sina övningsverksamheter, flyga mer, skjuta mer och så vidare. Det finns också stora gruvbolag som vill anlägga gruvor runt Vättern.

Här tycker jag att vi helt enkelt måste kunna stå upp för rent vatten och att det ska vara överordnat dessa exploateringsplaner eller försvarets önskemål om att skjuta och panga mer. Det tar vi upp i reservation 13, som jag förstås står bakom.

Jag ber om ursäkt för att jag drog över talartiden, herr talman.

Anf. 7 MATS GREEN (M) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att tacka Jens Holm för hans inlägg. Jag höll nog inte med om särskilt mycket av det han sa, men jag tror att det var bra, eftersom det klargör vad det är för verklighet som skulle ha gällt om vi inte hade haft energiuppgörelsen. Det är därför som energiuppgörelsen är bra, och det är därför som energiuppgörelsen behövs.

Jens Holm tar inte bara upp de 1 900 småskaliga vattenkraftverk som jag berörde utan även de 7 000–8 000 dammarna. Det är helt korrekt. Jag kan ibland värja mig mot den diskussion som finns, där man pratar om att återställa. Om jag ska hårdra det lite undrar jag: Vill du då återställa till pre-vikingatiden?

Man pratar om ekologiska värden. Det är absolut så. Men det är lite just det som också har varit vår ingång i energiuppgörelsen. Är det någon som kan stå och påstå att de 7 000–8 000 dammarna är döda ekologiskt? Nej, så är det givetvis inte, herr talman. Det är precis tvärtom. De har nämligen i sin tur egentligen givit upphov till nya egna ekosystem. Och återigen: De har för det mesta funnits sedan medeltiden. Jag tror att det är väldigt viktigt att ta med sig det.

Men det som framför allt är bra med energiuppgörelsen är att vi nu har en bred politisk enighet om att vi ska ge alla dessa verksamheter rättskraft och en rättslig status som de inte har haft innan. Vad dessa verksamheter behöver, herr talman, är långsiktiga och goda förutsättningar i stället för, som i dag, osäkerhet, som inte gynnar någon.

Anf. 8 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Med risk för att vara insinuant – det vill jag inte vara – vill jag fråga Moderaterna: Är biologisk mångfald viktigt för er? Är det viktigt för er att vi når alla våra 16 miljömål, där Ett rikt växt- och djurliv är ett och där Levande sjöar och vattendrag är ett annat?

Ifall ni tar dessa frågor på allvar, Mats Green, borde ni kanske säga någonting om hur vi ska kunna få moderna tillstånd för alla ingrepp som har gjorts från vattenverksamheter i vårt land. Jag tycker åtminstone att man inte i ett penndrag skulle legalisera de 7 000 dammarna, som man faktiskt gör i dag, och hänvisa till gamla privilegiebrev. Det kanske är Moderaternas politik, för det låter väldigt konservativt. Men de som får betala smällen är förstas alla fiskare, besöksnäringen, alla som tycker om att vara ute i vår natur och, i synnerhet, våra djur och vårt växtliv.

I den uppgörelse som Moderaterna är med på finns det en fond vars syfte ska vara att återställa den biologiska mångfalden. Men hur kommer det sig då att man begränsar denna fond så att man inte kan vidta tillräckliga åtgärder? Och hur kommer det sig att fonden faktiskt är helt och hållet underfinansierad – 10 miljarder kronor på 20 år? Tror verkligen Moderaterna och Mats Green att detta kommer att räcka för att återställa de uppbyggda vattendrag som vi har i Sverige i dag och skapa stor biologisk mångfald?

Anf. 9 MATS GREEN (M) replik:

Herr talman! Vad gäller fonden bygger den på beräkningar av ett tänkt produktionsbortfall. Beräkningarna har gjorts av Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten, så det är inte någonting som är taget ur luften.

Jag vill än en gång sätta stora frågetecken kring Vänsterpartiets resonemang. Men det är bra, för det visar på ett väldigt tydligt sätt vilken syn som hade gällt om vi inte hade haft energiuppgörelsen.

Återigen: Kom inte och säg att alla de här dammarna och småskaliga vattenkraftverken är döda ekologiskt! Det är ju precis tvärtom, herr talman. Att utgå från en syn där allt utanför storstäderna ska vara som ett stort Skansenmuseum som bara ska vara, som inte får röras och som vi som bor där inte ska kunna livnära oss av är naturligtvis helt orimligt och ter sig väldigt märkligt för oss som inte bor i storstäder. Jag bor exempelvis i Gräna, precis intill Vättern, som Jens Holm berörde tidigare. Att prata om att återställa verksamheter som har funnits där i kanske 1 000 år är naturligtvis helt orimligt.

Det här är tvärtom ett förslag som balanserar ekologiska hänsyn med en verksamhet som är viktig för landsbygden, för äganderätten och för Sverige dels ur ett miljöperspektiv, dels ur ett landsbygdsperspektiv. Vänsterpartiets fundamentalistiska syn att allt som människan har ägnat sig åt under nästan 1 000 år ska rivas ut och rivas bort är helt orimlig – det säger sig självt.

(Applåder)

Anf. 10 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att jag inte riktigt fick svar på mina frågor, men Mats Greens kommentarer talar ju rätt mycket för sig själva.

Det jag sa i mitt anförande är att vi vill ha moderna tillstånd för alla dammar i Sverige. Här pratar vi om 7 000–8 000 dammar som med den här uppgörelsen legaliseras i ett penndrag. Precis som Mats Green säger kan en del av dessa dammar ha funnits i hundratals, eller om det till och med var tusentals, år och ha stor biologisk mångfald. Det kan finnas en stor nytta, och det är ju sådana avvägningar som man gör i tillståndsprocessen. Men att i ett penndrag säga att 7 000 dammar i Sverige innebär en jättestor biologisk mångfald är verkligen att svika miljön.

Det är också att svika laxen, havsöringen, harren och ålen – alla de fiskar som vandrar i våra älvar och vattendrag men som nu smulas sönder och blir köttfärs i stora turbiner eller som inte kan vandra eftersom här står en damm sedan flera hundra år tillbaka, och det tycker Mats Green är jättebra.

Det är det som är det stora sveket. Jag saknar fiskarnas röst i debatten, så jag försöker att vara den rösten.

Anf. 11 LARS TYSKLIND (L):

Herr talman! Jag brukar börja med att yrka bifall, och det gör jag även i dag: Jag yrkar bifall till Liberalernas reservation 15, som behandlar förslag om åtgärder kopplat till stranderosion. Det är en viktig fråga, men det är trots allt inte dagens huvudfråga.

Det handlar i stället om propositionen *Vattenmiljö och vattenkraft m.m.*, som bygger på energiöverenskommelsen mellan fem partier där Liberalerna inte är med, något som kan påpekas så här i början. Vi har därför valt att i ett särskilt yttrande beskriva våra utgångspunkter i frågan.

Generellt tycker Liberalerna att energiöverenskommelsen är dyr och dålig för Sverige och svensk konkurrenskraft. Vi anser att väl fungerande el- och energimarknader ska drivas av teknisk utveckling och kostnadseffektiva lösningar, inte av stöd och subventioner. All form av fossilfri elproduktion välkomnas, men utbyggnaden ska drivas av marknaden och byggas när den behövs och där den behövs. Men det är en annan debatt, som vi väl redan har haft. Jag noterar ändå att det finns lite olika meningar om hur man ska tolka denna energiöverenskommelse.

Herr talman! När det specifikt gäller propositionen om tillståndsgivning vid vattenverksamheter som vi diskuterar i dag välkomnar vi dock propositionen, då den i allt väsentligt tillgodoser riksdagens tillkännagivande till regeringen från våren 2016. Där var inte minst Liberalerna drivande, och tillkännagivandet bygger till stor del på en liberal motion som bifölls i det sammanhanget.

Vi kan väl också konstatera, liksom tidigare i debatten, och det finns väl egentligen ingen som har någon annan åsikt, att vattenkraften har en nyckelroll i den svenska elproduktionen, både genom att den är förnybar och genom att den är en viktig faktor när det gäller balans- och reglerkraft gentemot annan förnybar elproduktion, till exempel vind- och solenergi, som inte är lika kontinuerligt säkra som vattenkraft.

Herr talman! Vi måste också vara medvetna om att det naturligtvis finns en stor målkonflikt mellan vattenkraft och den lokala miljöpåverkan som den orsakar, och detta handlar egentligen om hur tillståndsgivningen ska ske. Det handlar om förlust av biologisk mångfald, och då kommer man i sin tur i konflikt med andra näringsintressen inom till exempel turist- och besöksnäringen, där kanske sportfisket är ett av de tydligaste exemplen i sammanhanget.

Dessutom kan jag nämna att även kulturminnesvärden är en faktor. Det pratas om mångåriga anläggningar här, och det är klart att det finns ett stort inslag av kulturminne i detta som man måste ta hänsyn till.

Det här är avvägningar som många gånger är väldigt komplicerade. Från Liberalerna tycker vi ändå att det är högst rimligt att alla tillståndspliktiga vattenverksamheter ska ha moderna tillstånd enligt miljöbalken med tillhörande relevanta och rimliga miljövillkor. Det handlar i grunden om att vidta de miljöåtgärder som är genomförbara och som inte ger orimliga konsekvenser för elproduktionen. Vilka dessa åtgärder är kan naturligtvis variera väldigt mycket.

När det gäller vattenkraften generellt tycker vi att den ska utvecklas genom effektiviseringar och inte genom en ökad exploatering. Här är det, vilket slås fast, viktigt att de fyra nationalälvarna ska fredas från utbyggnad liksom att det ska läggas fast att övriga i lag skyddade vattendrag samt bäckar, åar och andra mindre vattendrag inte ska exploateras.

När det gäller de rimliga miljöåtgärder för att miljöanpassa vattenkraften som jag pratar om här bör sådana kunna ske successivt över tid. Det kommer kanske inte att hända över en natt. Insatserna bör prioriteras där det finns störst potential att med relativt begränsade åtgärder uppnå stor miljönytta.

Det diskuteras att den storskaliga vattenkraften skulle vara friskriven på något sätt, men så ska det definitivt inte vara. Miljöåtgärder ska naturligtvis kunna göras inom både storskalig och småskalig vattenkraft. Det

handlar ofta om fiskvandringar, men även återställande av strömmande vatten kan vara ett viktigt inslag där det är möjligt.

Kopplat till detta vill vi gärna lyfta den tidigare diskussionen kring de dammar och andra vandringshinder som finns och som inte är kopplade till elproduktion. De ska vara med i arbetet så att man kan finna ställen där det går att återställa strömmande vatten utan förlust av vare sig elproduktion eller kulturminnen. Vi tycker att det är viktigt att det är med i diskussionen.

I hela denna process har det varit väldigt viktigt för Liberalerna att vi jobbar med att tillståndprocesserna är flexibla och kan anpassas så att ägare av småskalig vattenkraft inte får orimliga kostnader vid omprövningar. Det har ju rätt en situation där kostnaderna i processen har varit så stora att man lägger ned på grund av ekonomiska faktorer, trots att man skulle kunna vidta miljöåtgärder som skulle göra det hela mycket bättre.

Man kan också uttrycka det så här: Tillståndprocesserna bör bli så effektiva att fokus kan läggas på själva miljöåtgärderna och inte på långa, krångliga processer.

Liberalerna ställer sig bakom finansieringen via den branschgemensamma fonden. Jag kan tycka att det känns som en ganska bra lösning att man inom branschen tar ett gemensamt, kollektivt ansvar för finansieringen av detta. Det kommer ju att vara väldigt olika var kostnaden kommer att falla ut.

Jag vill instämma i det som Ola Johansson tog upp om att utvärdering naturligtvis är väldigt viktigt. När man ändrar lagstiftning vet man ju inte riktigt hur den kommer att hanteras i rättsprocesser och på andra håll. Det är därför väldigt viktigt med en utvärdering, så att vi faktiskt hamnar där vi har tänkt oss politiskt.

Jag vill också påpeka att jag tycker att det är bra att förhållandet till EU-rätten har klargjorts i denna process.

Herr talman! Nu till något helt annat. Det gäller den reservation som jag nämnde i början, som handlar om stranderosion. Klimatförändringarnas påverkan på haven kommer att accelerera den utveckling som nu pågår i fråga om stranderosion, inte minst i södra Sverige och i Skåne.

Från Liberalernas sida tycker vi att staten i samverkan med kommunerna ska ta ett större ansvar genom en aktiv kustpolitik som bygger på forskning och kunskap. Vi har också prioriterat detta arbete i vårt budgetförslag tidigare under riksdagsåret genom ett anslag på 20 miljoner.

Anf. 12 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Varken Liberalerna eller Vänsterpartiet står bakom den så kallade energiöverenskommelse som ligger till grund för detta förslag. Jag sympatiserar mycket med det som Lars Tysklind sa i sitt anförande. Det finns en hel del övrigt att önska av det förslag som har lagts fram.

En sak som Lars Tysklind sa, som handlar om de ytterligare dammar som inte omfattas av förslaget, har han helt rätt i. Om jag förstod Lars Tysklind rätt sa han att det är väldigt viktigt att åtgärder kan vidtas för att man ska kunna återställa och skapa biologisk mångfald i dessa dammar.

Problemet med detta förslag är att man med ett penndrag legaliserar alla dessa gamla dammar, som har en mycket stor inverkan på den biologiska mångfalden men har en väldigt liten samhällsnytta och miljönytta

överlag. Man hänvisar till urminnes hävd och privilegiebrev. Dessa dammar ska anses ha tillkommit som om det fanns ett modernt miljötillstånd.

Var i detta förslag ser Lars Tysklind att man ställer krav på dessa tusentals dammar så att de uppfyller kraven i vattendirektivet, kraven i våra miljömål och andra krav som vi rimligen borde kunna ställa på dem?

Prot. 2017/18:130

12 juni

Vattenmiljö och
vattenkraft m.m.

Anf. 13 LARS TYSKLIND (L) replik:

Herr talman! För att svara på den sista frågan tycker jag väl egentligen att man inte behandlar dessa dammar över huvud taget, utan de lämnas därhän i sammanhanget. När det gäller de dammar som blir legaliserade och kopplade till inte minst elproduktion ser jag det som att man skapar en typ av avstamp; man ska utgå från att man städar bordet, så att säga. Man säger ändå att de har tillkommit, på samma sätt som med andra tillstånd, enligt den lagstiftning som fanns tidigare. Detta innebär inte att de inte ska ha moderna tillstånd enligt miljöbalken.

Det som jag kan vara bekymrad över, som finansieringslösningen inte täcker, är vem som tar ansvar för att se över dessa dammar. De är ganska många. Många har kulturminnesvärde, men många har egentligen varken värde för produktion eller som kulturminne. Där borde man rimligtvis nästan ha lättast att komma fram om man vill skapa biologisk mångfald.

Naturligtvis har det under tidens gång skapats annan biologisk mångfald, och det får alltid vägas mot detta. Bristen i svenska vattendrag är dock trots allt strömmande vatten. Man får lägga ett visst fokus på detta, och det får väga tungt i de avvägningar som görs.

Anf. 14 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Jag instämmer verkligen i att den stora bristen i dag är strömmande vatten. Jag instämmer också i Lars Tysklinds kritik mot fonden; vi vet inte vad denna fond egentligen kommer att pyssla med i framtiden.

Jag anser dock att Lars Tysklind har fel när det gäller dessa dammar. De anses ju ha tillstånd därför att de har funnits med stöd av urminnes hävd eller därför att de har privilegiebrev. Då anses de vara lagliga, och därmed görs ingen miljöprovning på dem.

Eller är det jag som har missförstått detta, Lars Tysklind? Hur menar du att man ska göra en miljöprovning när man gör bedömningen att de är legala? Detta är ju en gigantisk missad möjlighet att få ordning på de tusentals dammar som inte producerar någonting.

Anf. 15 LARS TYSKLIND (L) replik:

Herr talman! Det känns som att vi har läst detta på lite olika sätt. Det kan hända att jag har fel eller att Jens Holm har fel. Det får vi väl reda upp – eller kanske kan någon annan reda upp det för oss?

Även de småskaliga vattenkraftverken har ju lagligt tillkomna tillstånd, men dessa är inte enligt miljöbalken. Från Liberalernas sida är vi tydliga med att det är högst rimligt att all vattenverksamhet har tillstånd enligt miljöbalken och att de relevanta miljökrav och villkor som kan anses rimliga i sammanhanget gäller. Då ska inte dessa dammar ha något slags gräddfil och bara få finnas kvar.

Som jag har läst det har de samma krav på sig som alla andra vad gäller att skaffa tillstånd enligt miljöbalken; man har inte detta per automatik.

Anf. 16 PENILLA GUNTHER (KD):

Herr talman! Denna proposition har vi jobbat länge med. Jag säger vi eftersom det är utifrån den energiöverenskommelse som även Kristdemokraterna var med och tog beslut om för ganska precis två år sedan.

Moderaterna, Kristdemokraterna och Centerpartiet var särskilt glada över att vi gemensamt med Socialdemokraterna och Miljöpartiet kunde få in en mening som gör att vi faktiskt står här i dag och har en möjlighet att förbättra tillvaron – hoppas vi – för vattenverksamheter i stort och särskilt för den småskaliga vattenkraften.

Svensk vattenkraft ska ha moderna miljökrav. Jag har inte hört någon som är emot det. Men under de senaste åren har prövningarna sett väldigt olika ut över landet. Vi har sett hur idoga tjänstemän på länsstyrelser och myndigheter i stort har varit väldigt ”på”, för att använda ett modernt uttryck, för att få så starka miljökrav som möjligt att gå igenom.

Det viktiga i den mening i överenskommelsen som jag nämnde är att prövningarna ska ske på ett sådant sätt att de inte blir onödigt administrativt eller ekonomiskt betungande. Det har varit vår ledstjärna att de prövningar som görs ska vara rättvisa och lika, så lika som möjligt är, för liknande verksamheter över landet. Det är också viktigt att man inte kan ställa vilka orimliga krav som helst på olika typer av vattenverksamheter som egentligen, som flera kollegor här innan har sagt, har funnits i hundratals år.

Om Jens Holm från Vänsterpartiet vill vara fiskarnas röst vill jag gärna vara människornas röst – en röst för företagarna på landsbygden, som är beroende av fungerande vattenkraft och som vi allianspartier, inklusive Liberalerna i det här fallet, vågar påstå bidrar till en jättestor del av samhällsnyttan av inte minst den småskaliga vattenkraften.

Vi har alla fått en broschyr i brevlådan, *Om krisen eller kriget kommer*. Vad är det då vi behöver? Vi behöver tillgång till el. Vi behöver tillgång till lokala energisystem som gör att vi kan få fungerande mindre samhällen där man direkt kan koppla upp sig på egna elsystem. Även detta har varit en ledstjärna för mig och för oss.

Det handlar också om att vår lagstiftning ska tillgodose kraven i EU:s lagstiftning – vi vet att den har funnits ganska länge och att vi måste komma till skott med harmoniseringen – och att samtidigt se till de stora bolagen, de små vattenkraftsägarna och allt däremellan. Jag törs nog påstå, tillsammans med mina kollegor i överenskommelsens genomförandegrupp, att detta har varit det mest juridiskt tunga som vi har haft att hantera, just beroende på att EU-rättsliga krav och svensk lagstiftning ska harmoniseras.

Det ska inte råda något tvivel om den intention som vi har haft med lagförslaget, att vi ska uppfylla målsättningen i meningen i överenskommelsen att det inte ska vara onödigt administrativt eller ekonomiskt betungande. Det är därför, herr talman, som den motivreservation som vi har i betänkandet och som Mats Green så föredömligt talade om i början av debatten är så viktig.

Det är också viktigt för mig som kristdemokrat att poängtera att en uppföljning av lagstiftning alltid är bra, speciellt om det är en lagstiftning som har föregåtts av så mycket diskussion och olika åsikter. Då är det desto viktigare att ha en kontrollstation där vi säger: Nu måste vi utvärdera lagstiftningen. Vad säger vattenkraftsägarna och utövarna om lagstiftningen? Funkar den eller funkar den inte? Då måste vi som politiker också vara beredda att ompröva lagen. Det borde vi naturligtvis alltid vara, men kanske särskilt i en sådan här fråga som berör så många människor personligen. Det kan vara familjeföretag på landsbygden som med rätta har känt sig utsatta av olika myndigheter och tyckt att kraven är så orimliga att det är lika bra att lägga ned. Detta vill egentligen inte någon av oss. Vi vill ju att det ska finnas företag i hela Sverige och att hela landsbygden ska leva. Vi vill ha aktiva familjeföretag. Vi vill se att företag tas över i generationer, att landsbygden lever.

Återigen: Ingen ska missa den intention vi har haft. Och vi har verkligen poängterat och betonat vikten av att lagstiftningen följs upp, oavsett vilka som kommer att sitta i regering och riksdag efter valet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Cecilie Tenfjord-Toftby (M) och Ola Johansson (C).

Anf. 17 ÅSA WESTLUND (S):

Herr talman! Det här betänkandet rymmer många frågor, men jag tänker fokusera på den proposition som civilutskottet i sitt betänkande ställer sig bakom.

Det finns de som säger att det har jobbat i tre decennier med den fråga om vattenmiljö och vattenkraft som vi nu ska fatta beslut om. Det kan vara sant – jag har inte kunnat kontrollera det. Men vad jag vet är sant är att Vattenverksamhetsutredningen, som konkret startade den process som i dag äntligen debatteras och som leder till beslut i morgon, tillsattes år 1998, det vill säga för 20 år sedan. Därför är det lite historiskt att vi står här i dag med ett förslag till beslut som har en mycket bred parlamentarisk förankring.

Att det har tagit sådan tid att komma fram i den här frågan beror förstås på att det är många nyttor och intressen som ska vägas mot varandra: en miljönytta mot en annan miljönytta, det allmännas ansvar för vattnet mot den enskildes äganderätt och ekonomisk nytta för den ene mot ekonomisk nytta för såväl den andre som det allmänna. Jag menar att vi i och med det här förslaget hittat en rimlig väg framåt.

Utgångspunkterna för förslagen i propositionen är tre: energioverenskommelsen mellan S, MP, M, C och KD, en tydlig implementering av EU:s ramdirektiv för vatten och riksdagens tillkännagivande om småskalig vattenkraft.

Syftet med förslaget är att säkra att vi når rätt vattenkvalitet och att vi har ett provningssystem som säkrar att våra vattenverksamheter miljöanpassas.

Vatten är ju källan till allt liv, och det vatten som i dag finns i Norrland kan om ett tag ha hamnat i Småland, eller för den delen i Tanzania. Det understryker att rent vatten är en gemensam nyttighet som vi gemensamt måste vårda.

I just detta lagstiftningsarbete har dessutom vattnet som förutsättning för många arters överlevnad varit i fokus. Den väv av biologisk mångfald som vi har runt oss är också den en förutsättning för vårt liv. Ingen vet hur många hål i den biologiska mångfalden som krävs för att hela väven ska gå sönder. Därför är det viktigt att vi ser till att hålen blir så få som möjligt, det vill säga att vi värnar biologisk mångfald genom att se till att till exempel fiskvägar runt vattenkraft fungerar.

Rent vatten och biologisk mångfald i våra vatten är avgörande för vår framtid. Med det här förslaget ska vattenkvaliteten förbättras och försämringar av vattenkvaliteten förhindras. Men vattnet är genom vattenkraften samtidigt navet i den svenska elproduktionen. I den övergång till 100 procent förnybart som vi nu står inför är vattenkraften helt avgörande. Den står inte bara för en stor del av elproduktionen utan också för en stor del av den flexibilitet som är avgörande för att elsystemet ska ge oss el där och när vi behöver den.

Det här förslaget innebär att vattenkraft och andra vattenverksamheter förses med moderna miljökrav, vilket ska säkra både högre miljönytta och fortsatt effektiv vattenkraftsproduktion.

Några av huvudpunkterna i förslaget är att alla gamla rättigheter kommer att erkännas. Det innebär att alla verksamheter kommer att omprövas, inte nyprövas, med alla de förenklingar det för med sig.

Vi använder alla de undantag som EU-direktiven medger. Samtidigt innebär detta att den miljöprövning av vattenkraften som diskuterats i decennier nu äntligen kommer igång.

Det finns i och med detta förslag en tydlig plan för att vi ska kunna nå de krav som vattendirektivet ställer. Reglerna förenklas både administrativt och ekonomiskt.

Alla vattenverksamheter kommer att prövas utifrån en nationell plan som ska tas fram av tre myndigheter i samverkan. Arbetet ska ske på ett samordnat sätt så att största möjliga nytta för både vattenmiljö och kraftsystem uppnås.

Åtgärderna för verksamheter som producerar eller har producerat el kommer till största delen att finansieras av en fond som energibranschen själv ansvarar för och finansierar. I dag är det den enskilde som själv får stå för alla kostnader för prövning och miljöanpassning. Fonden kommer nu att stå för huvuddelen av dessa kostnader, vilket är en väsentlig förbättring för framför allt småskaliga producenter.

Fonden regleras alltså inte i lag. Samtidigt vill jag understryka att vi partier som står bakom energiöverenskommelsen utgår från att branschen finansierar åtgärderna genom fonden och att vi, alla fem partier, är beredda att vidta åtgärder om det inte blir så.

Herr talman! Den nationella plan som kommer att tas fram är ett verktyg för en samordnad prövning så att enskilda verksamheter i ett vattendrag eller avrinningsområde kan prövas i ett gemensamt sammanhang. Planen ska stå för ett nationellt helhetstänk så att miljöförbättrande åtgärder vidtas där de gör störst nytta för miljön samtidigt som det vägs mot behovet av effektiv tillgång till vattenkraftsel.

Denna avvägning i den nationella planen ska vara vägledande för de myndigheter som för statens talan i prövningsprocesserna. Planen kommer också att ange en tidsordning för när prövningar som påverkar ett och samma vatten eller avrinningsområde ska påbörjas.

Om den nationella planen till exempel ger ett underlag som visar att det finns förutsättningar för att klassificera ett vatten som kraftigt modifierat, vilket i sin tur gör det lättare att ställa rimliga miljökrav, ska vattenmyndigheterna utnyttja de möjligheter som finns för att besluta om en sådan klassning. Syftet med detta är att underlätta en bra och väl avvägd balans mellan miljökrav och produktion av vattenkraftsel.

När den enskilda verksamheten prövas är den nationella planen en av många aspekter som det ska tas hänsyn till. Om en verksamhet är samhällsnyttig av andra skäl ska hänsyn tas till detta vid prövningen. Det kan till exempel handla om att elproduktionen är viktig för effektbalansen lokalt eller regionalt eller att kultur- eller naturmiljöer bör värnas. Även småskalig vattenkraft kan alltså vara samhällsnyttig.

Herr talman! Många av de investeringar som görs i vattenverksamhet är kostsamma och långsiktiga. Det är därför viktigt att tillstånden gäller över lång tid. Därför har moderna miljövillkor definierats som att gälla i 40 år. Samtidigt finns en viktig möjlighet för domstol att besluta om kortare eller längre tid beroende på omständigheterna.

Herr talman! Det är viktigt att betona att lagförslaget inte innebär några nya krav på ägare av dammar jämfört med i dag, tvärtom. Gamla kvarnar omfattas inte av kravet på moderna miljövillkor. Det blir hädanefter bara när myndigheterna begär det som småskaliga vattenkraftsanläggningar utan elproduktion ska miljöprövas, och det blir då omprövning enligt de regler som gäller för de verksamheter som redan har tillstånd enligt miljöbalken. Till skillnad från i dag kommer prövning alltså bara att ske om det är motiverat utifrån miljösynpunkt. Detta är viktigt för att våra samhällsliga resurser ska användas där de gör störst miljönytta.

Herr talman! Efter att vi tagit detta beslut är det förstås de nya reglerna som gäller. Då är det viktigt att myndigheter ger rätt information och vägledning utifrån detta. Regeringen ska därför ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att utveckla föreskrifter och vägledande material utifrån denna lagstiftning, till exempel om klassificering av kraftigt modifierat vatten. Detta är viktigt för att ambitionerna med dessa förslag ska få genomslag i praktiken.

Som jag redan nämnt är det en komplex lagstiftning, även om situationen tack vare detta beslut blir mer förutsägbar och tydlig än i dag. Därför är det viktigt att understryka att vi partier som förhandlat fram den kommer att utvärdera och följa upp den gemensamt, vilket flera har varit inne på.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 18 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Både Åsa Westlund och jag har ett förflutet som EU-parlamentariker, och Åsa Westlund satt längre tid än jag. Där stötte vi båda på EU:s ramdirektiv för vatten då det gjordes om.

I regeringens förslag och betänkandet står det i relation till vattendirektivet att när våra myndigheter ska göra en klassificering av vattnets miljöstatus är de skyldiga att utnyttja EU-direktivets undantag som ställer mycket lägre miljökrav. Det är inte ens så att man säger att de ska använda möjligheten att lägga sig på den lägsta nivån när de gör miljöklassificeringen och tar fram miljökvalitetsnormer, utan de är skyldiga att lägga sig

på den lägsta nivån. Vart sjätte år ska våra vattenmyndigheter göra en sådan klassificering.

Åsa Westlund! Du sa att det är viktigt att göra en avvägning och att de moderna miljökraven är viktiga. Varför ska vi då tvinga våra myndigheter att lägga sig på den lägsta nivån och begära undantag från EU:s vattendirektiv? Miljöklassificeringen är ju grunden för vad vi anser om den ekologiska statusen för vattnet. Läger vi oss på den lägsta nivån sänker vi miljöambitionerna, gör vi inte?

Anf. 19 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Jens Holm för frågan.

Nej, det gör vi inte. Denna lagstiftning kommer antligen att ge oss en väg framåt för att vidta de förbättrade miljöåtgärder som vi på papperet sagt skulle ha gjorts för länge sedan, till exempel provningen av dammar som aldrig skett. Vi kommer nu att kunna inrikta oss på där det behövs mest för miljön, och vi kommer att få vattenkraft med modernare miljö-tillstånd. Det är en väl avvägd lagstiftning som ger en rimlig väg framåt för såväl miljön som vattenkraftselen.

När man lagstiftar i EU utgår man från en generell EU-nivå, och vår vattenkraft är väldigt nationell. Det är få länder som har vattenkraft i den omfattning som vi har, och därför är EU-lagstiftningen inte alltid väl anpassad för vår situation.

Vår möjlighet att göra den rimliga avvägningen mellan behovet av vattenkraftsel och miljönyttor såsom biologisk mångfald är beroende av rätt klassificering utifrån att vattenkraften har påverkat vattnet så som det ser ut. Därför är det högst rimligt att man utnyttjar möjligheten som ges i direktivet att använda denna klassificering.

Anf. 20 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Det är mycket viktigt att våra vattenmyndigheter gör denna miljöklassificering, för det ligger till grund för vad vi känner till om hur den biologiska mångfalden påverkas av uppdamningen. Det är också genom klassificeringen vi får en noggrannare kännedom om vad det är för ingrepp som görs.

I EU:s vattendirektiv har man detta undantag där man kan ställa lägre miljökrav än vad direktivet egentligen stipulerar, och detta undantag ska användas i just undantagsfall. Men regeringen föreslår att våra fem vattenmyndigheter ska vara skyldiga att använda sig av detta undantag och i varje tänkbart fall lägga sig på en lägre miljönivå än det direktivet slår fast. Då görs inte ens någon avvägning, utan de är skyldiga att lägga sig under nivån på EU:s miljölagstiftning. Det är märkligt och ett svek mot miljön.

Anf. 21 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Herr talman! Det är inte att lägga sig under EU:s lagstiftning, utan det är att följa den svenska lagstiftning som vi nu implementerar.

EU ger möjlighet att definiera vatten som kraftigt modifierade, till exempel när det finns mycket vattenkraft som har påverkat vattnet, och den möjligheten ska vi använda oss av. Det är tänkt att det ska fungera så, även om kraftigt modifierade vatten, i alla fall i den debatt som jag var med om

i Europaparlamentet, främst handlade om vatten som var påverkat av farliga ämnen eller andra saker, inte av vattenkraft. Det ingår i EU-lagstiftningen.

Sedan kommer avvägningen av vilka miljökrav som ska ställas utifrån klassificeringen av normerna och den verksamhet som ska bedrivas. Den är såklart jätteviktig och kommer att bli svår, men jag har fullt förtroende för att myndigheterna kommer att klara detta väl.

Låt mig avsluta med att säga att jag inte har hört något från Vänsterpartiet i dag om att vi behöver 100 procent förnybart och att vattenkraften är en väldigt viktig del i det. Det har varit mycket fokus på den andra miljönyttan, men vi ser båda miljönyttorna. Dessutom har vi äntligen kommit igång med den prövning som inte har skett under flera års tid.

(Applåder)

Anf. 22 LISE NORDIN (MP):

Herr talman! I dag debatterar vi propositionen *Vattenmiljö och vattenkraft*. Äntligen kommer vi igång med den miljöprövning som har diskuterats i många årtionden.

Miljöpartiet välkomnar att vi nu säkerställer moderna miljökrav samtidigt som vattenkraftens viktiga roll i ett energisystem med mer vindkraft och solenergi är i fokus.

Vattenkraften var en viktig del i den energiöverenskommelse som slöts mellan fem partier i juni 2016. Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna enades om ett mål om 100 procent förnybar elproduktion år 2040 och viktiga villkor för vattenkraftens framtid.

Överenskommelsen är grunden för den vattenkraftsproposition som de fem partierna enats om efter många och långa möten. Många bullar blev det, och nu står vi här i dag och ska snart besluta om den nya lagstiftningen, som är efterlängtd.

Överenskommelsen fastslår att Sverige ska leva upp till EU-rätten och dess krav på vattenverksamheter. Sverige ska ha moderna miljökrav på svensk vattenkraft, men prövningssystemet ska utformas på ett sätt som inte blir onödigt administrativt och ekonomiskt betungande för den enskilde i förhållande till den eftersträvade miljönyttan.

Reglerna för omprövning av vattenverksamheter som vattenkraftverk och dammar bör förenklas så långt det är möjligt med hänsyn tagen till behovet av att säkerställa en hållbar utveckling där våra vattenresurser inte betraktas som vilken resurs som helst.

Att den metod som valts för att uppnå moderna miljövillkor är att arbeta med en nationell handlingsplan är mycket positivt för den enskilde vattenkraftsägaren och en stor förbättring jämfört med i dag. Den enskilde kan nu vänta på sin tur för att få sin vattenverksamhet miljöprövad, och alla verksamheter i ett vattendrag prövas samtidigt.

Den nationella handlingsplanen innebär att miljöprövningen kan ta ett större helhetsgrepp för vilka åtgärder som behöver genomföras. Det är exempelvis litet värde att bygga en fiskvandringssväg vid ett vattenkraftverk om det i samma vatten uppströms finns ett vattenkraftverk som inte har en fiskvandringssväg.

Moderna miljövillkor betyder att alla vattenkraftverk ska ha tillstånd som är prövade utifrån miljöbalken. Denna proposition innebär i sig inte några nya miljökrav utan handlar om hur vi ska säkerställa att miljökraven i miljöbalken implementeras. Miljöbalken infördes redan 1999, men bara ett fåtal av de över 2 000 vattenkraftverken i Sverige har tillstånd som är uppdaterade sedan miljölagstiftningen kom på plats.

Att uppdateringarna inte har gjorts har haft sin botten i att det har saknats resurser och medel för att genomföra miljöåtgärder. Staten har varit ansvarig för att betala ersättning för miljöåtgärder. Nu flyttas i stället finansieringen av miljöåtgärderna till den miljöfond som inrättas. Den enskilde vattenkraftsägaren får betalt för de åtgärder som miljöprövningen bedömer behöver göras. Det är alltså en vinst för både miljön och vattenkraftsägarna.

I energiöverenskommelsen gavs vattenkraftsproducenterna en nedsättning av fastighetsskatten, som sänks till samma nivå som för de flesta övriga elproduktionsanläggningar, det vill säga 0,5 procent. Skatten sänks stegvis under en fyraårsperiod med start 2017. Samtidigt ska vattenkraftsbranschen fullt ut finansiera de kostnader för till exempel omprövning av verksamheter som gör att Sverige lever upp till EU-rätten och dess krav på vattenverksamheter.

Arbetet utgår från den partsdiskuterade fondlösning som Energimyndigheten och Havs- och vattenmyndigheten har arbetat fram under lång tid. Man kan förenklat säga att de stora vattenkraftsproducenterna solidariskt åläggs att finansiera miljöåtgärder i de små vattenkraftsägarnas verksamheter. De allra största vattenkraftverken, med över 10 megawatt, står för 94 procent av den totala vattenkraftsproduktionen, men de små vattenkraftverken är i antal ungefär tre fjärdedelar.

Den miljöfond som nämns är inte juridiskt bindande, men politiken har varit mycket tydlig med att den inte är att se som frivillig utan ett villkor för den nedsatta fastighetsskatten.

Herr talman! Energiöverenskommelsen mellan fem partier fastslår att nationalälvarna och övriga i lagen angivna älvsträckor ska skyddas från utbyggnad. Vattenkraftens utbyggnad ska främst ske genom effekthöjning i befintliga verk med moderna miljötillstånd. Det finns i dag tekniska lösningar för att få ut mer effekt i vattenkraften med samma vattenflöde, genom att byta ut turbinerna. Detta görs på vissa håll i landet och är något som vi välkomnar.

Som nämnts innehåller energiöverenskommelsen ställningstagandet att våra vattenresurser inte kan betraktas som vilken resurs som helst. Vatten är vårt främsta livsmedel och fyller många samhällsfunktioner tillsammans med värdet av vattenkraftsproduktion.

Att det varit en så lång process är inte förvånande med tanke på frågornas komplexitet, som omfattar många viktiga samhällsvärden som ska mötas. Miljöpartiets utgångspunkt är att målet 100 procent förnybar elproduktion ska nås på ett hållbart sätt. Vattenkraften står i dag för ungefär 40 procent av vår elproduktion och fyller en viktig funktion som reglerkraft. Samtidigt måste vattenkraften miljöanpassas. Klimat och biologisk mångfald är två av Sveriges sexton nationella miljömål.

Vattenkraften kan leverera el med låg klimatpåverkan och fungerar som batteri när vi bygger ut mer väderberoende förnybar el, som vindkraft och solenergi. Därmed är det en viktig klimatinnsats. Vattenkraften har dock en negativ effekt på biologisk mångfald. Växter och djur som är beroende av forsande vatten har i många områden försvunnit. Fiskarter som är beroende av att vandra mellan sjöar, hav och älvar hindras från detta med dammar som skär av vägen. Ål är en av de arter som är hårdast drabbade, och uppemot 40 procent av vandrande ålar bedöms i dag skadas eller dödas i vattenkraftsturbiner.

Nu får vi en lagstiftning för hur den svenska vattenkraften ska ges ett effektivt regelverk som säkerställer både tillgång till elproduktion och den miljöhänsyn som är möjlig. När propositionen presenterades uttryckte Naturskyddsföreningen att detta är en seger för biologisk mångfald. Det är viktigt att förtydliga för dem som lyssnar att det alltså inte handlar om nya miljökrav, utan det viktiga är att de miljökrav som finns implementeras. Därför måste vi jämföra förslaget med hur det ser ut i verkligheten i dag.

Vi säkerställer nu en rättssäker och effektiv prövning till allas fördel. Det gör att vi både kan uppnå miljöförbättringar och slå vakt om vattenkraftens viktiga roll i energisystemet. Därmed kan vattenkraften bidra till både klimat och biologisk mångfald.

Herr talman! Jag yrkar bifall till propositionen.

Anf. 23 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Äntligen är vi i mål efter denna långa process. Det ligger mycket hårt arbete bakom den proposition som nu ligger på riksdagens bord.

Diskussionen om miljöprövning av svensk vattenkraft har pågått i 30 år, om jag har kunnat spåra hela vägen. Kanske är det till och med ännu längre. Därför är det ett stort och viktigt steg som riksdagen tar när man fattar beslut om denna proposition.

För att förstå komplexiteten i frågan vill jag säga några ord om dagsläget. Vi har ett dagsläge med många regler men som får väldigt lite genomslag i praktiken. Många vattenkraftsägare och fastighetsägare i Sverige känner i dag en oro baserad på att de upplever, och faktiskt har rätt i, att tillämpningarna av dagens lagstiftning har varit ojämna. Det har inte varit tillräckligt förutsägbart vad som ska hända med det som de äger.

Samtidigt har de regler som riksdagen har slagit fast i miljöbalken inte fått genomslag i tillräcklig utsträckning, och de tillämpas inte på ett systematiskt sätt.

Vi säkerställer nu att miljöbalken och våra miljöregler tillämpas på ett systematiskt sätt. De regler som länge har funnits på papper ska nu få genomslag i praktiken. Dagens regler har inte gjort nytta för livet i vattendragen och för de organismer som lever där, eftersom de i praktiken knappt har tillämpats. Från det att miljöbalken trädde i kraft 1999 och fram till i dag har endast 50–60 omprövningar gjorts. Det har varit alldeles för få.

Herr talman! Min son lyssnar på debatten här i dag. Förutom bildningen – man ska bilda sig även på sommarlovet – är det för mig en påminnelse om långsiktigheten i frågorna som vi debatterar här i dag. Det handlar om den långsiktighet som behövs i miljöarbetet, men det handlar också om långsiktigheten i fråga om den kulturhistoriska aspekten av dessa frågor.

Genom ett systematiskt och tydligt regelverk gör vi det möjligt för våra barn och barnbarn att framöver i våra landskap spåra elproduktionens historia i Sverige, förstå den och lära sig av den. Det gör det också möjligt att förbättra livsmiljön för livet i vatten. Då är det viktigt att komma ihåg att det handlar om livet i vattendragen, livet i närheten av vattendragen och livet i våra hav. Dessa tre saker hänger nämligen samman. Vi kan inte nå våra miljömål, vi kan inte säkerställa kraftfulla fiskbestånd, vi kan inte säkerställa livsmiljöerna för de djur som behöver strömmande vatten och vi kan inte heller säkerställa de livsmiljöer som finns i strandkanterna om vi inte arbetar med detta på ett systematiskt sätt. Därmed kan vi inte heller säkerställa det för framtida generationer.

Det finns också ett mer kortsiktigt perspektiv som har lyfts fram i debatten. Vi har flera näringar i Sverige som är beroende av levande vattendrag och fungerande ekosystem. Det är besöksnäringen, sportfiskerikningen och yrkesfiskerikningen, och inte minst är alla beroende av att vi har fungerande ekosystem och levande vattendrag.

Energiöverenskommelsens mål om 100 procent förnybar elproduktion år 2040 är självklart en ledstjärna i detta arbete. Vattenkraften spelar en viktig roll i att klara detta mål. Det är en stor styrka att vi nu har en proposition som har förhandlats mellan fem partier. Det ger en långsiktighet, och det ser till att vattenkraften blir hållbar. Propositionen har dessutom EU:s ramdirektiv för vatten och ett tillkännagivande från riksdagen som utgångspunkt.

Huvudpunkterna i propositionen är följande: Vattenkraften ska ha moderna miljövillkor. Prövningen av detta ska göras i ett nationellt helhetsperspektiv. Avvägningar ska göras mellan behovet av åtgärder som förbättrar vattenmiljön och behovet av en nationell och effektiv tillgång på vattenkraftsel.

Det ska finnas en nationell plan som ska vara vägledande för myndigheternas arbete med prövningar och för vattenförvaltningen. Planen anger vilka verksamheter som bör prövas i ett sammanhang och när prövningen senast ska ha påbörjats. Som huvudregel får en verksamhet bedrivas utan att ha moderna miljövillkor fram till dess att det är dags för prövning enligt planen.

Den nationella planen gör det också möjligt att pröva ett helt vattendrag i ett samlat grepp och identifiera de åtgärder som har allra mest miljönytta och fokusera myndigheternas resurser till dessa åtgärder.

Systematiken skapar förutsägbarhet för verksamhetsutövare. Genom att vi prövar vattendrag för vattendrag blir det också större miljönytta än om vi hade duttat ut åtgärder lite här och där.

Om en verksamhet bedrivs med stöd av urminnes hävd, privilegiebrev eller annan så kallad särskild rättighet ska denna rättighet anses ha tillkommit enligt motsvarande bestämmelser i miljöbalken. En verksamhet som har funnits på samma plats i flera hundra år kan inte prövas som om den vore helt ny. Däremot ska den förses med moderna miljövillkor.

I fråga om såväl vattenverksamhet som miljöfarlig verksamhet och verksamheter som prövas särskilt enligt sektorslagstiftningen föreslås uttryckliga bestämmelser om att verksamheterna inte får äventyra att vattenmiljön uppnår den vattenkvalitet som följer av EU-rätten eller försämrade vattenkvaliteten i strid med ett försämringsförbud.

De möjligheter att ställa långtgående krav som följer av EU-rätten, till förmån för samhällsnyttiga verksamheter, ska utnyttjas fullt ut vid exempelvis meddelande av miljö kvalitetsnormer, andra föreskrifter samt beslut om klassning av vattenförekomster.

Det framgår av propositionen att småskalig vattenkraft enligt EU:s regelverk kan vara en samhällsnyttig verksamhet. Men det måste givetvis prövas i varje enskilt fall.

I propositionen slås också fast att nationalälvarna ska skyddas. Det är viktigt att riksdagen är mycket tydlig på den punkten, eftersom det finns ett brett politiskt stöd i den frågan. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.

Denna proposition ska självklart också ses i ljuset av den fond som de stora kraftbolagen har presenterat, och som också är en följd av energiöverenskommelsen. Den nationella planen och en systematisk prövning tillsammans med en fond är det som gemensamt garanterar att vi får en betydligt ökad takt i åtgärdsarbetet med större miljönytta som följd.

Fem partier har suttit och diskuterat frågan och propositionen grundligt. Först har vi haft en omfattande process med en unikt stor öppenhet gentemot aktörerna, det vill säga de små kraftbolagen, den småskaliga vattenkraften, miljöorganisationer och myndigheter. Sedan har förslaget remitterats, och därefter har förslaget förhandlats. Slutligen har vi enats om det som ligger på riksdagens bord. Det är verkligen en styrka att så många kan enas om en lösning av något som har varit olöst i 30 år och som under de senaste åren vållat många diskussioner och mycket oro runt om i landet.

Jag vill i detta sammanhang också lyfta fram ett parti som inte har funnits med i gruppen men som genom åren alltid har stått upp både för nationalälvarna och för våra levande vattendrag, och det är Liberalerna. Jag vill uppmärksamma den insats som Liberalerna genom åren har gjort för levande vattendrag. Jag är självklart väldigt glad över Liberalernas stöd för propositionen.

Precis som Ola Johansson från Centerpartiet sa är propositionen en kompromiss. Det finns många starka åsikter i frågan, och få är de som är 100 procent nöjda. Så är det ju efter en kompromiss. Till alla dem vill jag säga: Se helheten! Se avvägningarna och de olika intressen som ligger till grund för dem. Det är miljönytta mot miljönytta, enskilt intresse mot enskilt intresse och enskilt intresse mot ett allmänintresse.

Det viktiga är dock att vi nu går till handling. Vi har haft skrivningar i lagtexter och i miljömål, men det har inte blivit stor miljönytta av besluten tidigare. Det har dock orsakat mycket oro runt om i landet. Om man ser till helheten är detta en väldigt välbalanserad produkt, som jag är stolt över att kunna lägga på riksdagens bord. Som tidigare har sagts är det självklart viktigt att utvärdera arbetet när man gör en så här stor produkt, så att det blir så som intentionerna har varit. Det kommer att vara en viktig del i arbetet framåt.

Med detta vill jag tacka för det goda samarbete som har funnits med de partier som står för energiöverenskommelsen, och jag vill även tacka Liberalerna för stödet.

Anf. 24 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Det här är en överenskommelse som Miljöpartiet har gjort tillsammans med bland annat Moderaterna, och det märks. Det märks att det är en överenskommelse som viktar de tunga produktionsintressena och där miljön och den biologiska mångfalden tyvärr får stryka på foten i många sammanhang.

Vi har tidigare pratat om de ungefär 7 000 dammar som i ett penndrag legaliseras. Det är dammar som stoppar upp annars fritt strömmande vatten. Jag vill fråga miljöministern vad planen är för de här dammarna, som har stor inverkan på den biologiska mångfalden. De kommer inte att vara en del av den nationella prövningsplanen, och jag förutsätter därför att regeringen tar fram en egen plan för dessa ungefär 7 000 dammar så att även de kan leva upp till moderna krav på miljö och biologisk mångfald.

Det andra jag skulle vilja fråga är varför regeringen väljer att kräva av våra myndigheter att de ska utnyttja undantaget i EU:s vattenlagstiftning, så att de faktiskt sänker miljökraven då våra vattendrag ska miljöklassificeras. Är inte risken uppenbar att vi då faktiskt sänker miljöambitionerna för till exempel våra stora produktionsälvar?

Anf. 25 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP) replik:

Herr talman! Självklart märks det när en kompromiss är en kompromiss. Många intressen har vägts samman, och många partier har varit med. Det märks självklart i produkten att inget parti ensamt har skrivit den, men det som är bra med en bred kompromiss är långsiktigheten och den förutsägbarhet som detta skapar för alla aktörer som är berörda.

När det gäller frågan om de så kallade äldre rättigheterna finns det redan en praxis på området. Av denna framgår att så kallade äldre rättigheter, såsom urminnes hävd och privilegiebrev, har en rättsverkan som ska beaktas vid bedömning. Målet med regelverket är som sagt att skapa tydlighet. Därför har det varit en fördel att skriva in det som är praxis som en regel, så att det verkligen blir förutsägbart.

En fördel med detta sätt att arbeta är också att våra myndigheter kan koncentrera sig på de åtgärder man bedömer har störst miljönytta. I den nationella planen kommer man att kunna pröva vattendrag i ett samlat grepp, och det gäller då inte bara hinder som är kopplade till elsystem utan även enskilda dammar. Om man bedömer att en enskild damm behöver komma in i en prövning kan myndigheterna ta det initiativet och föreskriva villkor även för den delen, så att man får ut hela miljönyttan av att arbeta i ett vattendrag.

Samma sak gäller implementeringen av EU-regelverket. Det ska implementeras, och vi försöker göra det väldigt tydligt hur det ska implementeras – just för att skapa förutsägbarhet. Det vi vill komma bort från är nämligen en situation som upplevs som ryckig och icke förutsägbart. Det är aldrig bra för något intresse.

Anf. 26 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Först ska jag säga något gällande de 7 000 dammar som inte omfattas av detta utan tvärtom faktiskt legaliseras. Man säger att de har tillstånd liknande det som står i miljöbalken.

Det ni hade kunnat göra är ju att inte bara hoppas på att våra myndigheter kanske gör någonting, Karolina Skog, för både du och jag vet nog att den möjligheten ligger väldigt långt borta. I stället hade ni kunnat ta fram en plan och en strategi för hur dessa dammar ska leva upp till kraven på biologisk mångfald. Det är också vad den samlade miljörörelsen säger, och det är vad Älvriddarna och Sportfiskarna säger. En mängd intressenter vill att ni ska agera mot dessa dammar, som har minimal samhällsnytta men faktiskt gigantisk negativ påverkan. Där gör ni ingenting, och det är jag besviken över.

Jag tycker också att det är märkligt att ni säger att våra myndigheter ska utnyttja EU:s undantag och faktiskt lägga sig under de miljökrav som finns på EU-nivå när våra vattendrag ska miljöklassificeras. Varför säger ni att de ska göra det?

Anf. 27 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP) replik:

Herr talman! Jag har självklart noga studerat olika aktörers reaktion på propositionen, och jag har noterat att den samlade miljörörelsen och även sportfiskerörelsen i stort har framhållit att detta – när man tittar på helheten – är en välbalanserad produkt som kommer att leda till ökad miljönytta. Det handlar om att vi får upp åtgärdstakten. Det är det som är det viktiga om vi tittar på detta ur perspektivet biologisk mångfald.

Produkten ska göra flera saker. En sak den ska göra är att implementera EU:s vattendirektiv i svensk lag, och vi har lagt stor vikt vid att göra det på ett sätt som skapar förutsägbarhet. Då gäller det hela lagen, inklusive de undantag som finns. Återigen: Det handlar om att rikta både våra myndigheters och alla andras fokus till de åtgärder som gör störst miljönytta, så att vi kraftsamlar där. Det är så vi räddar fiskarna och skapar goda ekosystem i våra strömmande vatten.

Anf. 28 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! I replikskiftet med Jens Holm blev det ganska tydligt vilken resa Miljöpartiet har gjort i den här frågan. Jag tycker att miljöministern gjorde många klarlägganden som jag tror är viktiga att ha med sig i den fortsatta diskussionen.

Dock finns det en misstro från de allianspartier som ingick i energiöverenskommelsen gällande huruvida andemeningen i den verkliga kommer att slå igenom när lagen sedan tillämpas. Jag tror att den misstron kvarstår. Jag kommer att återkomma till det, men man kan ju konstatera att det ofta är lättare att stå på utsidan och titta in än att stå på insidan och titta ut. Jag tycker att det var ganska tydligt i det förra replikskiftet.

Äntligen, sa miljöministern i sin inledning. Regler har funnits som inte har fått genomslag i dagsläget, och det finns en oro över att provnings-systemet inte är förutsägbart. Då vänder jag mig till vattenkraftsägarna, som har upplevt denna oro. Den oron kvarstår sannolikt hos många av dem som i dag befinner sig i en provningsprocess och prövas enligt den befintliga, enligt miljöministern otillräckliga, lagstiftningen. Det vore bra med ett klarläggande från miljöministern av hur hon ser på de prövningar som pågår med grund i gällande lag och vilka instruktioner miljöministern med anledning av beslutet i morgon kommer att ge de myndigheter som för tillfället sysslar med en provning.

Kommer de vattenkraftsägare som är i en prövningsprocess att leva vidare med den oro som miljöministern beskriver, eller kommer de att – vilket är en uppfattning som jag tror att miljöministern och jag delar – känna att detta är förutsägbara regler som också kommer att gälla dem som befinner sig i en prövningsprocess?

Anf. 29 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Vi står nu här gemensamt och diskuterar en produkt som fem partier har suttit ned och ord för ord och kommatecken för kommatecken tagit fram tillsammans. Penilla Gunther var väldigt tydlig i denna del och sa att det är *vi* som lägger fram detta. Jag beklagar verkligen att ord som ”misstro” ändå används.

Det är misstro mot den gemensamma produkten som i så fall uttalas. Det finns bara en produkt som vi diskuterar här och inte olika produkter. Det finns en proposition. Vi har gemensamt ansträngt oss för att hitta ett gott regelverk som balanserar och skapar en förutsägbarhet. Vi är gemensamt överens om att det självklart bör utvärderas så att vi också framöver försäkras om att de intentioner vi har haft från det gemensamma arbetet också blir verklighet.

Vi har också i diskussionen gjort det tydligt att vattenkraftsägare kan anmäla sig till den nationella planen. I den stund de gör det får de besked att de då kan utöva sin verksamhet utan de villkor som krävs. Då får de vila i det. Det är det systemet vi har kommit överens om och inget annat.

Jag kommer självklart inte att ge några andra instruktioner till myndigheten än att lagen som riksdagen har beslutat om gäller. Det vore ett väldigt missbruk av mitt ämbete att göra någonting annat.

De vattenkraftsägare som ingår i planen ska anmäla sig till planen. Då får de vad man kan kalla för ett moratorium fram till det är dags att de ska få sin prövning och sina villkor klarlagda. Det är andemeningen i propositionen.

Anf. 30 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Ordet moratorium är någonting som vi i Centerpartiet har använt i våra riksdagsmotioner. Vi hade önskat att det fanns ett moratorium som gällde i dag. Om jag uppfattar miljöministern rätt menar hon att de prövningar som pågår och som har anmälts tidigare ska få ett moratorium intill dess att den nya lagen träder i kraft. Jag vill gärna ha ett förtydligande på den punkten.

Sedan kommer vi till frågan om utvärdering. Det är sagt att det är ett system som inte ska bli onödigt administrativt och ekonomiskt betungande för den enskilde. För den skull ska det leda till att de miljömål som är uppsatta och som vi ska pröva mot upprätthålls. Det är viktigt att klargöra vad som gäller för den utvärdering som sedan kommer att ske. En utvärdering som inte leder till åtgärder som får anses motiverade med hänvisning till vad man ser när man genomför den är ganska kraftlös.

Jag skulle vilja få ett besked från miljöministern. Hur ser miljöministern på utvärderingens syfte och status? Kan det vara aktuellt att göra förändringar till och med i lag eller förändra instruktionerna till myndigheten för att säkerställa att de intentioner som vi har varit och är överens om i energiöverenskommelsen om en enklare prövning också kommer att verkställas i praktiken?

Anf. 31 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Jag ska försöka att vara tydlig. Vi måste skilja på regler som gäller och som beslutats och fastställts av riksdagen och prövningar som är individuella. Det finns en dynamik däremellan. Det är inte någon ordning som ändras. Det är allmän rättslig ordning som gäller i alla frågor inklusive denna.

I denna proposition lägger vi fram en särskild ordning som ska gälla framöver för prövningen så att vattenkraft kan få moderna miljövillkor. Villkoren ska ställas. Man kan som enskild vattenkraftsägare anmäla sig till den nationella planen och i den hamna i en tidtabell. Fram till den tiden får man rätt att utöva sin verksamhet utan uppdaterade villkor. Det är det korrekta att säga.

Misstron som Ola Johansson vädrar gäller också mot utvärderingen. Jag ser inte någon skillnad på denna utvärdering. Ska man göra en utvärdering ska man titta på: Vad var syftet, och når vi det syftet? Om man inte når syftet är det självklart att de som gör utvärderingen rimligtvis agerar på den slutsats de drar. Jag ser inte något skäl att ha en särskild ordning för denna utvärdering.

Poängen med en utvärdering är att kontrollera: Åstadkommer reglerna det som var syftet bakom reglerna i sin helhet? Detta är en väldigt stor lagstiftning. Därför finns det i detta fall verkligen behov av en utvärdering.

Anf. 32 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M):

Fru talman! Det mesta har redan sagts i denna viktiga debatt. Men det finns vissa saker som är värda att upprepa. Vattenkraften är och har varit ryggmärken i det svenska tillväxtmaskineriet under århundraden. Vattenkraften måste och ska värnas även för framtiden.

Med det sagt ställer vi oss bakom dagens lagförslag men med vår motivreservation. Jag yrkar bifall till reservation 5. Dagens debatt handlar också om övriga vattentjänster. Jag yrkar därför bifall till reservation 16 om allmänna vattentjänster.

Fru talman! Energiöverenskommelsen innehåller en mängd förslag om hur vi vill se den svenska energisektorn utvecklas i framtiden. I den ingår även skrivningar om vattenkraftens betydelse för den svenska elproduktionen. Vattenkraften är som jag tidigare sa ryggmärken i vår elförsörjning. Den har betydande fördelar, både den storskaliga och den småskaliga.

Vattenkraften måste värnas samtidigt som det är självklart att även vattenkraften ska ha de tillstånd som ett modernt samhälle kräver. Det var därför mycket viktigt för oss moderater med skrivningen som säger att prövningssystemet måste utformas på ett sätt som inte blir onödigt administrativt och ekonomiskt betungande för den enskilde i förhållande till miljönyttan. Här finns ett balansförhållande.

Det vi ser nu är att prövningsprocesserna, som kollegor tidigare varit inne på, i många fall är så komplicerade och kostsamma att den enskilde verksamhetsägaren till småskalig vattenkraft inte ens vågar be om en omprövning av sitt gamla tillstånd. Detta gynnar inte miljön, och vi riskerar att värdefull vattenkraft går förlorad.

Vi moderater är i grunden nöjda med energiöverenskommelsens skrivningar. Men som vi alla vet är tolkningar och implementering av de lagar vi beslutar här i Sveriges riksdag avgörande för hur lagförslagen landar i verkligheten.

Vi tre allianspartier som står bakom energiöverenskommelsen – Moderaterna, Centern och Kristdemokraterna – vill därför förtydliga hur vi anser att energiöverenskommelsens skrivningar om småskalig vattenkraft bör tolkas och implementeras. Det handlar inte om att vi backar från det som vi den 10 juni 2016 kom överens om i energiöverenskommelsen.

Det handlar om att Sverige för att värna vattenkraften måste använda de möjligheter till undantag och lägre ställda krav som EU-rätten medger. Det handlar alltså inte om att vi ska lägga oss under EU-rätten, utan vi ska följa den. Men vi ska utnyttja de möjligheter som finns för att värna den svenska vattenkraften.

Ett annat begrepp som återkommer är ”äventyra vattenkvaliteten”. Vi anser att detta måste tolkas utifrån EU:s ramdirektiv för vatten, nämligen att verksamheten utgör en påverkan av en sådan dignitet att Sveriges möjligheter att uppfylla ramdirektivet och dess krav hotas så allvarligt att risktagandet måste anses oacceptabelt. Det är rätt hårda skrivningar.

Därför lämnar denna tolkning utrymme för att även vattenverksamhet som har en viss påverkan på vattenkvaliteten ska få finnas kvar. Vi anser att en bedömning av den sammantagna effekten och hur den inverkar på möjligheten att nå rätt status eller potential för den aktuella vattenmiljön måste göras.

Det är viktigt att understryka att lagförslaget inte betyder att varje utbyggnad av en vattenverksamhet är ett äventyrande av sådan dignitet att den inte får genomföras. När den småskaliga vattenkraften bedöms är det för oss av stor betydelse att den ses som den viktiga del den är för att nå ett hållbart elsystem. Den småskaliga vattenkraften ska bedömas som en samhällsnyttig verksamhet.

Fru talman! Vi tre allianspartier som står bakom energiöverenskommelsen har en tydlig uppfattning av hur vi anser att energiöverenskommelsen beträffande den småskaliga vattenkraften bör hanteras.

Med det sagt är också insikten om att vi inte alltid kan förutse allt ständigt närvarande. Därför är vi positiva till regeringens förslag om att inrätta en kontrollstation. Kontrollstationen är föreslagen till 18 månader efter att lagen träder i kraft. Här har vi möjligheten att följa upp om våra intentioner med lagförslaget blev verklighet och om det blev som vi hade tänkt oss. Som min kollega Penilla Gunther tidigare sa: Vi måste vara beredda att ompröva våra beslut om vi inser att det inte blev som vi hade tänkt.

Fru talman! Dagens debatt handlar inte bara om den småskaliga vattenkraften utan även om andra möjligheter och hinder för att leva och bo på den svenska landsbygden.

Vi ser gärna att människor bosätter sig och utvecklar sin verksamhet utanför storstäderna, men vi tillåter inte att en lantbrukare bygger ett eget boende på det som anses vara jordbruksmark. Regelverket är stelbent och hindrar även ett småskaligt byggande. Självklart är det viktigt att värna värdefull jordbruksmark, men de människor som sköter om lantbruken måste också ha möjligheten att bygga sina bostäder där. Vi anser därför att riksdagen bör se över de regler som styr ett småskaligt boende på jordbruksmark.

Fru talman! En annan fråga som ständigt dyker upp när jag möter människor som vill bo, leva på och utveckla den svenska landsbygden är kommunernas monopol på att avgöra när, var och vem som måste ansluta sig till det kommunala va-nätet.

Det är självklart av stor betydelse för miljön att avloppsreningen fungerar. Vi vill inte riskera våra dricksvattentäkter, och vi vill inte att oönskade ämnen kommer ut i naturen. Men systemet som det är i dag, där lagen kräver att kommunen är huvudman för vattentjänsterna, gör att kommunen i vissa fall avstår från att göra investeringar. I andra fall kräver kommunen att fastigheter ansluter sig till det kommunala va-nätet även där det bara finns ett fåtal fastigheter. Detta leder ofta till orimliga kostnader för den enskilda fastighetsägaren och är ett hinder för ett ökat bostadsbyggande på landsbygden.

För att underlätta bostadsbyggandet på landsbygden vill vi att man ser över lagstiftningen som reglerar va-frågorna. Målet med översynen måste vara att lagen blir mer flexibel så att även enskilda aktörer som samfällighetsföreningar kan vara en del av lösningen i drift och investeringar i valedningar och anläggningar. Vi anser också att kravet på kommunalt va-ansvar bör minska och att regleringen av va-avgifter utreds.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag återkomma till det jag började med: Energiöverenskommelsen är viktig. Vi moderater står bakom den. Men lika viktigt som det var att förhandla sig fram till ett gemensamt ställningstagande i överenskommelsen är det nu att tolkning och implementering sker i överenskommelsens anda. Den småskaliga vattenkraften är en samhällsnyttig verksamhet som har varit viktig för det svenska samhällsbyggandet. Den är en viktig del av Sveriges framtid. Den måste ges förutsättningar att finnas kvar.

Nu, fru talman, har vi möjligheten att visa att Sveriges riksdag än i dag ser småskalig vattenkraft som en samhällsnyttig verksamhet. Rösta därför för motivreservationen – rösta ja till reservation nr 5!

(Applåder)

Anf. 33 LISE NORDIN (MP) replik:

Fru talman! Som miljöministern sa har propositionen varit föremål för många och långa förhandlingar, där fem partier har enats om de exakta formuleringarna ord för ord.

Därför blir jag lite överraskad över att det från vissa av allianspartierna här lyfts fram att man vill ha andra förtydliganden eller tolkningar. Vi har ju gemensamt enats om en lagstiftning, och detaljerna i hur den ska verkställas kommer ingen av oss att kunna känna till. Intentionerna i propositionen är dock tydliga.

Varken Cecilie Tenfjord-Toftby eller Mats Green, som inledde debatten för Moderaternas del, deltog i de exakta förhandlingarna. Det var Lars Hjalmered som gjorde det. Men jag förutsätter att samtliga partier i förhandlingen har varit samordnade inom sig.

Det som Cecilie Tenfjord-Toftby särskilt lyfte fram är den utvärdering som vi är överens om ska göras efter 18 månader. Syftet med utvärderingen är förstås att se att helheten i propositionen blir verklighet i omprövningen. Det kunde tolkas som att Moderaternas ingång var att deras egen bedömning av andemeningen i överenskommelsen ska säkerställas. Jag ska därför be att få ett förtydligande från Moderaterna. Från Miljöpartiets sida är det givet att utvärderingen måste handla om att se om *hela* propositionen, med de många avvägningar som görs, blir verklighet i sin helhet.

Det är mycket sannolikt att vi fem olika partier har lite olika ingångsvärden i vad vi hoppas kommer att bli verklighet, men vi kommer alla att behöva ta ansvar för den helhet vi har presenterat. Jag ska därför be att få ett förtydligande av hur Moderaterna ser på den utvärdering som vi är överens om ska göras efter 18 månader.

Anf. 34 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik:

Fru talman! Nej, vi tre allianspartier som står bakom motivreservationen vill inte göra några andra tolkningar än vad vi läser in i propositionen.

Därför välkomnar vi självklart att även Miljöpartiet ställer sig bakom vår motivreservation så att vi säkerställer att de tolkningar som vi anser är de korrekta blir dem som riksdagen gemensamt ställer sig bakom.

Lise Nordin fortsatte sin fråga med att tydliggöra att olika tolkningar kan förekomma när hon säger att vi har olika önskemål om hur propositionen ska landa och vilken effekt den kan få.

Jag utgår självklart från – och detta tog även miljöministern och Lise Nordin upp – att man vid översynen ser över alla aspekter av lagstiftningen. I vad jag tycker är den viktigaste skrivningen om vattenkraften står det att kostnaden ska vägas mot miljönyttan. Vi måste säkerställa att det finns en balans i det som vi alla är överens om ska gälla i förslaget.

En balans måste finnas, översynen ska titta på det och vår ingång är tydlig i hur vi anser att detta ska tolkas. Vi är som sagt inte ute efter att ha olika tolkningar, och därför välkomnar vi att även Miljöpartiet ställer sig bakom vår motivreservation så att det blir tydligt vad Sveriges riksdag tycker i frågan.

Anf. 35 LISE NORDIN (MP) replik:

Fru talman! Det är en ovanlig ordning att en proposition som har förhandlats ord för ord mellan fem partier sedan i en utskottshantering leder till att några av partierna väljer att lägga fram en egen skrivelse om vilken tolkning man vill göra. Det är ganska överraskande, men det är naturligtvis en möjlighet som partierna har rent juridiskt i utskottshanteringen.

Det är viktigt att alla parter som är berörda av frågan ska känna trygghet i att det är fem partier som har enats om propositionen. Detta är en lång process, och propositionen är en viktig produkt som nu, förstås, kommer att tas vidare i den juridiska prövningen.

Jag välkomnar förtydligandet från Moderaterna att de står bakom helheten i propositionen. De ord som Cecilie Tenfjord-Toftby nämner som handlar om balans, avvägningar och en helhetssyn är viktiga. Det är precis det perspektivet vi måste ha. Vi är överens om en inriktning för de här frågorna och om hur vi ska se till att vattenkraftens viktiga värden möts med de miljöhänsyn som behöver göras och med den utvärdering som vi ska göra om 18 månader.

Jag vill förtydliga från Miljöpartiets sida att det för oss är uppenbart att denna utvärdering måste göras utifrån helheten. Det är det som våra efterföljare får det viktiga uppdraget att göra.

Anf. 36 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik:

Fru talman!! Jag uppfattade inte att Lise Nordin hade några ytterligare frågor till mig.

Därför vill jag gärna upprepa det som jag redan har sagt: Det är bra att vi kom överens i energiöverenskommelsen. Det är bra att vi har förhandlat fram detta lagförslag. Men vi vet alla att när ett lagförslag väl är beslutat och en överenskommelse väl är undertecknad sker det tolkningar. Därför är det viktigt för oss att markera att vi står bakom energiöverenskommelsen. Men vi vill också markera vad vi lägger in i det som vi har kommit överens om.

Lagförslaget kommer vi att rösta för. Men vi kommer också att rösta för vår motivreservation just för att få den tydlighet som Lise Nordin efterfrågar och som är så viktig för verksamhetsutövare, för naturskyddsorganisationer, för sportfiskare och för alla som är där ute. Det här är vår tolkning av det lagförslag som föreligger i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

§ 11 Taxifrågor

Taxifrågor

Trafikutskottets betänkande 2017/18:TU17

Taxifrågor (prop. 2017/18:239)

föredrogs.

Anf. 37 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Vi kan se hur förutsättningarna för taxibranschen, såväl i Sverige som utomlands, förändras i takt med att digitaliseringen gör nya framsteg. Utvecklingen innebär vissa utmaningar men framför allt stora möjligheter för innovation och nya tjänster att växa fram.

Vi moderater ser behovet av en lagstiftning som underlättar framväxten av samåknings tjänster och samtidigt främjar en sund konkurrens inom taxinäringen. Ett ökat delande av persontransporter skulle inte bara bidra till effektiviteten i ekonomin utan också minska våra transporters miljöpåverkan. Som en del av Moderaternas ambition att återigen göra Sverige till ett digitalt föregångsland vill vi skapa en modern taxibransch som förenklar för både taxiförare och kunder och som bidrar till en hållbar utveckling.

Det är mot den bakgrunden som regeringens förslag kan ses som en stor besvikelse. De rödgröna har helt enkelt misslyckats med att lägga fram ett förslag som faktiskt moderniserar regelverket för transporttjänster. Det är till och med tveksamt om den föreslagna kategorin av taxitrafik över huvud taget kommer att vara ett alternativ för dem som arbetar med att erbjuda transporttjänster.

Det är hög tid för oss politiker att ta ett grepp om konkurrenssituationen inom taxinäringen och säkerställa att den kan ske på lika villkor. När man läser regeringens proposition ser man att det inte finns en tillstymmelse till att försöka förtydliga vilka regler som ska gälla för samåkning – trots vad ökad samåkning och ett bättre resursutnyttjande innebär för ekonomin och miljön. Det håller inte.

I dag står en bil i genomsnitt stilla 97 procent av tiden. För att fler ska kunna samåka och dra nytta av transporter på ett mer effektivt sätt behövs krafttag. Det var därför regeringen ville utreda hur man skulle kunna definiera samåkning och få ett modernt regelverk för detsamma. Men ändå går man inte vidare med det. Det krävs fler och betydligt mer långtgående regeländringar inom taxiområdet än dem som regeringen nu föreslår.

För oss moderater är det av största vikt att taxinäringen präglas av ordning och reda. Alla taxiförare, inklusive förare inom den nya taxikategorin, ska ha goda löner och goda arbetsvillkor. En större användning av digitala verktyg kan, om de utnyttjas rätt, även bidra till att lagar och regler följs i branschen i större utsträckning än vad som sker i dag.

En digitaliserad taxinäring kan koppla samman förare och kunder samtidigt som transaktioner kan spåras för att säkerställa att alla aktörer betalar skatt och att lagar och regler efterlevs. En moderniserad taxilagstiftning anpassad efter vårt digitala samhälle skulle kunna vara en win-win-situation för alla parter.

Fru talman! Digitaliseringen går blixtsnabbt, och taxinäringen som är i stort behov av ett modernt regelverk tappar nu fart när regeringen inte lägger fram mer kraftfulla reformer på bordet. Om vi ska möjliggöra framtidens taxitrafik med fler delade transporter i våra städer och samtidigt värna en sund konkurrens ställer det krav på politisk vision och handlingskraft. Därför är den tröghet som regeringen har visat i det här arbetet under den gångna mandatperioden beklagansvärd. Det är till och med så att det inte är acceptabelt att det går så här långsamt och att man inte vill mer än detta för svensk taxinäring.

Fru talman! Utvecklingstakten måste öka betydligt och lagstiftningen anpassas efter hur verkligheten ser ut. Jag har inte mycket att invända mot det som står i propositionen – problemet är att jag saknar verkligt kraftfulla reformer för att på riktigt säkerställa att vi går från en situation där bilar står stilla under 97 procent av tiden i våra städer till att fler kan använda delade tjänster och använda mer av taxi och mer av samåkning. Men då måste regeringen faktiskt leva upp till det man sa att man skulle göra, nämligen just hitta en definition av samåkning och ett moderniserat regelverk.

Andra länder har inte gjort allting rätt de heller, men vi ser åtminstone att andra länder på allvar försöker se hur man kan hitta en modern reglering. Vi ser att medan man i vårt grannland Finland talar om mobility as a service, alltså hur man koppla ihop olika former av delade tjänster med varandra, existerar knappt det begreppet i den svenska debatten, än mindre i förslagen från regeringen.

Fru talman! För att sammanfatta: Ja, det här var väl delvis ganska bra förslag från regeringen, men det behövs så väldigt mycket mer för en modern reglering för såväl ekonomi och taxinäring som miljö. Jag yrkar bifall till reservation nr 2 och hänvisar i övrigt till Alliansens gemensamma särskilda yttrande.

(Applåder)

I detta anförande instämde Anders Åkesson (C).

Anf. 38 JIMMY STÅHL (SD):

Fru talman! Jag vill säga att vi står bakom alla våra reservationer och vårt särskilda yttrande, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 1.

Vi vill inledningsvis peka på att vi som helhet ser väldigt positivt på propositionen om en ny taxilag. Vi anser att taxibranschens förutsättningar behöver uppdateras för att säkerställa mer konkurrensneutrala villkor. Samtidigt ser vi dock ett behov av att den nya typen av taxitrafik ska ha särskilda registreringsskyltar eller att skyltarna ska vara märkta på ett sätt som kan anses vara nödvändigt. Det finns flera anledningar till att det behövs någon form av märkning eller skyltning.

Sett ur ett myndighetsperspektiv ska polisen kunna omhänderta de här skyltarna för att stoppa att taxitrafik fortgår om den inte lever upp till de krav som gäller. Vi vet att polisen har digitala kameror som läser av skyltarna, men för att snabbt se om det är en taxi eller inte kan det vara bra med någon form av märkning på skyltarna.

Vi vill också peka på kundperspektivet. Om det kommer fram en bil utan någon form av märkning vet man inte om det är den bil som man har beställt. Är det en privatbil eller är det en taxibil? Det blir ju jättesvårt.

Sedan kan man också titta på det här med att taxibilar får köra i bussfiler. Häromdagen satt jag i bilkö mellan Göteborg och Kungälv. Då passade en massa privatbilar på att köra i bussfilen, och det retar ju upp en. Om det däremot hade varit en taxi som åkt förbi hade ingen blivit uppretad, för taxi har rätt att köra i bussfilen.

Den här nya typen av taxi kommer eventuellt inte att behöva ha någon form av märkning, vilket gör att folk kommer att tro att det är vanliga bilar som kör i bussfilen. Därför tycker vi att det är väldigt viktigt att man har någon form av märkning som går att urskilja. Man behöver inte klistra upp över hela bilen att ”detta är en taxi”. Men en liten, gul flärp eller vad som helst på nummerplåten hade varit bra.

När man ska beställa en taxi ska man som sagt också snabbt kunna se att det kan vara en beställd bil.

I Stockholms stad finns det kanske ett för stort antal taxibilar. Men det ser kanske inte likadant ut i övriga Sverige. Vi sverigedemokrater tycker att man åtminstone på försök skulle kunna sänka ålderskravet för taxilegitimation från 21 år till 20 år, för att fler ska kunna köra taxi och på det sättet hitta en försörjning.

Taxinäringen har också en trygghetsskapande samhällsfunktion. Vi vill att man ska vara väldigt hård om det är på det sättet att ett brott har begåtts. Vi vill att taxibolagen och Transportstyrelsen ska vara skyldiga att tillsammans kontrollera taxiförarens lämplighet, såväl vid nyanställning som fortlöpande under förarens yrkesverksamhet.

Fru talman! När det gäller den nya kategorin taxi vill vi också att man ska få ta del av Ekobrottsmyndighetens uppgifter som den tvingas lagra.

Anf. 39 ANDERS ÅKESSON (C):

Fru talman! Låt mig instämma i det som Jessica Rosencrantz sa. Hon talade tidigare i denna debatt om taxifrågor med anledning av en proposition som regeringen har lagt fram om att vi hade förväntat oss någonting modernt, något nytänkande om mobilitet i sin helhet. Det innebär dessvärre inte det som föreslås i denna proposition.

Det behöver skapas en modern taxibransch som underlättar för både taxiföretag och kunder. Ett ökat delande av persontransporter skulle öka effektiviteten i ekonomin och samtidigt minska transporterens miljöpåverkan. Det hade varit Centerpartiets och Alliansens ingång i ett arbete med att skriva fram en proposition, fru talman.

Mot den bakgrunden är propositionen *En ny kategori av taxitrafik*, som regeringen har lagt fram, en stor besvikelse. Jag, Centerpartiet och Alliansen anser att regeringen har misslyckats med att lägga fram ett förslag som moderniserar regelverket för transporttjänster. Det är dessutom tveksamt om den föreslagna nya kategorin ens kommer att utgöra ett alternativ för de aktörer som arbetar med att erbjuda transporttjänster.

Fru talman! Människor och företag i taxibranschen ska ha goda villkor, och konkurrensen företagen emellan ska vara sjyst. Där delar alla i kamraren samma ambition. Men en läsning av regeringens förslag visar att det avseende samåkning och delningsekonomi – som kommer på många andra områden i vårt samhälle – inte ens finns en antydning till att försöka förtydliga vilka regler som ska gälla för det, trots att ett bättre resursutnyttjande är bra för såväl ekonomi som miljö. Hur djupt sov Miljöpartiet när denna proposition avhandlades i Rosenbad?

Genomsnittsbilen står stilla 97 procent av tillgänglig tid. För att fler ska kunna samåka och därigenom gemensamt kunna använda befintliga resurser på ett mer effektivt sätt, som ett komplement till det reglerade samnyttjande av fordon som taxi ändå redan är, behövs ytterligare och betydligt mer långtgående regeländringar och liberalisering än nuvarande regering har orkat åstadkomma. Den svenska regeringen borde, vilket tidigare sagts, i stället ha låtit sig inspireras av det finska exemplet. Vårt grannland i öster har tänkt friare och kommer rimligen att på ett bättre sätt än vi kunna dra nytta av de möjligheter som både delningsekonomi och digitalisering erbjuder på området.

Fru talman! I sammanhanget vill jag passa på att lyfta fram en motion från Centerpartiet som avhandlats i samband med denna proposition. Vår motion har kopplingar till den mycket höga ungdomsarbetslösheten i vårt land. Ungdomsarbetslösheten ligger runt 18 procent, och antalet arbetslösa är därtill tre gånger högre bland utrikes födda än bland inrikes födda.

Det finns dock branscher och yrken som fungerar utmärkt som instegsjobb i det svenska samhället. Taxibranschen är en sådan. I taxibranschen är i dag över 45 procent av alla förvärvsarbetande utrikes födda. Taxibranschen skulle kunna bidra med mer, men då fordras den politiska viljan till detta. Det är något som samarbetsregeringen uppenbarligen saknar.

Ett exempel för att komma vidare skulle kunna vara att kraven för att skaffa sig taxiförarlegitimation kan ses över och liberaliseras, enligt mitt och Centerpartiets sätt att se på det. En viktig åtgärd skulle kunna vara att slopa kravet på att man ska ha haft körkort i två år för att bli taxiförare. Vidare anser jag att ålderskravet för att kunna bli taxiförare borde sänkas till 19 år liksom att kravet på bussförarkompetens för taxiutbildning i gymnasieskolan skulle kunna slopas.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 5.

(Applåder)

Anf. 40 NINA LUNDSTRÖM (L):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation 2 om främjande av digitalisering och delningsekonomi.

Fru talman! Hur kommer framtidens mobilitet att se ut? Hur kommer vi att förflytta oss från A till B? Och vad kommer att förflyttas? Inom taxinäringen i dag är det personer transporterarna handlar om. Men hur kommer det att se ut i framtiden? Taxiverksamheten är en viktig del i detta.

När vi debatterar transportsystemet ställs bilen ofta mot andra sätt att transportera sig. Men utifrån den här debatten i dag kan vi konstatera att bilarna fyller en viktig funktion. Bilar är inte bara något dåligt. De är viktiga.

Bilar är en viktig fråga för landsbygd och glesbygd. Det är också en viktig fråga när det gäller hur man ska kunna välja bort bilen i de täta städerna och täta regionerna. Och hur kommer mobiliteten att se ut när bilarna är autonoma och fossilfria? Och hur kommer det att påverka taxiverksamheten? Hur påverkas färdtjänst, leverans av varor med mera?

Den fossilfria bilen kan vara en del i att skapa en klimatsmart mobilitet. Taxi kanske kommer på anrop och blir en del av kollektivtrafiksystemet. Det är en viktig fråga för landsbygd och glesbygd.

Tidigare i debatten har vi hört om exempel från Finland. De går före och ser verkligen på mobilitetsfrågorna från A till B utifrån ett medborgarperspektiv. Det är viktigt att fundera över hur Sverige skulle kunna följa med i diskussionen om framtidens visioner.

Därför är det här betänkandet en viktig och intressant ögonblicksbild av var vi är i dag och vilka utmaningar vi står inför.

Taxibranschen har fått nya aktörer på marknaden, vilket påverkar möjligheterna. Men det skapar också vissa utmaningar.

Reservation 2 handlar om utvecklingen i taxibranschen, framtidens taxibransch. Förutsättningarna för taxinäringen förändras i takt med att digitaliseringen gör nya landvinningar. Det är viktigt att lagstiftningen hänger med och anpassas efter de möjligheter som finns och hur verkligheten ser ut.

Det vi nu kan se med den nuvarande lagstiftningen är att det finns många problem. Den är inte uppdaterad och i vissa delar är den väldigt komplicerad. Det behövs en modern taxibransch som underlättar för både taxiförare och kunder, men med sjysta villkor.

Ett ökat delande av persontransporter skulle öka effektiviteten i ekonomin och minska transporternas miljöpåverkan.

Genom digitala verktyg kan förare och kunder kopplas samman samtidigt som transaktionerna kan spåras för att säkerställa att alla betalar skatt och att alla regler efterföljs.

Vi anser därför att taxametern ska uppfylla de tekniska krav som berörda myndigheter ställer. Om dessa krav uppfylls ska det därefter inte ha någon betydelse om taxametern är en applikation i en smartmobil eller en låda i en bil. För att utveckla och bredda taxinäringen anser vi att det därför bör införas en teknikneutral definition av taxameter i likhet med det förslag som presenterades av Taxiutredningen.

Mot denna bakgrund anser vi att det behöver göras en översyn av också andra delar i taxiverksamheten i syfte att släppa in digitaliseringen och delningsekonomi även i denna bransch.

Ett ökat delande av persontransporter skulle minska transporternas miljöpåverkan. Propositionen som regeringen har överlämnat till riksdagen är därför en stor besvikelse. Framtidsfrågorna saknas ju i den propositionen.

Det är tveksamt om den nya kategorin ens kommer att utgöra ett alternativ för de aktörer som arbetar med att erbjuda transporttjänster.

Det finns ingen ansats till att försöka förtydliga vilka regler som ska gälla för samåkning.

Trots att ett bättre resursutnyttjande är bra för såväl ekonomin som miljön saknas de förslagen. Som tidigare talare har varit inne på står i dag en bil stilla i genomsnitt 97 procent av tiden. Det borde finnas en potential för att bli mer klimatsmart också i den här sektorn.

För att fler ska kunna samåka och därigenom gemensamt kunna använda befintliga resurser på ett mer effektivt sätt behövs ytterligare regeländringar inom taxiområdet. Det behövs regeländringar som tar vara på möjligheterna inom delningsekonomin och digitalisering. De förslagen lyser med sin frånvaro.

(Applåder)

Anf. 41 ROBERT HALEF (KD):

Fru talman! Taxi är en viktig del i trafiken som transportmedel. Sedan den svenska taximarknaden avreglerades 1990 har antalet taxibilar ökat med ca 22 procent enligt Väg- och transportforskningsinstitutet. Det är en utveckling som möjliggjort en bättre konkurrens. Fler aktörer inom taximarknaden har lett till både ett större utbud av taxiföretag och fler jobb.

Med avregleringen har också en del problem uppstått eller förstärkts. Turister har lurats att betala hutlösa priser, chaufförer har blivit föremål för både hot och våld och vissa chaufförer har svårt att hitta dit kunden ska. Färdtjänst och andra offentligt betalda resor har hamnat i blåsväder då vissa personer blivit avsläppta på fel ställe.

Med anledning av problemen inom taxinäringen lade Kristdemokraterna och övriga allianspartier i regeringen 2014 fram förslag om en ny lag om redovisningscentraler för taxi för att förbättra Skatteverkets möjligheter att bedriva skattekontroll av taxiverksamhet och komma åt oseriösa aktörer.

Lagen om redovisningscentraler trädde i kraft den 1 januari 2017. Från den 1 maj 2017 är taxitrafikföretagen skyldiga att överföra taxameteruppgifter till redovisningscentraler som i sin tur är skyldiga att lämna ut uppgifterna till Skatteverket. Sedan 2016 är det också krav på att varje taxibils taxameter ska besiktigas av godkänt besiktningsorgan med högst ett års intervall.

I taxibilar där godkänd taxameter inte finns ska polis vid kontroll kunna omhänderta registreringsskylten och ogiltig taxilegitimation. Betalningsterminalen i taxin ska dessutom vara ansluten till taxametern så att alla kortbetalningar registreras.

Ett nytt krav är också att taxichaufförer innan resan påbörjas ska lämna en bindande prisuppgift till kunden om jämförelsepriset före resan överstiger 500 kronor. För en taxiresenär eller turist kan det vara svårt att veta hur mycket taxiresan ska kosta, och därför kan det nya kravet vara ett sätt att komma till rätta med missförstånd och problematiken med höga priser.

Fru talman! Taxibranschen är en viktig del av besöksnäringen, och för att de nya bestämmelserna inte ska vara verkningsslösa anser Kristdemokraterna att det behövs goda informationsinsatser och utökad tillsynskontroll av branschen.

Kristdemokraterna har tillsammans med övriga allianspartier lagt fram ett antal förslag till nya regler i syfte att skapa bättre ordning och reda inom taxibranschen. Dessa regler har numera införts, och vi anser att de kan bidra till att få bukt med den problematik som har kunnat ses under de senaste åren inom denna bransch.

För att de nya bestämmelserna ska bli väl kända och inte vara verkningsslösa vill vi kristdemokrater understryka att det behövs goda informationsinsatser och vikten av en utökad tillsynskontroll för att säkerställa efterlevnaden av de nya reglerna inom taxinäringen.

Fru talman! Vi vill framhålla att det behöver skapas en modern taxibransch som underlättar för både taxiförare och kunder. Ett ökat delande av persontransporter skulle öka effektiviteten i ekonomin samt minska transporternas miljöpåverkan.

Vi vill betona att taxibranschen ska ha goda villkor och att konkurrensen ska ske på lika villkor. Vi saknar i regeringens proposition tydliga regler som ska gälla för samåkning. Det skulle leda till ett bättre resursutnyttjande och vore bra för såväl ekonomi som miljö.

I dag står en bil stilla i genomsnitt 97 procent av tiden. För att fler ska kunna samåka och därigenom gemensamt kunna använda befintliga resurser på ett mer effektivt sätt behövs ytterligare regeländringar inom taxiområdet.

För att bättre kunna dra nytta av de möjligheter som digitaliseringen erbjuder är det enligt vår uppfattning viktigt att utvecklingstakten inom området ökar.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till Kristdemokraternas reservation nr 3. I betänkandet finns det också ett alliansgemensamt särskilt yttrande.

(Applåder)

Anf. 42 KARIN SVENSSON SMITH (MP):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Här förs det ett resonemang om ny teknik. Den nya tekniken är ju det som har föranlett de nödvändiga förändringar som regeringen föreslår. Miljöpartiet bejakar ny teknik, men vi har respekt för att man måste ha en viss tröghet så att man ser effekterna av det som görs.

Regeringen har lagt sig vinn om att förankra sina förslag i branschen, hos fackliga företrädare och andra aktuella aktörer. Det tycker jag är väldigt bra.

Det finns mer än ett problem att lösa. Ett stort problem som jag märker särskilt i Skåne är förekomsten av svarttaxi i kombination med att det i glesbygden finns mycket mindre taxiverksamhet. Det är färre taxiföretag där i dag. Det är ett stort problem som man måste ha med sig när man funderar på hur framtidens regelverk ska se ut. Om man vill ha ordning och reda får man också stå upp för de regler som behövs för att det ska bli ordning och reda.

När vi talar här i kammaren är det en del som skiljer oss åt, men vi har faktiskt också mycket gemensamt. Flera talare före mig har påpekat att det är ganska irrationellt att bilar i våra tätorter står stilla 97 procent av tiden. Det är inte effektivt ur klimatsynpunkt, när det gäller att använda gatutrymmet eller med tanke på hur vi vill designa våra städer.

När vi talar om hållbar mobilitet, attraktiva städer och bildelning är vi i ord ganska överens. Men är det på det sättet det ser ut i städerna i dag? Nästan överallt möts man av rader av bilar som antingen rör sig eller står stilla, parkerade. De hindrar något som vi också brukar säga att vi är överens om att vi vill ha, nämligen sammanhängande cykelkörfält och busskörfält, så att det ska bli en kombination av olika sätt att förflytta sig. Det är antalet bilar, särskilt i städerna, som hindrar det vi vill ha.

Det finns en hel del forskningsrapporter som är intressanta och aktuella som jag läste på om i samband med att jag förberedde mig för den här debatten. Till exempel har man vid University of Los Angeles tittat på bilinnehavet. År 2000 gick det ungefär fyra personer per bil. Nu är det i snitt ungefär lika många bilar som personer. Detta är en av anledningarna till att det är svårt att finansiera kollektivtrafik. Alla pratar väl om den, men det förutsätts att fler använder den för att man ska få intäkter som kan finansiera kostnaderna.

Man kan också titta på vårt excellenscentrum för kollektivtrafik, K2, som har kommit med en rapport, författad av Alexander Paulsson, som handlar om olika former av bildelning. Från Miljöpartiets sida skulle vi gärna vilja se en distinkt definition av "bildelning". Det är viktigt att tänka efter så att det blir rätt: Bilpool, taxi, hyrbil – ja, vad är bildelning? Det behövs en definition, och den är väldigt efterlängtd av de kommuner som vill differentiera sina parkeringar för att uppnå att privatbilar i mindre utsträckning fyller städerna och att tjänsten bil används mer i form av bildelning. En definition behövs alltså.

Man kan också titta på en intressant rapport från Svenska Taxiförbundet som är skriven av Stefan Fölster, som tidigare varit chefsekonom hos Svenskt Näringsliv. Det är intressant att han menar att detta med privatbilism nog inte är någon bra framtid för städerna. Den positionsförflyttningen måste man välkomna. Vad ligger bakom den? Klimatfrågan ligger förstås överst, men också det rationella rent ekonomiskt. Vi har ett problem med kollektivtrafiken som kanske inte skulle kunna lösas men åtminstone minskas om man kopplade taxi- och kollektivtrafik närmare varandra. Vi varken kan eller vill ha järnväg överallt, och bussen kan inte hämta hemma hos alla. Skulle man då kunna komplettera kollektivtrafik med taxi i större utsträckning än i dag skulle man kunna lösa fler än ett problem.

Man kan också se det ur ett medborgarperspektiv. Man kan gå in på Konsumentverkets hemsida och titta på vad som är den ekonomiska skillnaden jämfört med att äga en ny bil: Vad har man för genomsnittlig kostnad? Enligt de tabeller som finns på Konsumentverkets hemsida kan mobilitetskostnaden uppgå till 10 343 kronor om man har en ny Volvo. Om man i stället har ett SL-kort och hyr bil under den månad då man kanske behöver den bäst, det vill säga under semestern, kan mobilitetskostnaden vara 1 944 kronor i månaden i snitt. Det är ett slags medborgarperspektiv. Vi borde kunna vara överens om att underlätta för bildelning snarare än för privatbilism för dem som bor i städerna.

Sedan är då frågan vad som är idealet. Finland framhålls ofta som ett ideal. Men det gäller också att den nya tekniken för buzzwordet ”mobility as a service” läggs upp på ett sätt som gynnar de syften vi säger att vi vill nå: klimatmål och effektiv resursanvändning. Då är det en poäng att ha kollektivtrafiken som bas och sedan kombinera den med något – bilkörning, taxi, cykel och så vidare – i stället för att lägga bilen först, för då når vi inte de mål vi har satt upp. Där tror jag att Norge kan vara väl så intressant att titta på. De har ju försökt många saker. De kan inte anklagas för att vara tröga. Där tittar man just på att ha kollektivtrafiken först i ett koncept för mobility as a service.

Sedan påstås det att självkörande bilar löser många problem. De kommer säkert att lösa några problem. Ju mer teknik man kan använda för att undvika olyckor, desto bättre är det. Men vi är nog ganska många som menar att ansvar och kontroll hänger ihop. Den som har ansvar för körningen måste rimligen också ha kontroll över densamma. Vi som saknar körkort vill nog gärna att det ska vara en utbildad förare som kör för att vi ska känna oss trygga och säkra. Detta talar för att taxi har en potential i en hållbar mobilitet framöver.

Därför välkomnar jag att regeringen med den här lagändringen underlättar för att taxi använder ny teknik men med de regler som behövs för att det ska vara ordning och reda på vägarna.

Anf. 43 LEIF PETTERSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motioner och reservationer. I den förra debatten, om yrkestrafik, överskred jag min talartid betydligt. Den här gången kunde jag kanske ha nöjt mig med att fatta mig kort och bara framföra mina yrkanden, men det skulle ha varit respektlöst både mot kammaren och mot mina meddebattörer, så jag tänkte säga några ord om det här betänkandet också.

Fru talman! Vi behandlar i dag propositionen *En ny kategori av taxi- trafik* och motioner från allmänna motionstiden. Om motionerna har jag inte så mycket att säga – de kanske talar för sig själva – men propositionen hälsar vi däremot med tillfredsställelse. Under den förra regeringen riktade den dåvarande oppositionen – det vill säga vi socialdemokrater och ytterligare några partier – ett antal tillkännagivanden till regeringen om utredning av just taxifrågorna. Men det hände ingenting. I slutet av mandatperioden kom visserligen en proposition om taxametrar, redovisningscentraler och prisuppgifter, men det var allt, och det var ganska magert, tyckte vi nog alla. Vi såg inte heller att detta skulle kunna lösa de stora problem som vi uppfattade fanns i taxibranschen.

I kammardebatten hänvisade man då till att frågorna utreddes i Regeringskansliet: Det var bara att sitta och vänta, och sedan skulle allting bli bra. Men hela mandatperioden gick, och initiativen var väldigt få.

Det behövdes ett regeringsskifte för att något skulle hända. Taxiutredningen lämnade sitt slutbetänkande under förra året och det har nu varit ute på remiss, och nu ser vi resultatet. Det är bred uppslutning bakom det som finns i propositionen *En ny kategori av taxitrafik*.

Visst ger propositionen inte svaret på alla frågor, men den klargör det viktiga: All taxitrafik, även den nya kategorin, ska enkelt kunna kontrolleras av myndigheter, särskilt av Skatteverket. Det är ett stort framsteg som kommer att innebära att det blir svårare att fuska och att konkurrensen i

det avseendet kan ske på lika villkor. Det är viktigt. All taxiverksamhet, oavsett vad den kallas, ska redovisa sina intäkter på ett rättvist och riktigt sätt.

Fru talman! Det finns naturligtvis problem inom taxibranschen som vi måste fortsätta att ta itu med. Det viktigaste och kanske också svåraste problemet är den svarttaxiverksamhet som frodas och bedrivs via internet och Facebook. Här borde alla, även Facebook, hjälpa till. Att kontrollera detta är dock framför allt en polisiär fråga. Via spaning på nätet och tillsammans med Skatteverket borde det vara möjligt att komma åt de flesta som ägnar sig åt sådan verksamhet. Det är i varje fall min uppfattning.

Fru talman! Eftersom detta är den sista debatten jag kommer att delta i här i kammaren vill jag sluta med att tacka mina partivänner i trafikutskottet, mina motståndare i samma utskott samt vår härliga och duktiga kanslipersonal. Tack ska ni ha för att ni gjort min tid här i riksdagen till den fina tid jag tycker att den har varit!

Nu tystnar min stämma från den här talarstolen, men jag kommer inte att tystna helt. Debatten måste alltid hållas vid liv för demokratins skull. Tack ska ni ha!

(Applåder)

I detta anförande instämde Johan Andersson, Lars Mejern Larsson, Rickard Larsson, Pia Nilsson, Jasenko Omanovic och Suzanne Svensson (alla S).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

§ 12 En möjlighet till körkortslån

Trafikutskottets betänkande 2017/18:TU19
En möjlighet till körkortslån (prop. 2017/18:161)
föredrogs.

Anf. 44 JIMMY STÅHL (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nr 1.

Sverigedemokraterna anser att det är fel av regeringen att i den tänkta regleringen om ett statligt körkortslån inte fastställa målgruppen för körkortslån förrän i ett senare skede och då på förordningsnivå. Av regeringens förslag framgår att sekretess ska gälla vissa uppgifter i ärenden om ”körkortslån samt lån till hemtrustning för flyktingar och vissa andra utlänningar”. Vi anser att denna lydelse är otydligt formulerad och befarar att regeringens precisering av målgruppen kan komma att innebära en positiv särbehandling av vissa grupper i samhället, såsom flyktingar och vissa andra utlänningar.

Vi vill i sammanhanget framföra att vi vänder oss emot alla särlösningar på arbetsmarknaden, inklusive denna. Vi noterar också att regeringen anger att det ska finnas en möjlighet till nedsättning av återbetalningsbelopp och avskrivning av hela eller del av lånet. Det är dock ytterst oklart hur stora de ekonomiska avskrivningarna och den totala kostnaden för de svenska skattebetalarna blir i praktiken.

Fru talman! När det gäller hemutrustningslånen fanns den 31 december 2017 en skuld på 1,6 miljarder kronor. Enligt CSN utgör 0,9 miljarder av dessa osäkra fodringar. Det är ganska mycket pengar – nästan 1 miljard – som man inte vet om man får tillbaka.

Sverigedemokraterna anser att det finns ett starkt allmänintresse av insyn i ärenden om körkortslån och menar därför att det finns en risk att regeringens förslag kan komma att mörklägga kostnader för integrationspolitiska tillkortakommanden.

Vi vill avslutningsvis framhålla att det är mycket viktigt att körkortslån finns för att man ska kunna få ett arbete, men det ska gälla alla. Vad vi inte förstår är varför man i propositionen inte talar om vilka detta gäller. Den närmare regleringen av målgruppen är tänkt att göras på förordningsnivå. Varför står det inte i propositionen vilka det gäller? Varför är man inte transparent och tydlig med vilka detta gäller? Vet man inte vilka det ska gälla? Vi ska alltså ta beslut om sekretess för en målgrupp som vi inte vet vilken den är.

Mot bakgrund av det som har redovisats anser vi i Sverigedemokraterna att förslaget bör avslås i sin helhet.

Anf. 45 NINA LUNDSTRÖM (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Liberalernas reservation nr 2.

Körkort är viktigt och ger möjlighet att hyra eller köra en bil. Det skapar frihet. Men Liberalerna har en annan prioritering än regeringen vad gäller möjligheterna att ta körkort. Vi tycker att andra grupper borde ha prioriterats.

Jag noterar att det i betänkandet står: ”Utskottet har i andra sammanhang noterat att andelen unga vuxna i åldern 18–24 år som tar körkort ökat något under senare år efter en kraftig nedgång under början av 2000-talet, och anser att det är positivt om ungdomar tar körkort så tidigt som möjligt.” Denna uppfattning delar vi i Liberalerna. Det är viktigt att möjliggöra det. Men ska det här finansieras av staten genom CSN-lån? Varför i så fall?

Vi liberaler prioriterar i stället åtgärder för att öka andelen yrkesförare. Det skapar jobb tillfällen då bristen på yrkesförare är stor. Det genererar i sin tur skatteintäkter, vilka gör att man kan återbetala lån.

Yrkestrafiken har stora rekryteringsbehov. Under mina resor runt om i landet återkommer den frågan ständigt hos olika aktörer inom transportbranschen i såväl Norrbotten som södra Sverige, ja överallt. Generationsväxling hämmas i de små företagen. Det är svårt att få tag på förare. Dessutom behöver växande regioner fler transporter. Det kan även handla om att man inte ens kan få tag på någon som kan köra bussen, köra tunga transporter eller utföra snöröjning. Det finns verksamheter som helt enkelt läggs ned och försvinner.

Det behövs årligen någonstans mellan 6 000 och 7 000 yrkesförare. Yrkets attraktivitet hämmas dock av befintliga regler och förutsättningarna att finansiera utbildning för att skaffa sig yrkeskompetensbevis.

Det är också viktigt att se över själva körkortsreglerna utöver att hitta en finansiering och en möjlighet att delta i utbildning. Därför borde man ta ett helhetsgrepp om denna stora utmaning. Varför ingår inte C- och D-körkortet i de insatser som föreslås?

I dag finns omfattande utbildningskrav, och i kombination med bristfällig finansiering blir det svårt både att bli ny förare och att under årens lopp byta bana. Vi i Liberalerna har föreslagit en rad åtgärder som tillsammans med dessa olika förslag skulle kunna råda bot på tillgången till yrkesförare. Det är viktigt, för transportsektorn behöver många förare.

En yrkesförarutbildning inom ramen för yrkesskolan skulle enligt vår mening också kunna ingå i ett sådant system. Det skulle öka tillströmningen av förare.

Fru talman! Utskottet påpekar följande: ”Körkort kan enligt regeringen öka vissa individers chans att få arbete, varför en möjlighet till statligt körkortslån anses kunna förbättra möjligheterna till etablering på arbetsmarknaden.” När vi vet att det finns brist inom ett yrke, är det då inte viktigt att som i det här fallet få fram yrkesförare som direkt skulle kunna få arbete och kan bidra till att transporter kommer igång? Vi saknar förslag om det.

Vi tror också att möjligheten att återbetala lån ökar om man direkt går ut i arbete och kan börja verka som yrkesförare.

Vi saknar alltså kopplingen till arbetsmarknaden i detta avseende.

Vilka åtgärder är regeringen beredd att vidta för att bristen på yrkesförare ska hanteras? Jag noterar att man anger att man ska öka antalet platser inom yrkesförarutbildningen, men det är marginellt sett till de stora behov som finns – 6 000–7 000 yrkesförare per år. Generationsskiften hämmas i de mindre företagen. Transporter blir inte utförda eftersom det inte finns tillgång till yrkesförare som kan göra jobben.

Vad gör regeringen för att åtgärda bristen på förare? Utöver utbildningsmöjligheten måste naturligtvis andra åtgärder vidtas, till exempel att se över åldersgränserna, utbildningarna i sig, rekryteringen med mera.

Fru talman! Utan yrkesförare står transporterorna stilla. Det hämmar Sveriges tillväxt.

Anf. 46 JOHAN ANDERSSON (S):

Fru talman! I valrörelsen 2014 lovade vi socialdemokrater att verka för att införa ett körkortslån för att ge fler chansen att bli anställbara på svensk arbetsmarknad.

Alla undersökningar på området visar att det i dag på svensk arbetsmarknad ofta krävs att man har körkortsbehörighet. Vi kan fundera över om det är nödvändigt i alla annonser och vid alla rekryteringar, men hur som haver krävs ändå körkortsbehörighet. Vi ser också tendensen att antalet unga som tar körkort har sjunkit i landet. Det är ett av argumenten för oss att införa körkortslån.

Tidigare gavs andra möjligheter att få körkortsbehörighet. Genom allmänna värnplikten var det framför allt många män som passade på att få körkortsbehörighet under värnpliktstiden. Sedan vet vi att försvaret avrustades och förändrades under ett antal år. Då upphörde också den möjligheten. Nu när allmän värnplikt har återinförts får vi se vad som kommer att hända och ske i den delen. Men vi tappade en stor generation under ett antal år.

Nu införs en möjlighet till körkortslån via CSN-systemet. I ett första skede är det riktat till vissa arbetslösa, och i ett andra skede riktas det också till vissa unga som har avslutat en gymnasieutbildning. Detta ska underlätta ett inträde på arbetsmarknaden.

I och med att körkortslånet genomförs på förordningsnivå kan fler målgrupper införas, och även effekterna kan lättare följas upp av denna förordningsändring. Riksdagen fattar nu beslut om ändringar i offentlighets- och sekretesslagen samt i lagen om trafikskolor för att kunna införa körkortslån. Möjligheten till körkortslån kommer att införas den 1 september 2018.

Ett körkort i dag, inklusive lektioner på trafikskolan, brukar kostnadsberäknas till ca 15 000 kronor. Självklart är summan beroende på de olika individerna. Det är en kostsam investering för en ung person som också gör sitt inträde på arbetsmarknaden.

Jag vill också passa på att kommentera de två följdmotioner som har väckts på området. I en motion från Liberalernas Nina Lundström yrkar hon avslag på propositionen. Hon menar att det inte är rimligt att via CSN-lån finansiera utbildningskostnaden för B-körkort. Men det är just det som är det fina i kråksången, det vill säga få fler anställbara med hjälp av körkortsbehörigheten.

Sverigedemokraterna, via Jimmy Ståhl, följer sina vanor troget och kritiserar regeringen och förslaget därför att det inte lagstiftas om målgrupper utan regeringen ska fatta beslut om målgrupper på förordningsnivå. Också där är min kommentar att det handlar om att få en smidighet i hanteringen av målgrupperna och att få en rättssäker uppföljning av målgrupperna.

Regeringen har också i budgeten för 2018 avsatt medel för att genomföra reformen.

Fru talman! Jag vill med detta yrka bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

Jag vill också passa på att tacka kamraterna i trafikutskottet och personalen på kansliet för den här mandatperioden och önska er alla en trevlig sommar.

(Applåder)

I detta anförande instämde Lars Mejern Larsson, Rikard Larsson, Teres Lindberg, Pia Nilsson, Jasenko Omanovic, Leif Pettersson och Suzanne Svensson (alla S).

Anf. 47 JIMMY STÅHL (SD) replik:

Fru talman! I sak, Johan Andersson, delar jag uppfattningen att det är jättebra att det är möjligt att ta lån för att ta körkort och sedan ta ett arbete. Det är dyrt att ta körkort. Jag ser skillnaden mellan att jag tog bilkörkort och när jag senare valde att ta motorcykelkörkort. Då hade momsens lagts på med 25 procent.

Det är inte lätt att vara ung i dag. Vi vet också att det blir svårare och svårare att ta sig in på arbetsmarknaden. Ett körkort underlättar naturligtvis detta. Men hur ska man få pengar? Ja, det är inte lätt när man inte har ett jobb. Ofta har föräldrarna inte möjlighet att pytsa till. Det kan finnas fler än ett barn – två, tre eller fyra. Ett körkortslån tycker jag är jättepositivt.

Det som jag däremot inte har riktigt koll på gäller följande. I regeringens proposition står det att lånet är tänkt att i ett första steg riktas till *vissa* arbetslösa personer i åldern 18–47. Vilka är dessa *vissa* arbetslösa? Varför har inte *alla* arbetslösa möjlighet att få detta lån så att de arbetslösa kan få jobb – inte bara *vissa* arbetslösa.

Jag kan inte någonstans läsa mig till hur stora dessa körkortslån får vara. Jag skulle vara tacksam om Johan Andersson kunde förtydliga detta för mig.

Anf. 48 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Jimmy Ståhl, för frågorna!

Det är enkelt att svara på frågorna. Naturligtvis har vi, liksom alla andra, en budget som vi har att förhålla oss till när det gäller anslag och så vidare. Dessutom är det här området utforskad mark. Det är en ny reform som införs, och vi vet inte hur utfallet kommer att bli. Jag är övertygad om att det kommer att bli ett positivt utfall.

Vi vet också att arbetsmarknaden i dag är oerhört föränderlig. Det gäller framför allt gruppen arbetssökande. Det har tidigare i Sverige funnits en hög ungdomsarbetslöshet. Den har sjunkit drastiskt de senaste åren, vilket har varit positivt. Fler unga är nu anställbara. För fler nyanlända har hanteringstider och annat förkortats, vilket gör att de snabbt kommer i arbete.

Det är dessa skäl som gör att vi inför körkortslån och ger regeringen möjlighet att besluta på förordningsnivå vilka grupper som omfattas. Anledningen är att det ska bli en så snabb hantering som möjligt just för att arbetsmarknaden rör sig så snabbt. Då hinner man kanske inte vänta ut processen den sedvanliga demokratiska vägen. Här handlar det om snabba beslut.

Jag är inte särskilt oroad över att det kommer att bli brister i hanteringen. Det finns uppföljningsmöjligheter som vi riksdagsledamöter kommer att ta ställning till. Vi kommer alltså att få full insyn i den delen. Själva poängen är en snabbt förändrad arbetsmarknad, vilket kräver snabba reformer.

Anf. 49 JIMMY STÅHL (SD) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna är över huvud taget inte negativa till körkortslån. Vi anser att det är viktigt att kunna ta körkort. Även om många i kammaren inte vill ha bilar över huvud taget är de en viktig faktor.

Jag lyssnade tidigare på Nina Lundström, som talade om yrkesutbildningar. I dag finns det ju gymnasiala yrkesutbildningar, men säg att man hamnade lite fel och tänkte fel och valde en utbildning som inte innefattar yrkesutbildning för till exempel chaufförsyrket. Skulle Johan Andersson kunna tänka sig att lägga in en bit om sådant i propositionen?

Den som får jobb har dessutom mycket lättare att betala tillbaka sitt lån. För det är väl ett lån som Johan Andersson och Socialdemokraterna tänker sig? Tittar man på till exempel hemutrustningslånet ser man att det är ofantliga mängder pengar som aldrig betalas tillbaka.

Frågan är vilka "vissa arbetslösa" det är tänkt ska få ta lån. Senare i texten står det att "under 2019 avser regeringen att utvidga möjligheten även till unga i åldern 19–20 år som avslutat en gymnasieutbildning", men tidigare i texten står det att det skulle gälla för "vissa arbetslösa personer i åldern 18–47 år". Det är ju en grupp i gruppen. Vilka grupper avser regeringen ska få ta dessa lån?

Anf. 50 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Jimmy, för din kompletterande fråga!

Återigen: Det fina i kråksången när det gäller förordningen är just att man snabbt kan göra förändringar och även koppla på mer inom ramen som vi beslutar i och med propositionen. Det gör att detta kan förändras när det gäller målgrupperna.

Som jag sa inledningsvis är marknaden inte statisk i dag, vilket är positivt. Den rör sig snabbt. Då finns möjligheten att göra förändringar när det gäller körkortslånen för att rikta dem rätt så att de verkligen kommer till rätt målgrupp.

När det gäller dem som i dag har körkort och behöver komplettera för att kunna få behörighet som yrkesförare eller i andra delar har vi en vuxenutbildning. Där har vi tillfört 1 000 nya platser till yrkesförarutbildningen, och vi är beredda att öka antalet om inte det räcker. En av de allra viktigaste politiska frågorna vi har att lösa är ju att bekämpa arbetslösheten, och där har vi i denna kammare ett gemensamt ansvar. Självklart kommer vi att ändra det om vi ser att det inte räcker till, men vi har alltså tillfört 1 000 nya platser inom yrkesförarutbildningen.

Där har du också svaret, Jimmy, till den grupp som i dag har en behörighet och behöver komplettera för att kunna bli exempelvis yrkesförare.

Anf. 51 NINA LUNDSTRÖM (L) replik:

Fru talman! Rekryteringsbehovet är 6 000–7 000 förare per år. Ofta talar vi om att det inte finns jobb och att det är svårt att komma in på arbetsmarknaden, men här ser vi att det finns ett tydligt behov ute i branscherna. Jag tror att alla som sitter i utskottet och är ute och reser i landet hör samma sak om och om igen. Det är från dem som kör bussar och driver småföretag. Det handlar om alla typer av transport, och det är ett skriande behov. Jag har många gånger fått frågan medskickad: Vad kan ni bidra med från riksdagens sida för att ge möjlighet, också för dem som redan har B-körkort, att växla över senare i livet och bli yrkesförare?

Någonstans blir ju konsekvenserna alarmerande. Dels kan man inte rekrytera yrkesförare, dels är det mängder av transporter som inte kan genomföras – transporter som är så viktiga, inte minst ute i landet.

Därför gör vi från Liberalernas sida en annan prioritering. Det är viktigt att man ska kunna ta B-körkort, men om vi ska prioritera resurserna tycker vi att här måste vi göra någonting från riksdagens sida. Därför har vi valt att lägga fram ett annat förslag, och det är att fokusera på yrkesförare och att kunna ta C- och D-körkort. Vi har också föreslagit att man ska sänka åldersgränsen. I dag är den 24 år för dem som inte har genomgått gymnasiet. Vi vill se över reglerna för körkortet och mycket annat.

Det är det här jag inte riktigt förstår. Johan Andersson säger att man är beredd att vidta ytterligare åtgärder, men ni tillför 1 000 yrkesutbildningsplatser när rekryteringsbehovet är 6 000–7 000 förare årligen. Vad mer är ni beredda att göra?

Anf. 52 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Nina, för frågorna!

Återigen: Vi tillför 1 000 utbildningsplatser till yrkesförarutbildningen.

Vi får också komma ihåg att i dag sker mycket av utbildningen inom företagen, inom de olika åkeriföretagen. Det ser naturligtvis väldigt olika ut beroende på storlek på åkeriet, lönsamhet och annat, men det är också en del. Man utbildar internt på företagen till att kunna bli yrkesförare på de traditionella utbildningarna. Arbetsgivaren står helt enkelt för kostnaden i den delen.

Vi är naturligtvis beredda att följa den här frågan. En av de viktigaste frågorna för oss socialdemokrater är att bekämpa arbetslösheten, och det ska vi göra till fullo. Yrkesförarutbildningen är en del i att göra fler anställbara.

Svaret till dig i den här delen, Nina, är alltså att vi kommer att följa frågan och se hur utvecklingen blir. Först vill vi se vilken effekt 1 000 nya platser får på marknaden, kompletterat med de reguljära utbildningar som finns i dag och den utbildning som företagen i mångt och mycket står för kostnaden för.

Anf. 53 NINA LUNDSTRÖM (L) replik:

Fru talman! De här företagen konstaterar att enda möjligheten för dem ofta är att stå för kostnaden. Jag noterar att det är 140 timmar och en massa andra kostnader – det handlar om tiotusentals kronor för den enskilde.

Jag tycker att det här är synd, när vi nu har en stor bransch och en stor sektor som ropar efter yrkesförare – 6 000–7 000 per år. Bussarna rullar inte; tunga transporter rullar inte förrän man får tag i förare. Företag kan inte göra ett generationsskifte, för det finns ingen att rekrytera.

Dessutom har vi andra regelverk som också hämmar – 24-årsgränsen för att kunna fortsätta utbilda sig, finansieringen och mycket annat.

Jag tycker att det är vällovligt att vilja satsa på att ge vissa arbetslösa möjlighet till CSN-lån för att kunna ta B-körkort. Men om vi har en stor sektor som ropar efter arbetskraft, efter yrkesförare, och riksdagen inte agerar tycker jag att det är väldigt synd.

Det är därför Liberalerna har fokuserat på att göra någonting så att vi snabbt ökar möjligheterna. Det kan också handla om breddning av upphandlingar och om validering av befintliga körkort. Det handlar om att se över den här finansieringsformen och mycket annat. Skulle vi fatta kloka beslut här skulle vi snabbt kunna underlätta rekryteringen. Ytterst handlar det om företagets möjligheter att rekrytera och om Sveriges tillväxt, för om transportsektorn står still drabbas alla – även vi konsumenter – av det.

Jag hoppas att regeringen lyssnar på debatten och kritiken. Från Liberalernas sida kommer vi i vart fall att fortsätta driva frågorna, men jag skulle ändå vilja ge Johan Andersson möjligheten att svara. Finns det någon enskild regel eller finansieringsfråga som Johan Andersson är beredd att ta med sig?

Anf. 54 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Nina, för din kompletterande fråga!

Den första frågan tycker jag att jag har svarat på. Återigen: Vi tillför 1 000 nya platser till yrkesförarprogrammet. Självklart är vi inte nöjda med det om vi inte ser att det får full effekt, utan det vi gör är att följa frågan i den delen. En av de viktigaste frågorna i dagsläget är att bekämpa arbetslösheten.

Här finns det ett öppet fönster, som du pekar på, då man har ett stort behov i branschen. Men branschen har också ett eget ansvar, vilket många tar. Det här är en möjlighet att hjälpa dem som behöver bli anställbara.

Regeringen lyssnar naturligtvis i de här bitarna – framför allt då det är en socialdemokratisk regering som har samma mål som vi andra socialdemokrater, det vill säga att bekämpa arbetslösheten. Vi ser hela tiden över hur systemet kommer att se ut med olika utbildningsplatser och på annat sätt, så det är en fråga som vi tar med oss. Det är jag också beredd att föra vidare.

Det man ska lägga till när det gäller förarutbildningarna är att det, som Nina känner till, pågår en översyn av hur detta kommer att se ut framöver. Det återstår att se vad det blir för effekt av det; det kommer att vara klart någon gång under hösten. Det finns alltså flera delar i detta.

Anf. 55 STEN BERGHEDEN (M):

Fru talman! I dag debatterar vi betänkande TU19 om körkortslån. Det är faktiskt ett nästan helt enligt trafikuskott som står bakom betänkandet, vilket jag tycker är bra.

Förslaget innebär att det blir möjligt för personer som tar körkort B att ansöka om studielån för att klara finansieringen av sitt körkort. Detta är en fråga som jag och mitt parti har drivit länge, och jag är glad att vi nu antligen är här och att detta har gjorts möjligt.

Det som inte är bra med körkortslånet är att det bara riktas till dem som är arbetslösa och bara avser B-körkort. Men det är ändå en bra början.

Fru talman! Körkortsutbildningen är en av de absolut viktigaste utbildningar en person kan genomgå. Man lär sig inte bara att köra ett fordon, utan man lär sig också hur man uppträder i trafiken i övrigt samt riskbedömningar med mera. Att ha ett körkort öppnar också helt nya möjligheter att bo och verka i hela landet i stället för att vara tvingad att bo i städerna, där det finns en utbyggd kollektivtrafik. Ett körkort ger också personer en stor frihet att röra sig fritt, utan tidtabeller eller planerade avgångar.

Fru talman! Sverige behöver bilen och även lastbilen, bussarna och flyget för att fungera. Sverige behöver fler chaufförer och fler som tar körkort. Men Sverige behöver inte en socialdemokratisk regering som gör allt för att straffbeskatta alla våra fordon och deras bränsle. Den här regeringens skattepolitik hotar bilen, bussen, lastbilen och flyget, och den hotar våra jobb och vår landsbygd. Sverige behöver en ny regering den 9 september.

Fru talman! Sverige behöver fler chaufförer. I dag fattas det många lastbils- och busschaufförer. Detta äventyrar både jobb och företag i Sverige. Om fler tog körkort skulle det säkert minska arbetslösheten i Sverige, och därför måste detta uppmuntras ännu mer.

I många andra länder är det billigare att ta körkort eftersom man har lägre moms på körkortsutbildningar. Man har alltså lägre skatt på körkort, något som även vi i Sverige borde titta på och eventuellt införa. Varför ska man ha skatt på en så viktig utbildning som körkortsutbildningen, när det inte är skatt på andra utbildningar i Sverige?

Avslutningsvis vill jag bara säga till den som ännu inte har tagit ett körkort: Ta ett körkort och ta vara på möjligheten att röra dig fritt och slippa alla dessa tågförseningar!

Jag vill också passa på att önska alla skaraborgare samt ledamöter och kanslipersonal i trafikutskottet en trevlig sommar.
(Applåder)

Anf. 56 ANDERS ÅKESSON (C):

Fru talman! Jag företräder Centerpartiet, och vi har hållningen att den finaste biljetten in i samhället, oavsett varifrån man kommer här i världen, är att ha ett arbete. Centerpartiet tycker därför att det som denna proposition handlar om, det vill säga att de som har behov därav ska kunna finansiera sitt körkort med CSN-lån, kan vara en god idé. Det handlar i grunden om att människor måste vara mobila, tillgängliga och anställbara för att kunna komma i arbete och bidra till det svenska samhällsbygget, oavsett varifrån i världen man kommer – Skaraborg, Småland eller någon annan plats.

Trafikutskottet är, precis som tidigare talare har sagt, i stor utsträckning överens om att anta det förslag till regeländringar och förändringar i lagstiftning som är en förutsättning för att införa ett statligt körkortslån, administrerat via CSN.

Det är bra att detta införs, fru talman, men jag tror inte att vi över tid kan stanna vid detta. Det finns saker där regeringsförslaget hade kunnat gå längre och vara mer offensivt. En sådan förändring, som jag är övertygad om kommer att komma över tid, är att alla de körkortsklasser som leder till arbete – buss, lastbil etcetera – också skulle kunna ingå i studiestödsystemet.

Yrkesförare är ett avancerat yrke och ett bristyrke. Alla med formell kompetens och en rimlig fallenhet för yrket har nära till ett arbete, både i dag och i framtiden. Statliga Arbetsförmedlingens insatser och åtgärder har, även på detta område, havererat, och en hel bransch skriker i dag efter arbetskraft.

Anf. 57 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Det är kul att höra debatten! Nu hoppar jag in ganska snabbt, men jag ville bara komma hit och säga att jag är glad att ett nästan enigt utskott ställer sig bakom betänkandet om körkortslån. Jag är glad att Vänsterpartiet har drivit frågan hårt i förhandlingarna. Detta nämnde man inte, men det måste jag givetvis komma hit och säga.

Det är några saker som jag tycker är synd och beklämmande. Jimmy Ståhl nämner exempelvis, precis som Sverigedemokraterna också skriver, flyktingar och andra utlänningar. Jag har inga problem med att några i de kategorierna får del av lånet. Jag tycker helt enkelt att det är synd att man använder sig av de begreppen.

Jag kan bara nämna att detta är en icke-fråga för stockholmare. Men när hemtjänsten söker personal till sommaren i till exempel min hemkommun skulle det vara nästan omöjligt om inte pensionärerna ställde upp och om vi inte hade Finland så nära att människor därifrån ställer upp som vikarier under semesterperioden.

Om man däremot har ett CSN-lån för dem som inte har möjlighet att få lån på annat sätt blir det helt annorlunda. Det uppstår, Nina Lundström från Liberalerna, ganska snabbt en betalformåga för dessa lån, för man får jobb när man har körkort. Det hänger ihop.

När jag skulle fylla 18 år för snart 36 år sedan var det två saker jag tänkte att jag skulle göra så fort jag fyllt: köpa en älgstudsare och ta körkort. Att köpa älgstudsaren på avbetalning gick an. Men att ta körkort på avbetalning från körskolan gick inte. Däremot hade jag en far som jag tränade med, och körkortet kostade mig inte mer än 680 spänn. Så det gick an, men jag hävdar definitivt att många ungdomar hade fått en bättre chans att ta körkort om det hade funnits körkortslån på den tiden. Älgstudsaren är avbetald i dag, så den lever jag gott med.

Jag håller med om att detta med yrkesförare är en viktig fråga, men Sverige har faktiskt varit ett fantastiskt land även för dem. Man har pö om pö infört arbetsmarknadsåtgärder när man har sett att det har behövts. Precis som Johan Andersson säger utökar man också antalet platser på utbildningar för yrkesförare.

Det är klart att det vore kul att även ha andra delar med – det handlar inte bara om körkortet i dag. Den yrkesförarkompetens som behövs måste man själv betala för om inte åkaren gör det. Sådana saker är säkert bra. Men jag tycker att det är jättebra att detta har kommit till stånd och att ett nästan enigt utskott ställer sig bakom.

Anf. 58 JIMMY STÅHL (SD) replik:

Fru talman! Jag kunde inte låta bli att ta replik när Birger Lahti nämnde mitt namn.

Som företrädare för ett stödparti till regeringen kanske Birger Lahti kan svara på varför man inte inkluderar alla arbetslösa. Varför väljer man att rikta lånet till *vissa* arbetslösa mellan 18 och 47 år? Är det så att vissa människor är mer värda i Birger Lahtis värld än i Sverigedemokraternas värld? Vi anser att alla ska ha möjlighet att få dessa lån. Men det hånar Birger Lahti i talarstolen.

Hur stora lån ska CSN kunna få betala ut? Vad gäller hemtrustningslån står skattebetalarna för ungefär 0,9 miljarder i osäkra fordringar. Hur stora osäkra fordringar ska skattebetalarna behöva stå för när det gäller CSN-lån? Vi vet inte vilka som omfattas av dessa lån. Det borde vara självklart att alla arbetslösa har rätt att omfattas av körkortslån. Håller inte Birger Lahti med?

Anf. 59 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, Jimmy, för att du tar replik på mig!

Jag håller med när det gäller alla som har problem att få jobb. Men om jag vet att någon ungdom har föräldrar som är goda för några miljarder skulle jag kunna säga: Ni behöver inte körkortslån.

Här har man landat i att det ska gälla vissa kategorier av arbetslösa. Det finns säkert tankar bakom det. Men jag kan inte gå in på vilka som inte skulle beröras. Jag hoppas att man använder sig av det här lånebegreppet med sunt förnuft.

Som jag sa kommer det här att ha betydelse i min hemkommun. Det kommer säkert att beröra den kategori som du nämner och som annars inte kommer in. De är duktiga och kan sköta om gamlingar, men de saknar körkort. Vad är felet med att de får ta ett körkortslån via CSN och kan få ett jobb ganska fort när de väl har körkort? Andra ungdomar på orten kan ganska säkert också få tillgång till lånet. Men att måla upp att de inte skulle beröras av det här stör mig mer. Det stör mig mer att vi skulle utesluta

några andra och inte ge dem tillgång till lånet bara för att ni skulle kalla dem för någonting annat.

Det här lånet har ett klart landsbygdsperspektiv. Jag är glad att man kommer till skott med detta. Det har betydelse i den glesaste glesbygd, i alla fall i många kommuner som jag känner till.

Hur stor del staten ska ha ofinansierad vet jag inte, men jag hoppas att alla som tar ett lån förstår att ett lån är ett lån och ska betalas tillbaka. Ju fortare de får arbete, desto fortare kommer de säkert att börja betala av på lånet.

Anf. 60 JIMMY STÅHL (SD) replik:

Fru talman! Det låter ju som att Birger Lahti och jag är ganska överens. Jag står i talarstolen och säger att alla som inte har möjlighet att själv köpa utbildningen till ett körkort borde omfattas. Jag vill inte exkludera någon. Precis som Birger Lahti säger är ett lån ett lån och ska betalas tillbaka. Tanken är att man ska få körkort för att ha lättare att få jobb. Då är möjligheterna mycket större att betala tillbaka. Där är vi överens.

Låt oss titta på framtiden! Bilar står still 97 procent av tiden, sägs det. Vad gäller autonoma fordon kommer det att ta görlång tid innan de är i hamn, speciellt när man inte vet hur regelverket ser ut och vem som svarar. En dröm i en framtid hade ju varit att kunna framföra ett fordon som blind eller handikappad eller rent av när man bara känner för att transporteras från punkt A till punkt B utan att ha ett ansvar. Då kan man i och för sig ta taxi, men när autonoma fordon är på plats är det säkert inga problem. Det kommer dock att ta lång tid. Fram till dess handlar det om att ha eget körkort och framföra ett fordon, vare sig det är privat eller yrkesmässigt.

Återigen skulle jag bara vilja veta varför Birger Lahti inte förespråkar att alla ska ha den här rätten, oavsett om man har ekonomi eller inte. Ett lån är ett lån och ska betalas tillbaka. Jag ser inga konstigheter i det. Det jag ser konstigheter i är att man inte inkluderar alla.

Anf. 61 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack för debatten, Jimmy! Jag håller delvis med, men vad gäller frågan om vissa kategorier av arbetslösa vet jag inte varför du utesluter att ungdomar som har svårt att ta lån på annat sätt skulle kunna finnas med där. Då kommer frågan från mig: Hur skulle Sverigedemokraterna ha ställt sig om en formulering i propositionen skulle ha lytt: "Man får inte låna om man är utlänning eller flykting."? Hur hade ni ställt er till lånet då? Jag tror att jag vet svaret. Ni vill peka ut de här personerna och hävda att de har förtur. Det tror jag inte att de har. Vi vill alla att de ska få jobb så fort som möjligt. De ska komma in i samhället. Körkort är en del. Jag tror säkert att det kommer att finnas ungdomar från orten som också får chans till lån via CSN. Men jag har inte detaljerna, och det här har inte utformats med de orden. Jag hoppas dock att många får ta del av lånet och får jobb efter ett tag.

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Frågan får ses som retorisk.)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

Näringsutskottets betänkande 2017/18:NU24
Riksrevisionens rapport om statligt ägda bolag med samhällsuppdrag
(skr. 2017/18:172)
föredrogs.

*Riksrevisionens
rapport om statligt
ägda bolag med
samhällsuppdrag*

Anf. 62 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHANSSON (M):

Fru talman! Moderaternas syn är att statens uppdrag normalt sett är att ge ramar och regler för näringsliv och företag, inte att äga och driva bolag. Staten är dock en stor ägare och kommer att vara så under överskådlig tid. Det ställer krav på tydliga principer. En av de principerna debatterar vi här och nu. Det handlar om samhällsuppdrag för de statliga bolagen.

Den här debatten berör en granskning som Riksrevisionen har gjort av statliga bolag i de fall de har ett samhällsuppdrag att ta ansvar för. Riksrevisionen konstaterar att det framgår att man har ett samhällsuppdrag men att det inte säger någonting om den samhällsnytta som man ska uppnå. Detta bedömer Riksrevisionen som anmärkningsvärt. Samhällsnyttan är ju vårt sätt att mäta vad vi får för våra skattemedel.

De statliga bolagen har i viss mån fått uppdragsmål. Uppdragsmål ingår i tre delar av det som de statliga bolagen ska ägna sig åt. Från regeringens sida definierar man för det första uppdraget med dess syfte och samhällsnytta. För det andra definierar man vad bolagen ska göra, och för det tredje fastställer man uppdragsmålen. Men det är fortfarande långt ifrån alla som har uppdragsmål. Riksrevisionen konstaterar att de leder till tydligare mål, vilket är förståeligt, eftersom man styr mot målen och kan mäta dem. Detta är alltså ett väldigt viktigt verktyg för att förtydliga varje bolags uppdrag.

Riksrevisionen skriver att 8 av 23 bolag har fått fastställda uppdragsmål sedan 2013. Riksrevisionen påtalar också att processen med att ge bolagen uppdragsmål går väl sakta och menar att det kan ta ytterligare uppmot hela sju år med nuvarande takt innan man är i hamn med att ge de här målen.

13 av de statliga bolagen säger i undersökningen att de är underfinansierade i sitt samhällsuppdrag. Det är det de har meddelat när man har frågat dem om deras arbete med de här samhällsuppdragen. Det innebär att man har mindre pengar än vad det kostar.

Det sägs också att det finns ett långsiktigt finansieringsproblem för ett antal statliga bolag. Det innebär att de framöver inte kommer att kunna lösa det med de pengar de har. Tre bolag har sagt att de inte kan fullfölja uppdraget fullt ut som det är nu, och det är bara två bolag som angett att ägaren givit någon anvisning om hur en potentiell målkonflikt med andra uppdrag ska hanteras. Ett flertal bolag efterlyser att finansieringsfrågan ska hanteras mer långsiktigt i dialog med ägaren, vilket skulle kunna reducera risken för målkonflikter.

Fru talman! Riksrevisionens rapport om statligt ägda bolag med samhällsuppdrag tar upp mycket bra och framåtsyftande frågeställningar kring styrning av de statliga bolagen för ökad transparens, för effektiv användning av skattemedel och för att veta hur konkurrenssituationer och måluppfyllelse ska klaras.

Det framkommer i rapporten att samhällsuppdrag och risken när det gäller likvärdiga konkurrensvillkor med eventuella privata konkurrenter kan komma i problemställning. Det är viktigt att de statliga bolagen med samhällsansvar inte blir över- eller underfinansierade. Det måste man undvika. Annars står konkurrensen på spel. Man har att rätta sig efter lagar och regleringar som motiverar tydliga beslut på det här området.

Själv har jag ägnat mig åt kvalitetsgranskningar i det civila, utanför riksdagsuppdraget. Öppna jämförelser och mätbara mål är otroligt viktiga för att man tydligt ska kunna följa effekter och kostnader av det som ska åstadkommas.

I detta betänkande har Alliansen en reservation som jag vill yrka bifall till. Den säger att vi vill se ett påskyndat genomförande av de uppdragsmål som de statliga bolagen ska ha, så att det inte drar ut på tiden. Vi vill också se en tydlig rapportering till riksdagen angående samhällsuppdragen i de statliga bolagen.

Regeringen har å sin sida svarat på rapporten. De säger att de arbetar utan dröjsmål med processen att se till att uppdragsmålen kommer på plats. Men det finns ett ”men”. De skriver att hur snabbt de kan gå fram beror på förutsättningar och tillgängliga resurser. Det innebär då väldigt oklara tidsaspekter framåt. Det kanske tar 10–12 år.

Angående riksdagsuppdraget är det tydligt att Riksrevisionen skriver att det behövs ett förtydligande i redovisningen till riksdagen. Man understryker det väldigt väl. Det har näringsutskottet också gjort. Därför har Alliansen också understrukit det i reservationen: att det måste bli bättre.
(Applåder)

Anf. 63 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Alliansens reservation.

Vissa av de statliga bolagen har ett särskilt samhällsuppdrag. Det är ett huvudskäl till att staten ibland äger bolag. Uppdragen omfattar viktiga samhällsområden. De är beslutade av riksdagen, och de syftar till att generera andra effekter än ekonomisk vinst. Ett exempel är Systembolaget, vars uppdrag från staten är att minska alkoholskadorna genom att bland annat informera om alkoholens risker, ge bra service och sälja med ansvar.

Riksrevisionen har granskat om regeringens styrning av bolagen med samhällsuppdrag ger just goda förutsättningar att uppnå samhällsuppdragen i fråga. Granskningen visar att det finns ganska stora variationer mellan bolagen och regeringens uppföljning och redovisning. Det gäller inte minst målkonflikter i fråga om finansieringen och samhällsuppdragen. Riksrevisionens bedömning är att styrningen och uppföljningen behöver utvecklas.

Centerpartiets uppfattning är: Ja, ibland är det legitimt att staten äger företag, just med tanke på samhällsuppdrag. Då är det också viktigt att det finns ett tydligt syfte med samhällsuppdragen som går att mäta och utvärdera och att det finns fastställda uppdragsmål.

Detta betyder också att det finns företag som inte har ett reellt samhällsuppdrag. De företagen bör man avyttra – på marknadsmässiga grunder, såklart. Jag tänker till exempel på SBAB, som säger: Vi är inte intresserade av att investera norr om Uppsala. Vi har ett problem när man bara pratar om banker i storstadsområden. Där finns det god konkurrens redan i dag.

Det finns också exempel på statliga bolag som har tagit ut väldigt stora vinster – Akademiska Hus och SJ. Vi ser att de pengarna skulle ha kunnat användas betydligt bättre.

I Alliansens reservation delar vi Riksrevisionens kritik som handlar om att regeringen måste utveckla målen för bolagen med sambandsuppdrag. Regeringen borde också komplettera den årliga skrivelsen till riksdagen om de statliga bolagen med en sammanhållen redovisning av just sambandsuppdrag.

Regeringen säger sig jobba med frågorna. Men trots det har det tagit flera år, och bara ett fåtal av bolagen uppfyller målen i sig. Det är självklart helt oacceptabelt. Ska staten äga bolag ska man vara en aktiv ägare, och man ska se till att använda bolagen för att uppnå samhällsmålen, inte något annat.

Anf. 64 PENILLA GUNTHER (KD):

Fru talman! Jag ska börja med att yrka bifall till Alliansens reservation i betänkandet.

Vi har haft olika debatter under de senaste åren om de statliga bolagen. Som allians har vi en tanke kring just detta. Det är egentligen av särskilda skäl som staten ska äga och driva bolag. Det är viktigt att man inte konkurrerar på den öppna marknaden på ett sådant sätt att det försvårar för andra företagsägare och bolag som finns där. Därför blir just denna rapport från Riksrevisionen desto mer intressant.

I detta sammanhang skulle jag vilja påpeka det faktum att vi i riksdagen får behandla Riksrevisionens rapporter väldigt långt efteråt. Det skulle faktiskt kunna vara ganska bra för allihop, även för Riksrevisionen, att se att vi tar Riksrevisionens rapporter på allvar och gör någonting ganska omgående.

Regeringen ska naturligtvis få en chans att ge respons på rapporterna, men det är viktigt att vi i nästa steg tar vara på de kunskaper och insikter som Riksrevisionen har. Vi behöver inte hålla med, men det är viktigt att vi tar del av dem på ett korrekt sätt.

Det som är intressant i denna rapport är just att det handlar om bolagens sambandsuppdrag. Man kan ju tycka att alla offentligt drivna och ägda bolag skulle ha ett sambandsuppdrag och att de skulle kunna påvisa samhällsnytta om de ägs av staten, som i det här fallet, eller på regional eller lokal nivå. Då borde det finnas någon form av samhällsnytta, och därmed skulle de då ha ett sambandsuppdrag.

I stort anser Alliansen att staten endast ska äga bolag av just nationella intressen och så vidare. Vi skulle till exempel kunna tala om Telia, som har varit i ropet ett tag. Infrastruktur med it och telefoni borde vara av särskilt intresse, kan jag tycka, inte minst av säkerhetsskäl.

Vi kan titta på, som Riksrevisionen har gjort, ändamålsenligheten med regeringens styrning. Det är lite ledsamt att det bara är åtta av dessa bolag som har fått uppdragsmål utifrån sambandsuppdragen. Det är Rymdbolaget, Swedavia, Svensk Exportkredit, Systembolaget, Almi, Göta kanalbolag, SOS Alarm och Swedfund.

Det kan vara jättebra att man har börjat med just dessa – absolut. Men hur kommer det sig att man, när vi till exempel ska anta en rymdstrategi, som vi nyss har haft debatt om, inte tar upp detta med Svenska rymdaktiebolaget? Hur ska man använda bolaget i en strategi med ett beslutat samhällsuppdrag? Jag tänker på när vi till exempel pratar om arbetsmarknad och företagande. Hur kommer det sig att vi aldrig lägger in Almis uppdrag och vad de ska göra för att vi ska uppnå större, så att säga, effekt av de satsningar som görs totalt för att människor ska komma i arbete och våga starta och driva företag själva?

Jag vill bara nämna det som ett exempel. Ibland tänker jag nämligen att de statliga bolagen blir som enskilda öar, som på något sätt driver bara sina egna verksamheter utan att ha kontakt med omgivande myndigheter och samhällsliv, som vi som riksdag har att besluta om.

Därför, fru talman, kan jag bara stämma in i den gemensamma reservationen från Alliansen och hoppas på bättring med formulerade uppdragsmål.

(Applåder)

Anf. 65 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Fru talman! De statliga bolagen, ytterst ägda av svenska folket, är av stor betydelse för jobb, tillväxt och utveckling i Sverige. De är välskötta och i många fall ledande i fråga om jämställdhet, hållbar utveckling och även digitalisering.

De statliga företagen består av 39 helägda och åtta delägda bolag varav två är börsnoterade: Telia och SAS. Ett av dem har nämnts här. Det finns också anledning att betona att den statliga bolagsportföljen är en av de värdemässigt största i Sverige. Värdet överstiger, som jämförelse, Investors och Industrivärdens totala portföljer tillsammans.

För 23 av bolagen finns det särskilt beslutade samhällsuppdrag, och det är detta som är i fokus för det betänkande som vi nu behandlar i form av regeringens skrivelse 2017/18:172 *Riksrevisionens rapport om statligt ägda bolag med samhällsuppdrag* samt en motion som väckts med anledning av skrivelsen.

Jag vill yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionen och reservationen från Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna.

Fru talman! Vid besök på och möten med statliga företag som jag för egen del gör, där jag samtalar med anställda, företagsledning och fackliga representanter, framstår stoltheten över att arbeta i statens – svenska folkets – tjänst som en påtaglig gemensam nämnare. Många som jobbar på företagen beskriver sin situation på just det sättet. Det i sig torde vara ett värde att lyfta fram för de företag som är berörda.

När det gäller samhällsuppdragen och de mål som sätts upp finns anledning att lyfta fram statens ägarpolicy och riktlinjer för bolag med statligt ägande. Där anges att regeringen aktivt ska förvalta statens tillgångar i form av aktier i bolagen med statligt ägande så att deras värdeutveckling och avkastning blir den bästa möjliga under förutsättning av ett, som det betonats, balanserat risktagande samt att de beslutade samhällsuppdragen utförs väl. Ägardialogen är i detta sammanhang självklart av stor betydelse.

I policyn nämns också att utgångspunkten är den svenska bolagsstyrningsmodellen. Det innebär att bolagsstämman är det högsta beslutande organet och att styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltning av dess angelägenheter. Det är också styrelsens ansvar att fastställa mål och strategi för bolagets verksamhet samt att bolagets ledning sköter den operationella driften.

Herr talman! I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av de iakttagelser och rekommendationer som Riksrevisionen lagt fram i sin granskningsrapport kring bolagen med särskilt beslutade samhällsuppdrag. Rekommendationerna tar fasta på att så många som möjligt av de bolag som har samhällsuppdrag också ska få uppdragsmål inom överskådlig tid. Det framhålls även att den årliga skrivelsen till riksdagen ska utvecklas.

Regeringen instämmer delvis i denna rekommendation och framhåller att en sådan process ska genomföras utan dröjsmål för samtliga dessa bolag, vilket har nämnts här, men det ska ske i den takt som förutsättningarna och tillgängliga resurser tillåter. Redovisning sker de facto varje år, och regeringen betonar att man avser att genomföra åtgärder så att den ytterligare förbättras utifrån det som Riksrevisionen tar upp.

I sammanhanget kan nämnas att ett enigt utskott så sent som hösten 2017 välkomnade att regeringen valt att utveckla innehållet i den årliga skrivelsen så att riksdagen på ett bättre sätt ska kunna få en bild av utvecklingen i bolagen och underströk vikten av att detta fina arbete fortsätter. Det är det som sker nu.

Herr talman! Det som har skett de senaste två åren med de statliga företagens samlade värde är ett trendbrott jämfört med tidigare mandatperioder. Under 2017 ökade värdet på den statliga bolagsportföljen, närmare bestämt med ca 60 miljarder kronor, vilket är en ökning med nästan 12 procent. Stockholmsbörsen har under samma tid ökat med ca 6,5 procent. Ökningen är framförallt kopplad till Vattenfall och LKAB.

Den utveckling som skett inom Vattenfall skulle kunna beskrivas som remarkabel. I färskt minne har nog många fortfarande den beramade Nuonaffären under förra mandatperioden, med investeringar i tysk kol-kraft som kostade skattebetalarna åtskilliga miljarder kronor.

Nu har motgångarna efter starkt arbete från bolagets sida vänts i framgång. Vattenfall, det största statliga företaget, är pådrivande i omställningen till förnybara energisystem. Det är av stor vikt för Sverige och vår fortsatta energihushållning att den utvecklingen fortsätter. Även LKAB:s bättre utfall från säkringar av pris och valuta och högre marknadspriser på högförädlade järnmalmsprodukter kan nämnas i sammanhanget.

Gemensamt för Vattenfall och LKAB är att bolagen saknar särskilda samhällsuppdrag, men deras betydelse för svensk konkurrenskraft och samhällsnytta torde vara oomtvistlig.

Herr talman! När man resonerar kring frågan om de statliga bolagens särskilda samhällsuppdrag går det inte bortse från den tidigare behandlade kommittémotionen från fyra partier här i kammaren för en ganska kort tid sedan om att på sikt sälja alla statliga bolag utom fyra. De enda kvarvarande i det scenariot var, vad jag kan förstå, Systembolaget, Vattenfalls nordiska verksamhet, LKAB och Apoteket.

Efter tillkännagivandet nyligen om gårdsförsäljning finns också anledning att ifrågasätta hur det då kommer att bli med Systembolagets framtida ställning. Två utredningar har ju visat att detta inte är förenligt med det undantag som Sverige har för att tillåta gårdsförsäljning. Men om den tredje utredningen som är på gång skulle visa att det är det, hur går det då med Systembolagets framtid och den svenska alkoholpolitiken?

Svenska Spel är ett annat företag som har ett samhällsuppdrag och som genom den nya spelreglering som vi har tagit beslut om visar vägen för att hantera de utmaningar som finns framöver. Svenska Spel är ett företag som tar ett socialt ansvar och jobbar nära den svenska idrottsrörelsen.

Företagen med samhällsuppdrag är många, och flera har nämnts. Det rör sig om värden på flera hundra miljarder och omkring 100 000 jobb som skulle beröras om den här motionen skulle bli verklighet. En given fråga till motionärerna är därför vad man vill med de statliga företagen, när målet på sikt ändå verkar vara att de flesta av dem ska säljas.

Ägandet i sig är förvisso inget självändamål, och bolagsportföljen behöver ständigt vårdas och ses över. Det har också skett under innevarande mandatperiod. Som jag ser det är det dock viktigt att utvecklingen och ett gott, framsynt ledarskap står i fokus för de statliga bolagen – inte i första hand hur snabbt eller på vilket sätt de ska kunna avvecklas eller privatiseras.

Det är på detta, anser jag, som engagemang och kraft behöver läggas inför kommande utmaningar för de statliga bolagen.

(Applåder)

I detta anförande instämde Patrik Engström, David Lindvall, Karl Långberg och Anna-Caren Säterberg (alla S) samt Birger Lahti (V).

Anf. 66 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHANSSON (M) replik:

Herr talman! Per-Arne Håkansson berättade att personer som är anställda i de statliga bolagen är stolta över att vara det. Det tycker jag är väldigt bra. Man ska alltid vara stolt över sin arbetsplats och över att man har ett arbete, och jag tror att även de som är anställda på privata företag är stolta över att arbeta där.

Ett trendbrott, säger Per-Arne Håkansson, angående den tid vi är i. Jag tror att om ni som sitter på läktaren läser samhällskunskap vet ni att det finns högkonjunkturer och lågkonjunkturer. Det går upp och ned ungefär som bergochdalbanan på Liseberg. Vi kom ur en djup finanskris och hade lågkonjunktur, och nu går det väldigt bra. Det är en högkonjunktur.

Försäljningslistan var det som fick mig att begära replik. Per-Arne Håkansson påstod någonting som inte är sant, nämligen att vi skulle vilja sälja alla de statliga bolagen utom några få. Jag skulle vilja veta var källan till Per-Arne Håkanssons påstående om detta finns.

Jag skulle också, eftersom Systembolaget inte finns med på denna säljlista, vilja få svar på hur han fick in detta med gårdsförsäljning och Systembolaget, som inte ska säljas. Det har snarare varit väldigt tydligt i den sociala debatten att man ska kunna förena Systembolagets försäljning av vin och sprit med att våra företag ute på landsbygden ska kunna få sälja en flaska vin till turister och därmed skapa både jobb och ökad turism på landsbygden.

Anf. 67 PER-ARNE HÅKANSSON (S) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Ann-Charlotte Hammar Johnsson!

Ditt parti hade nyligen ett utspel där ni lyfte fram att ni har SBAB och Telia på försäljningslistan, om jag uttrycker mig så.

Som jag beskrev lämnade ni också in en kommittémotion i riksdagen som tog fasta på att ni ville ha kvar de bolag som nämndes här men att de övriga på sikt skulle säljas.

Ni har också i talarstolen lyft fram att det inte är statens ansvar att äga företag – du nämnde det i ditt anförande nyligen – utan att det i stället handlar om att lägga fast spelregler för företagen. Jag kan självklart ha respekt för den synpunkten, men det innebär de facto att de statliga företagen då inte längre finns i det gemensamma ägandet.

Anf. 68 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik:

Herr talman! Det finns ett fåtal bolag som vi direkt har sagt att vi vill sälja. Per-Arne Håkansson nämnde två av fyra och påstod samtidigt att det fanns en hel lista som skulle bort. Detta är inte sant.

Jag talade också om ett långsiktigt ägande, vilket vi har haft med dessa bolag. När vi sköter dem ska de skötas väldigt ansvarsfullt. Detta styrdes upp under alliansregeringen. Det fanns inte ett enda papper tidigare, utan man gjorde upp direkt mellan regeringen och bolagen.

Det kom också kriterier för hållbarhet för bolagen. Detta arbete har följts upp och fortsatt framåt under denna regering med nya och förbättrade kriterier.

Men det är också så, Per-Arne Håkansson, att vi står här i dag därför att ni har fått väldigt mycket kritik för uppföljningen av de statliga bolagen. Det finns mycket att göra framöver, så Per-Arne Håkansson skulle kanske kunna berätta lite om hur han ser på Riksrevisionens rapport och på det de säger.

Som jag underströk i mitt anförande finns det väldigt många olika delar som är viktiga att ta fasta på vad gäller att se till morgondagen, att mäta, att följa upp samt att få dessa uppdragsmål på plats. Det är också viktigt att detta inte sker om sju år – i den takt som regeringen arbetar – utan på ett snabbare sätt. Det är ju utifrån dessa mål som man sedan kan följa upp detta på ett bra sätt.

Det får Per-Arne Håkansson gärna svara på.

Anf. 69 PER-ARNE HÅKANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag får nog säga, Ann-Charlotte Hammar Johnsson, att det är ett lite motsägelsefullt resonemang med tanke på att du för några minuter sedan stod i talarstolen och lyfte fram just att staten inte i första hand ska äga företag utan sätta upp spelregler för dem.

Jag vill nog påstå att det är Ann-Charlotte Hammar Johnsson som måhända blir svaret skyldig, men jag förstår att det inte finns mer frågeställningstid att hantera på denna punkt just nu. Vi får återkomma.

Anf. 70 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! När det gäller Vattenfall skulle jag vilja påpeka att Socialdemokraterna glatt instämde i expansionsplanerna i Europa; exempelvis köpte den socialdemokratiska regeringen tysk kolkraft år 2001. Vi ser hur det gick i slutändan.

Min fråga gäller dock framför allt den statliga banken SBAB. Den uppmanar öppet kunder i norra Sverige att söka sig till andra banker. Om vi nu ska ha en statlig affärsbank, varför ska den överge stora delar av Sverige där vi behöver konkurrensen?

Anf. 71 PER-ARNE HÅKANSSON (S) replik:

Herr talman! Nog finns det anledning att lyfta fram Vattenfalls framgångsrika arbete efter den beramade Nuonaffären, som ju Rickard Nordins parti otvivelaktigt inte kan komma undan. Detta har hanterats på ett bra sätt. Jag antar att även Rickard Nordin är glad över att Vattenfalls resa framåt nu kan börja och att den kan ta fasta på den hållbara utvecklingen mot ett fossilfritt samhälle.

SBAB är ju en bank som startades på 80-talet, som har fokus på bolån och bostadsfinansiering och som i sin mission lyfter fram att man ska bidra till bättre boende och ekonomi och erbjuda Sveriges bästa bolån.

Det är inte nödvändigtvis så att privatisering löser de problem som Rickard Nordin vill komma åt genom att ta bort SBAB från det statliga ägandet. Det leder inte till att det blir bättre service på landsbygden; snarare kan förutsättningarna bli sämre för många människor att finansiera sitt boende.

Anf. 72 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Nu var ju frågan: Hur ser Per-Arne Håkansson på att ett statligt bolag överger stora delar av Sverige?

Det blir inte bättre bolån norr om Uppsala för att SBAB öppet uppmanar sina kunder att söka sig till andra banker. Om vi ska ha ett statligt bolag ska vi också nyttja det, inte minst för att klara av kreditfinansieringen på landsbygden. Detta är ett problem i dag.

Varför accepterar Socialdemokraterna att man överger hela norra Sverige när det gäller de statliga bolagen?

Anf. 73 PER-ARNE HÅKANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag har inte sett uppgifter om att SBAB överger norra Sverige. Däremot är det ju så att om det uppstår problematik och situationer som det finns anledning att hantera och titta närmare på hanteras detta lämpligen antingen på bolagsstämorna eller i ägardialogen med företagets ledning. Det är ett bra redskap att använda sig av när man vill jobba gentemot de statliga företagen.

Jag tror inte att receptet är att sälja SBAB och tror inte att situationen på så vis skulle bli bättre. Jag tror att detta vore kontraproduktivt.

Anf. 74 BIRGER LAHTI (V):

Herr talman! Vi debatterar NU24 *Riksrevisionens rapport om statligt ägda bolag med samhällsuppdrag*.

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse 172, som handlar om Riksrevisionens rapport om statligt ägda bolag med samhällsuppdrag, och en motion som har väckts med anledning av skrivelsen.

Jag börjar med motionen, som på inget sätt förvånar mig när det gäller borgarnas syn på statligt ägande av bolag. De skriver som brukligt att statens huvudsakliga roll ska vara att reglera marknaden, inte att driva företag på konkurrensutsatta marknader. Det statliga ägandet av bolag bör enligt motionärerna koncentreras till de bolag som har tydliga samhällsuppdrag eller andra för staten centrala åtaganden.

Här passar det för mig utmärkt att ställa frågan: Hur skulle det ha gått med stadsflytten i Malmfälten om LKAB till exempel hade haft sina ägare på andra sidan Atlanten? Skulle de ha investerat dessa miljardbelopp i allt som den nya huvudnivån innebar med att flytta två stadsdelar i Malmberget och Kiruna? Skulle ägarna, om de inte hade varit svenska staten, ha tömt bolaget och stuckit? Frågan får hänga i luften så länge.

Nog om tron på den fantastiska kapitalismen och marknadskrafterna.

I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av de iakttagelser och rekommendationer som Riksrevisionen har gjort i sin rapport om statligt ägda bolag med samhällsuppdrag.

Kort skulle man kunna säga att regeringen ger sig i fråga om att återrapporteringen inte har varit den bästa och att skärpning ska ske. Det kommer upp en intressant iakttagelse som regeringen framhåller som viktig: att bolag med samhällsuppdrag ska jobba fram en uppdragsmålsprocess som ska genomföras för samtliga statliga företag som har riksdagsbeslutade samhällsuppdrag. Detta pekar även Alliansen på i sin motion.

Jag har ju ställt mig bakom utskottets ställningstagande om att riksdagen bör avslå motionen från Alliansen mot bakgrund av att en uppdragsmålsprocess för närvarande pågår och att regeringen avser att utveckla rapporteringen till riksdagen när det gäller hur statliga bolag uppfyller sina fastställda mål.

Jag vill i sammanhanget dock tydliggöra min principiella syn på statens företagsägande. Det gör jag och Vänsterpartiet med ett särskilt yttrande i betänkandet.

Jag menar att staten i högre grad än vad som nu är fallet bör använda sitt ägande av statliga bolag för att tillgodose samhällsnyttiga ändamål. Kravet på lönsamhet i statliga bolag ska inte gå före samhällsnyttan. De statliga bolagen ska användas aktivt för att bygga Sverige tryggare, mer jämlikt och ekologiskt hållbart. De ska också användas för att öka konkurrenskraften och inte minst för att jämna ut orättvisa skillnader mellan stad och landsbygd.

Om Sverige ska kunna hålla ihop och skapa förutsättningar för utveckling i hela landet måste det finnas likvärdiga grundläggande förutsättningar oavsett var man bor. De statliga bolagen ägs av medborgarna gemensamt och har därför enligt min mening ett särskilt ansvar för att människor i hela landet ska ha samma tillgång till service, sjukvård och andra samhällsviktiga funktioner.

Herr talman! Jag skulle med glädje ha tagit del av en uppdragsprocess som skulle ha varit tydlig och en kontinuerlig återrapportering när Sveaskog fick i uppdrag av riksdagen 2002 att sälja av 10 procent av den produktiva skogsarealen till förmån för landsbygden. Här såldes alltså in ett förslag till riksdagen om denna försäljning som skulle bidra till landsbygdsutveckling, och köparna skulle vara från orten. På det sättet skulle man få bättre förutsättningar för överlevnad i skogs- och lantbruksorter i

glesbygden. Men hur blev resultatet? Varför frågar sig ingen riksdagsledamot från Alliansen och inte heller regeringen hur andemeningen i samhällsuppdraget fungerar? Varför frågar man sig inte om man följde ursprungstanken när statlig egendom började säljas ut, givetvis med en god tanke? Men hur blev det? Blev det utveckling på de orter där Sveaskog sålde mark eller skog?

Herr talman! Jag kan ge lite information om vad som hände på några orter i alla fall. Skogar med lite höga naturvärden som Sveaskog inte hade för avsikt att avverka blev avverkade efter att någon annan blev ägare till skogen. Ortsborna förlorade jakten på den mark som blev såld. Sveaskog sålde i början till intressenter som själva fick peka ut vad de var intresserade av att köpa. Men kontentan blev att Sveaskog fick sämre arrondering på sitt skogsinnehav på flera orter. Sveaskogs skogsinnehav kunde ibland bli inlåsta bakom privata skogar som köptes längs skogsbilvägarna.

Sveaskog gjorde ingenting fel; de följde ett uppdrag som de hade fått. Men riksdagen har aldrig frågat sig vad det blev av uppdraget. Här kan man verkligen säga att det är jätteviktigt att följa upp sambandsuppdrag. De följde inte så värst länge regeln om att man skulle bo på orten. Det finns säkert många som bor på orten som fick köpa skog och där förstärkningen för orten blev som den var tänkt. Men tyvärr blev det även en ren investering för många penningstarka som aldrig kommer att bosätta sig där eller för den delen bidra till landsbygdens förstärkning. Att det sedan finns bra köpare oavsett med vilken tanke de investerar är en sak, men argumentet för försäljningen som såldes in till riksdagsledamöterna 2002 höll inte.

Herr talman! Vad man nu i dagarna ser när Sveaskog går ut och begär anbud på skogsegendomar är att de är i en sådan storleksordning att inte några bybor förmår att tävla med penningstarka investerare, som köper dessa till antingen jakt eller bara som en säker investering.

De argument som Riksrevisionen använde sig av när vi häromveckan debatterade stöd till solceller skulle verkligen ha varit på sin plats flera gånger i utvärderingarna om sambandsuppdragen, nämligen att det ska vara samhällsekonomiskt försvarbart. När det gäller försäljning av våra gemensamma egendomar, oavsett om det är skog eller delar av bolag, borde väl samma fråga vara på sin plats när det gäller det samhällsekonomiska: Blev det bra eller inte?

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och ber er att notera Vänsterpartiets särskilda yttrande i ärendet.
(Applåder)

Anf. 75 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Det märks att Birger Lahti verkligen är besjälad av landsbygdsfrågorna, och det är väldigt välkommet att vi i Centerpartiet får fler kämpar för dem.

Birger Lahti talar om hur viktigt det är med de statliga bolagen för landsbygdsutveckling och för att få hela landet att leva. Hur ställer han sig då till att SBAB vägrar att ta nya kunder och till och med öppet uppmanar gamla kunder att söka sig till andra banker om de befinner sig norr om Uppsala? Om vi nu ska ha statliga bolag, är då inte en av de viktigaste sakerna att de befinner sig utanför storstäderna och faktiskt finns i hela landet?

Anf. 76 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Tack, Rickard, för frågan!

Jag ska göra dig glad. Du kan stödja vår motion, när du har läst den, där vi vill att SBAB ska tillhandahålla kontanter och vara mer aktiva i hela landet. Det gläder mig att du tänker stödja vår motion, Rickard, för vi tycker precis som du att det är fel att inte ha konkurrens på bankmarknaden. Som sagts i debattinläggen drar de sig ur och säger till sina kunder på orten att de får byta bank eftersom den inte är aktiv där.

Som Per-Arne säger är det ju en bank som främst tillhandahåller bostadslån.

Vi håller med dig, Rickard. Men vi har en motion som lyfter fram de här sakerna, och det gläder mig att Rickard tänker stödja den.

Anf. 77 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Uppenbarligen håller vi med varandra, vilket ju är bra. Problemet är att vi skiljer oss åt i praktiken. Birger Lahtis vänsterparti stöttar en regering som avvecklar SBAB i Norrland. Det kan vi aldrig acceptera i Centerpartiet.

Ska vi ha ett statligt bolag ska det finnas i hela Sverige. Antingen får man sälja det om det inte ska användas eller så får man använda det. Men Birger Lahtis vänsterparti stöttar en regering som är beredd att avveckla bolånemarknaden för SBAB i norra Sverige.

Anf. 78 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Tack, Rickard, för replikskiftet!

Rickard känner till hur det är att vara ett mindre parti i ett regerings-samarbete. Det ska bli roligt att läsa om alla era förslag som ni inte fick genomföra under era åtta år. Då kan jag pressa dig och säga: Varför stödde du den regeringen, som satt med de här förslagen? Det är lite grann samma sak.

Vi sitter inte i en regering, som ni gjorde, med alla de förslag som Per-Arne lyfte fram om Nuon och annat. Men vi har gjort en jättebra budget och har verkligen pressat fram bra saker för landsbygden, och det vet Rickard. Och vi har en motion som lyfter fram SBAB:s roll att vara en aktiv ägare som stöttar landsbygden, inte tvärtom. Det gläder mig att Rickard tänker stödja den.

Anf. 79 SAID ABDU (L):

Herr talman! Liberalerna är Sveriges socialliberala parti. Vårt parti vill på en idé om att hålla två tankar i huvudet samtidigt, både ett socialt perspektiv för att värna de svaga i samhället och ett liberalt perspektiv därför att vi älskar att se självständiga individer växa, utvecklas och starta företag. Kombinationen av dessa två perspektiv till en välbalanserad helhet är grunden för socialliberalismen.

I balansen mellan det sociala och det liberala har vi en osviklig optimism och tilltro till människan och det samhälle som vi tillsammans har skapat för att upprätthålla medborgarnas fri- och rättigheter. Vi tror på människan, och vi tror på marknadsekonomi som en möjliggörare för människors självförverkligande – en marknadsekonomi som stärks av vissa kontrollmedel och ramar från det offentliga om förtroendet mellan individ och marknad skulle riskeras.

Vi ser dock ett värde i en stark offentlig sektor. Men i vårt samhälle driver inte staten egna bolag som riskerar att leda till snedvriden konkurrens. Statens uppgift är att understödja marknadskrafterna, inte att försöka tränga sig in och störa dessa genom att vara både spelare och domare under samma match. Statens uppgift ska vara att ange de ramar och regler som ska gälla för näringslivet och dess företagsamma människor, inte att äga och driva bolag.

Företag ska ägas och drivas av människor, människor som vågar ta egna risker och förverkliga sina egna drömmar. Det är faktiskt så det ser ut i dag. Av landets 1,2 miljoner företag är 99 procent ägda av individer och ett femtiotal av staten.

När politiker väljer att driva företag med skattebetalarnas medel för sitt eget nöjes skull anser vi att det finns ett problem. Jag har ett exempel från mitt distrikt hemma i Västsverige, Tolkförmedling Väst i Västra Götaland, som är ett skrämmande exempel på hur just offentlig sektor slår undan benen för en fullt fungerande bransch. Om jag tänker öppna ett gym men kommunen driver ett gym som tillåts gå med storförlust, varför ska jag då starta ett gym? Varför ska jag starta ett hotell när kommunen tänker öppna ett eget hotell? Det finns många dilemman i detta, och därför vill vi se ett minskat ägande i sådana verksamheter.

Från det offentliga måste vi ständigt vara vaksamma på konsekvenserna av vårt agerande. När vi nu debatterar hur våra statliga bolag ska skötas kan det inte bara vara ur perspektivet långsiktiga värden utan även hur våra bolag påverkar många av de aktörer som finns på marknaden i dag.

Liberalerna ser positivt på de utförsäljningar som regeringen har gjort och konstaterar att det är tack vare marknadsmotståndarna i Vänsterpartiet som försäljningarna har gjorts möjliga.

Det är sannerligen märkliga tider när regeringen med ena handen tar emot vinster från dessa offentliga bolag medan man med andra handen försöker förbjuda en del privata företag att göra vinst.

Herr talman! Jag yrkar bifall till Alliansens reservation. Vi vill såklart att de uppdragsmål som vi har kommit överens om ska skrivas så att samtliga 23 bolag har ett uppdragsmål.

Enligt min analys var Per-Arne Håkansson's anförande både populistiskt och lögnaktigt. Jag upplever att det är ett sätt att amerikanisera den svenska politiken, och jag hoppas att det inte fortsätter. Möjligen kan det även ha varit okunskap. Vi vill inte sälja alla bolag utom fyra, utan vi vill sälja charterbolaget SAS och reservdelsbolaget Orio.

(Applåder)

I detta anförande instämde Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M).

Anf. 80 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Tack, Said, för ditt debattinlägg! Du nämnde att staten driver bolag för sitt eget nöjes skull. Vad betraktar Said som "för sitt eget nöjes skull"? Du nämnde gym och hotell, så det var kanske det du menade.

Tycker Said att det är bra använda medel när 4 ½ miljard i skattepengar försvinner ur välfärden för att ni tycker att det är okej att bolag med sämre kvalitet sköter om skolor och vårdinrättningar? Tycker du att all vård ska vara i privata händer och att staten inte ska ha någon kontroll alls vad gäller dessa bolag?

I mitt anförande nämnde jag detta med att sälja ut statlig egendom, i detta fall skog. Tycker Said att det har blivit bra med den utförsäljningen, som ju har skett utan att någon frågat sig om detta verkligen lever upp till det samhällsuppdrag som riksdagen antagit om bättre levnadsförhållanden för skogsbrukare och jordbrukare på landsbygden? Ingen har ju kollat hur det blev. Först 2010, flera år senare när man redan hade börjat tumma på argumenten för att sälja, tog ni det till riksdagen. Men ingen har frågat om det blev som det var tänkt. Tycker du då att det funkar bra med samhällsuppdraget när man säljer egendom?

Anf. 81 SAID ABDU (L) replik:

Herr talman! Tack för att du tar replik på mig, Birger! Det är alltid roligt.

Jag börjar med ”för sitt eget nöjes skull”. Min analys och uppfattning kommer av det jag ser ske i min hemkommun. Där startar kommunen gym fast det finns privata gym, och det är för mig helt obegripligt. Varför ska kommunen starta gym när det finns skolor som går med underskott och eleverna inte får de resurser de behöver för att nå kunskapsmålen och kunna bli sitt bästa jag? Men kommunen väljer att lägga resurser på att starta ett kommunalt gym och ett kommunalt hotell. Varför använder kommunen resurser till att starta ett hotell när det redan finns flera privata hotell i kommunen? Många av dessa exempel är helt obegripliga för mig, och därför formulerar jag mig som jag gör. Jag tycker inte att det är ändamålsenligt. Vi bör beakta skattebetalarnas resurser, och vi bör ge våra barn och ungdomar en värdig skola.

När det gäller överskott och underskott – du talar om 4 miljarder, Birger – vill jag vända på diskussionen och fråga hur Birger ser på ekonomi. Vad är ekonomi? Ekonomi handlar om att hushålla med resurser. Hur hushållar man med resurser? Vad är resultatet av att hushålla med resurser? Jo, man går med överskott.

Jag vill gärna diskutera med dig hur du ser på ekonomi, Birger. Hur ser du på vinst? Vad är vinst för dig? Ser du inga problem med att vi har skolor som är undermåliga och inte levererar det de är skyldiga att leverera till våra barn och ungdomar?

Anf. 82 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Jag tackar Said för svaret.

Jag skulle vilja besöka den kommun som öppnar ett gym som det inte finns marknad för. Jag tycker att det låter konstigt, men jag låter det vara osagt eftersom jag inte kan fråga om det.

Du säger dock en jättebra sak, Said, och det är att vi ska beakta skattebetalarnas resurser. Du frågar om skolan. Tycker du själv att det är bra använda skattemedel om en skola går i konkurs mitt under ett läsår? Vad händer med dessa elever? Vilka får ta hand om dem när det står på skolans dörr att den har gått i konkurs?

Du frågar vad vinst är för mig, Said. Det är i alla fall inte att ägare kan plocka ut över 4 miljarder som inte hamnar där de är avsedda att hamna, det vill säga i skolan så att barnen lär sig det som det är tänkt, hos gammaltingarna så att de får den vård det var tänkt och hos sjukvården så att den funkar som vi vill att den ska funka. Tycker du att det är bättre när dessa 4 miljarder försvinner från välfärden och blir vinstutdelning?

Anf. 83 SAID ABDU (L) replik:

Herr talman! Jag tackar Birger Lahti.

Varje förslösad krona är en resurs som går till spillo. Det är jätteviktigt att vi beaktar de resurser vi får in i välfärden och försöker använda dem på bästa möjliga sätt. Frågan är vad som är bästa möjliga sätt.

Vinst är ett mått på att man effektiviserar arbetet. För att klara den kostnadsutveckling vi har i välfärden behöver många fler bidra till innovation och utveckling inom det offentliga. Jag välkomnar därför många av dem som är med och bidrar. Sedan är det politikens uppgift att styra detta, och här har du och jag inte samma svar och lösningar.

Men något vi har samma svar på är förstatligandet av skolan, alltså att vi vill ha samma skolpeng för alla. Vi vill att ungdomarna i Trollhättan ska ha samma skolpeng som de i Vänersborg. Så är det inte i dag. Barn och ungdomar i Trollhättan har betydligt lägre skolpeng än de som bor på andra sidan kommungränsen. Här har vi ett samförstånd.

Låt mig ställa en retorisk fråga till Birger Lahti. Du frågade mig vad jag säger till de ungdomar som går i en privat skola som läggs ned. Men vad säger du till de ungdomar som gick i den skola i Rosengård som var tvungen att stänga? Det var en kommunal skola.

Jag vill inte att någon skola ska gå dåligt eller göra förluster. Jag vill att alla våra ungdomar ska ha en bra skola som fokuserar på kunskap.

Jag tror inte att vi behöver ägna så mycket av våra politiska diskussioner åt att diskutera vinst, utan vi behöver diskutera kvalitet och hur våra barn och ungdomar kan uppnå kunskapsmålen.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

§ 14 Riksrevisionens rapport om omvandlingen av Kiruna och Malmberget

Näringsutskottets betänkande 2017/18:NU25

Riksrevisionens rapport om omvandlingen av Kiruna och Malmberget

(skr. 2017/18:170)

föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

§ 15 Reformerade stöd till personer med funktionsnedsättning

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2017/18:SfU23
Reformerade stöd till personer med funktionsnedsättning (prop.
2017/18:190 och prop. 2017/18:224 delvis)
föredrogs.

Anf. 84 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD):

Herr talman! Jag vill för säkerhets skull börja med att yrka bifall till reservationerna 4 och 5.

Vi debatterar i dag socialförsäkringsutskottets betänkande 23, där regeringens proposition om reformerat stöd till personer med funktionsnedsättning behandlas. Regeringen föreslår att det ska införas två nya socialförsäkringsförmåner: omvårdnadsbidrag till föräldrar med funktionsnedsatta barn och merkostnadsersättning till barn och vuxna med funktionsnedsättning. De nuvarande förmånerna vårdbidrag och handikappersättning avskaffas därmed.

Sverigedemokraterna anser att den del i regeringens förslag som gäller omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning för barn och föräldrar är bra, och det är särskilt bra att stödet nu kan kombineras med deltidsarbete och att det dessutom ska kunna betalas ut till båda föräldrarna.

Regeringens ursprungliga förslag innebar däremot att de särskilda regler med schablonersättning för blinda och gravt hörselskadade som finns i dag skulle upphöra att gälla och att ersättning i stället skulle kunna lämnas för de merkostnader som man har till följd av sin nedsättning, det vill säga att ingen garanterad ersättning skulle ligga som grund.

Denna grupp har alltså i dag, med nuvarande regler, rätt till ersättning på en viss nivå utan att behöva redovisa sina merkostnader. Sverigedemokraterna har ställt sig kritiska till detta och har liksom alliansen yrkat avslag på just denna förändring. Sverigedemokraterna har framfört att det skulle innebära en orimlig redovisningsbörda för den sökande och att detta eventuellt skulle resultera i ett orättvist utfall beroende på vilka resurser och vilken hjälp från omgivningen den sökande har.

Att ansöka om merkostnadsersättning är en krävande process, och därför kan det vara svårt för den sökande att redovisa och svårt för Försäkringskassan att avgöra vad som är merkostnad. Förslaget blir därför inte rättssäkert och heller inte förutsägbart.

Det är därför mycket glädjande att ett enhälligt utskott nu har ställt sig bakom förslaget att bibehålla de nuvarande särskilda reglerna för blinda och gravt hörselskadade och därmed tillstyrker motionerna från Sverigedemokraterna och Alliansen.

Herr talman! En rad remissinstanser konstaterar att dessa funktionsnedsättningar i hög grad medför liknande behov för alla som är drabbade av dem och att en viss garanterad schablonersättning därför är fullt rimlig. Flera av remissinstanserna påpekade också att regeringens förslag riskerar att slå hårt mot deras medlemmar.

Blinda och gravt hörselskadade är inte sällan en eftersatt grupp både ekonomiskt och arbetsmarknadsmässigt. Många har redan i dag lägre inkomst och sämre ekonomiska möjligheter än befolkningen i stort. Regeringens förslag att ta bort schablonerna skulle minska deras möjligheter att

Prot. 2017/18:130

12 juni

*Reformerade stöd
till personer med
funktionsnedsättning*

styra över sitt liv. Jag är som sagt därför glad att regeringen svängde i frågan och nu väljer att inte gå vidare med förslaget.

Samtidigt har jag full förståelse för vissa remissinstansers synpunkter om att villkoren ska vara lika för alla med funktionsnedsättning och att prövningen ska utgå från individens behov av stöd. Men jag anser precis som utskottet att det i detta fall handlar om personer som har mycket svårt att kompensera för förlusten av syn och hörsel.

Utskottet noterar också att det kan finnas behov av att kunna återgälda hjälp från omgivningen. Det kan handla om till exempel ersättning för benskostnader eller barnpassning som en anhörig eller någon annan har bistått med och som man vill ersätta. Med handikappersättningen har detta varit möjligt tidigare och inneburit en värdefull frihet och stor trygghet. Förslaget om merkostnadsersättning skulle därmed kunna medföra kraftiga försämringar.

Även om vi är positiva är vi alltså ännu inte helt nöjda med detta, utan vi hade velat se ytterligare förbättringar av stödet till personer med funktionsnedsättning.

Myndigheten för delaktighet har i sitt remissvar framhållit att det är angeläget att skapa ett system för individuella bedömningar som inte är alltför administrativt betungande för den enskilde eller handläggaren. I enlighet med detta anser vi att stödet till vuxna med funktionsnedsättning ytterligare behöver ses över för att undvika onödig byråkrati.

Sverigedemokraterna ställer sig också kritiska till att den nya omvårdnadsersättningen för rena hjälpbehov inte ska omfatta vuxna. Här menar vi att det är högst oklart om merkostnadsersättningen ska täcka upp för dessa hjälpbehov. Denna otydlighet oroar mig och också många funktionsnedsatta.

Av propositionen framgår också att det saknas statistik och sammanställningar över vilka hjälpbehov som tidigare åberopats som grund för handikappersättning. Vad konsekvenserna blir av att ta bort den delen av stödet menar vi är alltför osäkert.

Organisationen Funktionsrätt Sverige bedömer att när hjälpbehovet i den nuvarande handikappersättningen tas bort kommer sannolikt trycket på andra samhällsstöd att öka, och de känner oro för att stödinsatser riskerar att utebli. Det är en oro som jag delar, och jag håller med om att det är viktigt att följa upp dem som nu blir av med stödet så att ingen hamnar mellan stolarna.

Herr talman! Personer med psykisk funktionsnedsättning, som har svårt att ta del av LSS-insatser och många gånger är helt beroende av anhöriga, kan komma att drabbas när hjälpbehovsdelen för vuxna försvinner. I många fall kan behoven täckas upp av andra stöd, men vi menar att det just här ändå finns en risk att många hamnar mellan stolarna. Det är svårt att se konsekvenserna av regeringens förslag när vi ännu inte har sett resultatet eller redovisningen av LSS-utredningen och vilka förändringar som kan följa av den. Jag saknar helt enkelt en bättre kartläggning av konsekvenserna.

Det är såklart förkastligt att angripa en redan hårt utsatt grupp, och därför menar vi att handikappersättningen för rena hjälpbehov bör vara kvar tills regeringen återkommer med ett helt nytt reformerat förslag som är mer rättssäkert och där ersättning för hjälpbehov är inräknad. Vi anser

även att regeringen bör vänta tills LSS-utredningen är färdig innan ett nytt reformerat stöd presenteras.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag säga att flera remissinstanser har kritiserat den övre åldersgränsen på 65 år för att beviljas merkostnadsersättning. Vi menar att denna gräns behöver bli mer flexibel och justeras uppåt, då många väljer att stanna i arbetslivet en längre tid. Regeringen bör därför utreda möjligheten att justera den övre åldersgränsen så att den kopplas till den faktiska pensionsåldern och så att ersättning för den som fortfarande arbetar kan beviljas även för funktionsnedsättningar som har uppkommit efter 65 års ålder och som inte är åldersbetingade.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 4 och 5.

Anf. 85 ROSSANA DINAMARCA (V):

Ledamöter och åhörare! Vänsterpartiet anser att syftet med regeringens förslag är bra, men det finns en risk att flera av förslagen får motsatt effekt. Vi delar regeringens problembild: att regelverket är otydligt och att det finns brister i förutsägbarheten i besluten. Vi anser dock inte att man med dessa förslag kommer till rätta med problemen. Till exempel skulle förutsägbarheten minska om den garanterade nivån togs bort för vissa grupper.

En av konsekvenserna av förslagen i propositionen beräknas bli en kostnadsbesparing på 30 miljoner kronor. Minskningen beror enligt regeringen på att hjälpbehovsdelen i den nuvarande handikappersättningen försvinner, trots att merkostnaderna beräknas öka då fler kvalificerar sig för den ersättningen. Detta gör att vi ser en risk att besparingarna kommer att drabba dem som i dag bedöms ha ett hjälpbehov de får ersättning för.

Vi anser också att konsekvenserna av att göra om vårdbidraget till ett omvårdnadsbidrag inte är tillräckligt utredda och att riksdagen därför bör avslå propositionen. Därmed yrkar jag bifall till reservation 1.

Handikappersättningen har i dag tre nivåer. Ersättning kan ges för hjälpbehov som överstiger två timmar om dagen och merkostnader över en viss nivå. Hjälpbehovet och merkostnaderna sammanvägs i beslutet. År 2014 fick ca 64 000 personer handikappersättning. Av dessa var 53 procent kvinnor och 47 procent män. Det finns inga exakta siffror på hur många som kommer att drabbas om denna ersättning tas bort, men man räknar med att ca 20 procent kommer att få lägre ersättning eller ingen ersättning alls, framför allt för att hjälpbehov som grund tas bort.

Regeringen anser att detta ligger i linje med det nationella målet för funktionshindropolitiken, som är att uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund.

Vi anser dock att regeringens förslag riskerar att minska den sociala tryggheten och motverka full delaktighet genom sin utformning. Kravet på den strikta merkostnadsredovisningen riskerar dessutom att inskränka andra rättigheter som finns i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, artiklar som handlar om frihet, valmöjlighet och integritet. Utredningen för att få merkostnadsersättning riskerar att bli integritetskränkande och frihetsbegränsande och därmed försvåra jämlikhet i levnadsvillkor och delaktighet.

Prot. 2017/18:130

12 juni

*Reformerade stöd
till personer med
funktionsnedsättning*

I propositionen föreslog regeringen att slopa schablonersättningen till blinda och gravt hörselskadade. Ersättningen skulle i stället fastställas med utgångspunkt i de konsekvenser som en funktionsnedsättning medför, och det efter en individuell bedömning. Det kan låta rättvist och självklart att det är individens behov som ska avgöra och att det ska vara tydligt vad som ligger till grund för ersättningen. Att handläggaren ska göra en individuell behovsprövning anser vi i grund och botten är bra, eftersom en funktionsnedsättning kan få olika konsekvenser för olika individer. Tyvärr har vi sett en ökad restriktivitet i bedömningarna gjorda av Försäkringskassan de senaste åren i till exempel beslut inom sjukförsäkring och assistansersättning, detta trots att LSS är en rättighetslagstiftning. Därför är det bra att ett enigt utskott beslutat att ha kvar schablonersättningen.

Många undersökningar visar att personer med funktionsnedsättningar är en ekonomiskt utsatt grupp som till stor del står utanför arbetsmarknaden. I gruppen synskadade ligger arbetslösheten konstant på ca 50 procent, oavsett om det är hög- eller lågkonjunktur. Bland dem som har arbete är snittlönen låg. Människor med funktionsnedsättning tillhör de mest ekonomiskt utsatta i samhället. De flesta kan nog också förstå att om man inte kan se eller höra något, har problem att förflytta sig själv eller problem att förstå och uttrycka sig uppstår en mängd problem i vardagen som kan vara kostnadsdrivande. Handikappersättningen har betytt mycket och har kunnat kompensera för bristerna hos andra stödsystem.

Detta förslag bör vägas samman med andra försämringar för gruppen med funktionsnedsättning. Det stämmer att handikappersättningen utformades i en tid när till exempel inte LSS fanns med insatser som assistans och ledsagning. Tyvärr vet vi att denna rättighetslag, som har betytt så mycket för människor med funktionsnedsättning, inte alltid fungerar i dag. Antalet avslag ökar, och många har blivit av med sin assistans. Synskadade har oftast ingen rätt till assistans. Insatsen ledsagning har kraftigt minskats, och om den beviljas är det få timmar som ges.

Vi i Vänsterpartiet kan därför inte heller gå med på att hjälpbehovet som grund tas bort förrän LSS börjar fungera som en rättighetslagstiftning igen och garanterar att människor får det stöd och den hjälp som de behöver.

Vårdbidraget betalas vanligen ut till den förälder som barnet är folkbokfört hos. 85 procent av dem som får vårdbidrag är kvinnor. Omvårdnadsbidraget och merkostnadsersättningen ska fördelas till båda föräldrarna om båda vårdar barnet. Det ska fördelas efter föräldrarnas önskemål, och vid olika uppfattningar får Försäkringskassan bedöma behov utifrån hur mycket barnet bor och vistas hos varje förälder.

När det gäller det nya omvårdnadsbidraget riskerar förändringen att utbetalning ska ske till båda vårdnadshavarna att försämra ekonomin ytterligare för ensamstående kvinnor, som redan är ekonomiskt utsatta. Syftet att öka jämställdheten och att öka mäns ansvarstagande för barn är bra. Men så länge ensamstående kvinnor är mer ekonomiskt utsatta än män är det fel väg att gå att försämra för dem. Som vi vet är det oftast kvinnor som tar störst ansvar för barn, och speciellt för barn med särskilda behov. Det framgår av propositionen att kvinnor går ned i arbetstid när de har funktionsnedsatta barn, medan män med funktionsnedsatta barn går upp i arbetstid. Regeringen har i sin konsekvensbeskrivning för jämställdheten

utgått från att detta kommer att öka mäns ansvarstagande för barnen. Vi tror att det kommer att leda till att kvinnor blir fattigare.

Ansökan som görs kan dessutom handläggas gemensamt även om den görs av separerade föräldrar var för sig, vilket gör att båda får partsinsyn. Detta kan få förödande konsekvenser för kvinnor som lever gömda. Dessutom menar Försäkringskassan att deras administrativa kostnader kommer att öka mer än vad regeringen tror, bland annat eftersom båda vårdnadshavarna kan ansöka om omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning för samma barn. Utredningarna kommer att bli mer krävande i de fall där föräldrarna inte är överens. Regeringen bör därför återkomma med ett förslag där konsekvenserna av att införa ett omvårdnadsbidrag har analyserats ytterligare, framför allt för gruppen ensamstående kvinnor.

Jag yrkar än en gång bifall till reservation 1.

Eftersom detta är mitt sista anförande i denna kammare vill jag passa på att tacka det svenska folket och dem som har röstat på Vänsterpartiet för förtroendet att ha fått inneha detta uppdrag i nästan 16 år.

(Applåder)

Anf. 86 EMMA CARLSSON LÖFDAHL (L):

Herr talman! Som politiker blir vi ofta inbjudna till olika organisationer som representerar personer med olika funktionsnedsättningar. De vill berättas för oss hur deras vardag fungerar och hur det är att leva med en funktionsnedsättning. Ibland får vi testa hur det är att sakna ett sinne. Det kan vara att pröva att ta sig fram i en rullstol i en otillgänglig miljö. Det kan vara att få hörselskydd för öronen för att förstå hur tufft det är att inte höra. Och det kan vara att få en ögonbindel för ögonen för att få viss insikt i hur det är att inte kunna se.

Jag måste erkänna en sak. Jag fuskar. Jag brukar se till att det finns en liten glipa i denna ögonbindel, eftersom jag tycker att det är mycket obehagligt att inte kunna se. Så snabbt jag har möjlighet sliter jag av mig ögonbindeln för att få tillbaka min syn. Men de som lever med dessa funktionsnedsättningar kan inte slita av sig ögonbindeln, plocka bort hörselskydden eller resa sig ur rullstolen. Detta är en verklighet och en vardag som de måste lära sig att hantera. Jag anser att vårt uppdrag som politiker är att göra det vi kan för att underlätta livssituationen för dessa individer med funktionsnedsättning.

I dagens betänkande behandlas reformerade stöd till personer med funktionshinder. Det fanns många kloka förbättringsförslag i den ursprungliga propositionen. Men det fanns en sak som vi liberaler inte kunde ställa oss bakom, och det var att ta bort den schabloniserade ersättningen till döva och blinda.

Handikappersättning har kunnat sökas av dem som har haft ett funktionshinder som leder till ökade merkostnader på grund av denna funktionsnedsättning. Men de personer som är döva och blinda har sluppit precisera sina ökade omkostnader. De har fått en summa som är kopplad till deras funktionsnedsättning.

Jag är liberal, och jag tycker inte att man ska dela in personer i grupper. Jag tycker att man ska utgå från den enskilda individens behov. Men i det här fallet vill jag göra ett avsteg från den principen, då jag anser att detta bara innebär en massa byråkrati för de grupper som har funktionshinder som gör att de möter liknande hinder och svårigheter i samhället. Därför

är jag mycket glad för det förslag som i dag ligger på bordet och som innebär att vi inte kommer att förändra denna undantagsregel.

Vi liberaler vill också att merkostnadsersättningen ska följa den faktiska pensionsåldern och inte riktåldern, som i dag. Vi vill att nivån ska kunna höjas eller nybeviljas om man fortfarande arbetar efter riktåldern.

Vi vill även se en möjlighet att få ersättning för kostnader som inte är möjliga att fakturera. Ett exempel på detta kan vara tjänster som utförs av vänner och familj, till exempel att man blir skjutsad någonstans i bil. Då är det ju inte möjligt att få kvitto på den ökade kostnaden. Detta skulle bli betydligt mer kostnadseffektivt än att individen behöver nyttja färdtjänst eller ledsagning.

Förutom merkostnadsersättningen ligger det ett förslag om att förändra vårdbidraget och nu benämna det omvårdnadsbidrag. Nu kommer båda föräldrarna att ha möjlighet att ta del av omvårdnadsbidraget. Det ser jag som liberal som något väldigt positivt, då det leder till ett mer jämställt förhållande där båda vårdnadshavarna kan vara delaktiga i barnets omvårdnad.

Vi liberaler vill också ha en större samordning mellan omvårdnadsbidraget och föräldrapenningen, det vi till vardags kallar vård av barn – eller vab, när vi pratar lite slarvigt. I dag finns det inte möjlighet att få föräldrapenning om man behöver följa med sitt funktionshindrade barn till skolan för att informera skolpersonalen om barnets funktionshinder och sjukdom, utan det beror helt och hållet på om man har en arbetsgivare som ställer upp på att man är frånvarande från jobbet. Det tycker inte vi är okej.

Jag yrkar bifall till reservationerna 3 och 6.

Anf. 87 MARIE OLSSON (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till socialförsäkringsutskottets förslag i betänkande SfU23.

Förslaget om reformerade stöd till personer med funktionsnedsättning har flera delar som är efterlängttade av många. Det är framtaget under en lång period, och tre olika regeringar har arbetat med frågorna. Det arbetet har lett fram till det här förslaget.

För oss socialdemokrater är det viktigt att forma ett samhälle där alla behövs och där alla kan delta. Personer med funktionsnedsättning ska kunna vara fullt delaktiga i alla delar av det politiska, sociala, ekonomiska och kulturella livet. Så skapar vi ett starkare samhälle och ett tryggare Sverige för alla. För oss socialdemokrater är det därför viktigt att det finns fungerande stöd som möjliggör just det.

Funktionshinderspolitiken rör alla politikområden; det handlar om jobb och skola, om samhällsbyggnation, om sjukvård, om barndom och om äldreomsorg. Ytterst handlar det dock om mänskliga rättigheter. För att forma ett samhälle där alla behövs och där alla kan delta är det viktigt att de stöd vi har moderniserats och följer samhällsutvecklingen. Nuvarande regelverk om handikappersättning och vårdbidrag har flera brister och är inte tillräckligt förutsägbart och tydligt. Det handlar därför om ett förslag som bättre stämmer överens med hur det ser ut i dag och i framtiden.

Förslaget innebär att det införs två nya förmåner för personer med funktionsnedsättning – omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning – och att förmånerna handikappersättning och vårdnadsbidrag avskaffas.

Omvårdnadsbidrag ska kunna lämnas för barn som är i behov av omvårdnad och tillsyn utifrån sin funktionsnedsättning. Bidraget ska kunna lämnas till föräldrarna eller till personer som kan likställas med föräldrarna. Bidraget är till för att förbättra föräldrarnas ekonomiska förutsättningar att tillgodose barnets behov av omvårdnad och tillsyn utifrån en funktionsnedsättning. Omvårdnadsbidraget är inte till för att kompensera inkomstbortfall. Förslaget till omvårdnadsbidrag ska inte innebära någon förändring när det gäller målgruppen för det vårdbidrag vi har i dag.

Det som också är nytt i förslaget och som är väldigt bra är att det nu skapas möjligheter för föräldrarna att fördela omvårdnaden. Det är viktigt att båda föräldrarna får samma möjligheter att tillgodose barnets behov. Att ge båda föräldrarna samma möjlighet att ta hand om barnet signalerar ett jämställt ansvar, och tanken är att det ökar barnets möjligheter till en nära och god kontakt med båda sina föräldrar. Här finns ett tydligt barnrätts- och jämställdhetsperspektiv, vilket är välkommet. Precis som för vårdbidraget i dag ska inte behovet av personlig assistans påverkas av om omvårdnadsbidrag lämnas. Det är två skilda saker.

Föräldrar till barn med funktionsnedsättning har ofta större psykisk och fysisk belastning än andra föräldrar. Det ställs oftast högre krav på föräldrarnas tillgänglighet och flexibilitet. Rätten till deltid skulle ge dessa föräldrar bättre förutsättningar att kombinera föräldrarollen med arbetslivet. Rätten för föräldrar till barn med funktionsnedsättning att förkorta sin arbetstid med 25 procent är därför en viktig och välkommen del i det här förslaget.

Den nya förmånen merkostnadsersättning ska kunna ges till en person som före 65 års ålder har fått sin funktionsförmåga nedsatt och där man bedömer att nedsättningen kommer att vara under minst ett år. Syftet är att ersätta merkostnader som uppstår till följd av funktionsnedsättningen. Det kan till exempel handla om kostnader för hjälp i den dagliga livsföringen, hälsa, vård, kost och resor. Den grupp som får rätt till merkostnadsersättning är i stort sett samma grupp som i dag har rätt till vårdbidrag och handikappersättning.

Enligt regeringens proposition skulle alla med olika funktionsnedsättningar bedömas individuellt utifrån den nya merkostnadsersättningen. Det är också något som har drivits av många organisationer inom funktionshindersrörelsen. Många har velat att stöd ska ges utifrån behov och inte utifrån diagnos. I grunden bör ersättningar utgå från de konsekvenser en funktionsnedsättning medför och efter en individuell bedömning.

Samtidigt har just detta förslag skapat stor oro, framför allt i gruppen döva och synskadade, som i dag har schablonersättning utifrån diagnos. Jag var själv ute på Mynttorget och tog emot en namninsamling mot förslaget att ta bort schablonersättningen som just dessa organisationer hade gjort. Jag gissar att många politiker liksom jag har träffat de olika intresseorganisationerna i olika sammanhang där de har framfört sin oro.

Tanken med regeringens förslag var inte att det skulle spara pengar eller skapa oro hos de människor som är i behov av stödet, utan tanken var att det skulle ge alla en trygghet utifrån sina behov, oavsett funktionsnedsättning. Med anledning av den oro som förslaget har skapat är utskottet också överens om att behålla schablonersättningen för grupperna blinda och gravt hörselskadade. Dagens regler för dessa grupper införlivas därför

i den nya merkostnadsersättningen. Däremot ändras nivåerna så att de stämmer överens med de nya nivåerna för merkostnadsersättning.

Avslutningsvis tycker jag att det utifrån skrivningar i motioner är viktigt att påpeka att regeringen avser att följa upp och utvärdera reformen inom ett par år. Alla konsekvenser av en ny reform går inte att förutse, och det kan vara svårt att bedöma om vissa av förslagen kommer att få den effekt vi vill se. Uppföljning och utvärdering är därför en viktig del i det fortsatta arbetet.

Anf. 88 TINA GHASEMI (M):

Herr talman, ledamöter och åhörare! I dag diskuterar vi en fråga som är väldigt viktig för väldigt många personer, nämligen de som av olika anledningar behöver samhällets hjälp för att klara sin vardag. Det gäller förslaget om reformerade stöd till personer med funktionsnedsättning.

I regeringens förslag ville man att de särskilda regler som i dag finns för blinda och gravt hörselskadade, med garanterad ersättning på en viss nivå, skulle tas bort och att ersättningen skulle lämnas enbart för de merkostnader som är en följd av nedsättningen. Detta var ett förslag som väckte stor oro inom de grupper som förslaget berör, och vi moderater valde tillsammans med Liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokraterna att lyssna på denna oro och arbeta för att dessa regler ska behållas.

Vi menar att de särskilda reglerna för blinda och gravt hörselskadade behöver vara kvar. Det handlar om personer som har mycket svårt att kompensera för förlusten av syn och hörsel. Dessa funktionsnedsättningar drabbar de personer som har dem på ett liknande sätt.

Det innebär också att man har svårt att orientera sig, kommunicera med omgivningen eller ta till sig information. Det blir väldigt svårt att bedöma sina merkostnader då man inte kan göra prisjämförelser eller ta del av erbjudanden. Därutöver har denna grupp ett stort behov av hjälpmedel, och de besöker sjukvård och habilitering ofta.

Dessutom har de särskilda reglerna för handikappersättning för blinda och gravt hörselskadade funnits sedan länge. Vi menar att det känns orimligt att de ska behöva styrka sina merkostnader med kvitton eller liknande. Det skapar en byråkratisering och en osäkerhet som vi inte vill se i detta.

Det skulle också bli svårt, eller rent av omöjligt, att återgälda informella tjänster från omgivningen. Det kan gälla ersättning för exempelvis bensinkostnader eller barnpassning. Med den nuvarande handikappersättningen har detta varit möjligt och inneburit en värdefull frihet och trygghet under en lång tid.

Regeringens förslag riskerade därför att medföra försämringar för denna grupp jämfört med den handikappersättning som de är garanterade i dag. Därför motionerade vi tillsammans om att den ska vara kvar.

Vi är glada att regeringspartierna nu har backat från regeringens ursprungliga förslag om att avskaffa de särskilda reglerna som gäller för just blinda och gravt hörselskadade och i stället ställt sig bakom vår motion.

I övrigt tycker vi att det i grund och botten är bra att både handikappersättningen och vårdbidraget nu reformeras för att bättre stämma överens med dagens funktionshinderspolitik. Det nuvarande regelverket har sina brister, bland annat i fråga om förutsägbarhet och transparens. Det framgår inte tydligt vilka behov som ska ersättas och i vilken omfattning behoven ska förekomma för att bidrag ska kunna beviljas, och inte heller vad som

faktiskt är eller ska räknas som en merkostnad framgår tydligt i nuvarande regelverk.

Herr talman! Jag vill därför tacka utskottet för ett bra och produktivt arbete tillsammans, och jag välkomnar slutprodukten som vi står med här i dag. Jag yrkar härmed bifall till Alliansens motion och därmed också till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 89 RICKARD PERSSON (MP):

Herr talman! Det är glädjande och viktigt att vi nu efter en lång process kan reformera stöden som ges till personer med funktionsnedsättning. De nuvarande stöden till personer med funktionsnedsättning, handikappersättningen och vårdbidraget, fyller viktiga funktioner för de funktionshinderspolitiska målen om lika delaktighet och jämlika levnadsvillkor.

Enligt dagens regler beviljas handikappersättning till personer med nedsatt funktionsförmåga för behov av hjälp i den dagliga livsföringen eller för att kunna arbeta. Ersättning lämnas även för betydande merkostnader som uppstår på grund av funktionsnedsättningen. Vårdbidrag beviljas en förälder för tillsyn och vård av barn som behöver det på grund av sjukdom, utvecklingsstörning eller annat funktionshinder eller om det uppkommer merkostnader. Gemensamt för de båda stöden är att det görs en sammanvägning av hjälpbehov och omvårdnadsbehov samt merkostnader.

Regeringen har nu föreslagit att reformera stöden till personer med funktionsnedsättning genom att införa två nya förmåner – ett omvårdnadsbidrag och en renodlad merkostnadsersättning som ges till både vuxna och barn. I och med detta föreslås att förmånerna handikappersättning och vårdbidrag avskaffas.

Det finns flera anledningar till att regeringen föreslår att reformera stöden. En av anledningarna är att sammanvägningen av hjälpbehovet och merkostnaderna gör det svårt för såväl den som söker ersättningarna som för Försäkringskassan att följa utfallet och i vissa fall även förstå beslutet. Regelverkets utformning är helt enkelt inte tillräckligt förutsägbart och transparent samt är väldigt otydligt i många delar. Till exempel saknas tydliga riktlinjer för hur sammanvägningen mellan hjälpbehov och merkostnadsersättningen ska göras. En annan anledning är att det har hänt mycket i samhället sedan stöden infördes och att det i dag finns andra stöd som har till syfte att hjälpa till med det som tidigare innefattades av hjälpbehoven.

Grundläggande i arbetet med den föreslagna reformen har varit att förenkla regelverken så att de blir lättare att förstå för den enskilde och lättare att handlägga för Försäkringskassan. Reglerna har i stort sett varit oförändrade sedan 1970-talet. Det har hänt mycket sedan dess, både inom funktionshinderspolitiken och i samhället i stort. Regeringen har därför kommit fram till att en modernisering av stöden behövs. Det är det förslag som nu ligger för riksdagen.

Regeringen föreslår ett nytt omvårdnadsbidrag som ges till föräldrar med barn som har en funktionsnedsättning. De nuvarande reglerna med vårdnadsbidrag har inte uppmuntrat till ett jämställt föräldraskap och inte satt barnets behov främst. Därför tycker vi att det är mycket glädjande att vi nu ser till att ersättningarna ska kunna delas lika mellan båda föräldrarna eller med personer som likställs med föräldrarna, till exempel en förälders make. Detta är en viktig jämställdhetsåtgärd och en viktig anpassning för att anpassa stödet till hur dagens familjer ser ut. Det möjliggör för båda

föräldrarna att tillgodose barnets behov och ökar därmed barnets möjlighet till en nära och god relation till båda föräldrarna.

De som får omvårdnadsbidrag ska också få rätt att förkorta sin arbetstid med en fjärdedel, vilket är en väldigt viktigt reform för att säkerställa att man kan förena arbete med föräldraskap också när barnet har ett större behov.

I propositionen föreslås att nuvarande handikappersättning ska ersättas med en renodlad ersättning som endast avser merkostnaderna. Den nya merkostnadsersättningen blir tydligare, enklare och mer generös än det tidigare stödet. Tröskeln in i ersättningen sänks, taket höjs något och det införs fler nivåer för ersättning. Man kan nu få ersättning i fem nivåer mot tidigare endast tre. Det gör att fler får tillgång till ersättningen.

De med höga merkostnader får bättre kompensation, och de mer differentierade nivåerna gör att ersättningen blir mer rättvis utifrån varje persons specifika behov. Detta är mycket positivt. Det tydliggörs även i lagstiftningen vilka kostnader som man kan få ersättning för. Dessa förtydliganden, som inte är och inte kan vara uttömmande i sin helhet, saknas i dagens lagstiftning, vilket har bidragit till den otydlighet som finns i handikappersättningen.

Med detta sagt har jag stor förståelse för den oro över konsekvenserna av förslaget som uttrycks av många synskadade och hörselskadade i och med borttagandet av den garanterade schablonersättningen på det sätt som föreslagits från början.

Vi hade genom förslaget i propositionen hoppats få till stånd nya modellerna stöd som bygger på principen om likabehandling där stöd ges till alla grupper utifrån behov och inte diagnos. Men vi har naturligtvis också tagit till oss av den kritik och oro som kommit till oss.

Vi är måna om att denna lagstiftning kommer på plats, som i övrigt innebär en efterlängtat och viktig modernisering av stöden. Den kommer att innebära att fler kliver in i ersättningen och att fler personer får en mer rättvis ersättning, ett bättre stöd för föräldrar och framför allt att fler får ett mer tydligt och transparent regelverk.

Herr talman! Med det yrkar jag bifall utskottets förslag.

Anf. 90 SOLVEIG ZANDER (C):

Herr talman! Att reformera stödet till personer som har funktionsnedsättning är synnerligen viktigt att göra. Världen förändras, och förhållandena förändras i vårt samhälle. Då måste man uppdatera och modernisera även den delen av vårt sociala nätverk.

En av de punkter som jag och Centerpartiet speciellt vill peka på är självklart den som möjliggör att föräldrar eller likvärdiga ska kunna dela den ersättning som man får när man har ett barn eller en ung person som har en funktionsnedsättning som berättigar till en sådan. Som vi har hört här tidigare betyder detta att det inte alltid, som det näst intill är nu, blir mammorna som tar ut ersättningen. Utöver att man kan dela ersättningen mellan parterna ska man nu kunna jobba deltid. Det är oerhört viktigt, för vi vill att båda könen ska ha samma möjligheter på arbetsmarknaden.

Merkostnadsersättningen, som ska ersätta det som i dag kallas handikappersättning, är jättesvår att fastställa. Alla som på ett eller annat sätt har kommit i kontakt med detta vet hur detaljerat man måste fylla i dessa blanketter om man vill ha dagens handikappersättning.

I en rapport från ISF framgår ganska tydligt hur osäkert det är vem som ska beviljas dagens handikappersättning. ISF säger och skriver att det byggs på en skälighetsbedömning, och den som ska bedöma skäligheten är handläggaren på Försäkringskassan. Det är alltså upp till denna person att tolka att det man uppger är skäligt. Då förstår vi hur olika bedömningarna blir. Detta är sannerligen inte likabehandling och rättvist.

Med det förslag man nu har blir inte tydligheten större, men man har sagt att det ska följas upp och ses över speciellt. Det hoppas vi verkligen att man ska göra.

Mot denna bakgrund och med vetskap om hur det fungerar i dag finns det all anledning att speciellt uppmärksamma den motion som vi i Alliansen har väckt och som här i dag förmodas få majoritet.

Motionen handlar om att de som är blinda och döva ska få behålla sin schablonersättning. Det finns inte olika nivåer på att vara blind, att inte se, eller att vara döv och inte höra. Andra funktionsnedsättningar kan det finnas grader av, men när det gäller just dessa finns det ingenting som kan vara en grad. Därför är det viktigt att de här personerna får behålla den schablonersättning som de har fått och som infördes redan på 1930-talet. Den uppgår i dag till 2 500 kronor i månaden, och det täcker deras behov av stöd och hjälp. Det motsvarar vad de önskar och behöver för att kunna delta på näst intill lika villkor i samhället.

Jag ställde en fråga till socialminister Annika Strandhäll för ett par månader sedan och undrade varför hon var så emot schablonersättningen. Hon sa då att hon och regeringen hade samtalat med företrädare för handikapprörelsen och att de då hade sagt att de tyckte att det förslag som förelåg var bra, det vill säga att schablonersättningen togs bort. I mina samtal med de synskadade framgår att något samtal med denna handikapprörelse hade ministern inte haft. Ministern sa också vid frågetillfället att hon inte avsåg att ändra förslaget.

Nu gläder det mig och Centerpartiet att regeringsföreträdarna i socialförsäkringsutskottet har tänkt om och ställer upp på att de som är blinda eller döva ska få behålla sin schablonersättning. Det är otroligt viktigt.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till Alliansens motion och till majoritetens förslag i socialförsäkringsutskottet om att vi ska få behålla schablonersättningen till de personer som är blinda eller döva.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

§ 16 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2017/18:267 Modernare regler om varumärken och en ny lag om företagsnamn

2017/18:270 Regelförenklingar inom ekonomisk familjepolitik

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående propositioner skulle förlängas till och med *måndagen den 1 oktober*.

§ 17 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 11 juni

2017/18:577 Förslag från klimatriksdagen

av *Jens Holm* (V)

till statsrådet Isabella Lövin (MP)

2017/18:578 Islams påverkan på det svenska samhället

av *Jeff Ahl* (-)

till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP)

2017/18:579 Avvisningar

av *Jeff Ahl* (-)

till statsrådet Heléne Fritzon (S)

2017/18:580 Kunskaps- och kompetensförsörjning

av *Hans Rothenberg* (M)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:581 Regeringens arbetslöshetsmål

av *Sofia Fölster* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2017/18:582 Ökat regelkrångel

av *Sofia Fölster* (M)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:583 Regeringens flygskatt

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2017/18:584 Höjda skatter

av *Sofia Fölster* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2017/18:585 Arbetsförmedlingen

av *Lars Hjälmered* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2017/18:586 Villkor för företagande

av *Lars Hjälmered* (M)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:587 RUT-avdraget

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2017/18:588 Digitaliseringen hos Kronofogdemyndigheten

av *Hans Rothenberg* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2017/18:589 Villkoren för företagare i välfärdssektorn
av *Hans Rothenberg* (M)
till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)
2017/18:590 Den nya lagen om personalliggare
av *Hans Rothenberg* (M)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

Prot. 2017/18:130
12 juni

§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 11 juni

2017/18:1448 Kriminalvårdens uttalande om häktet i Västerås
av *Roger Haddad* (L)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:1449 Polisiär underbemanning i mindre kommuner

av *Roger Haddad* (L)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:1450 Nedstängning av moskéer

av *Jeff Ahl* (-)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:1451 Överförmyndare

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)

till statsrådet Heléne Fritzon (S)

2017/18:1452 Behovet av ett reformerat strandskydd

av *Maria Malmer Stenergard* (M)

till miljöminister Karolina Skog (MP)

2017/18:1453 Kommunala lantmäterimyndigheter

av *Lars Beckman* (M)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2017/18:1454 Företagsamheten i Eda

av *Christian Holm Barenfeld* (M)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:1455 Företagsamheten i Arvika

av *Christian Holm Barenfeld* (M)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:1456 Företagsamheten i Grums

av *Christian Holm Barenfeld* (M)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:1457 Företagsamheten i Forshaga

av *Christian Holm Barenfeld* (M)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:1458 Företagsamheten i Filipstad

av *Christian Holm Barenfeld* (M)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

Prot. 2017/18:130
12 juni

2017/18:1459 Företagsamheten i Karlstad
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:1460 Företagsamheten i Hammarö
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:1461 Företagsamheten i Hagfors
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:1462 Företagsamheten i Kristinehamn
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:1463 Företagsamheten i Kil
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:1464 Företagsamheten i Storfors
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:1465 Företagsamheten i Munkfors
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:1466 Företagsamheten i Årjäng
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:1467 Företagsamheten i Torsby
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:1468 Företagsamheten i Sunne
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:1469 Företagsamheten i Säffle
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:1470 Det kommunala utjämningsystemet
av *Markus Wiechel* (SD)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

§ 19 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 11 juni

2017/18:1384 Den extrema myggsituationen i delar av Värmland
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till miljöminister Karolina Skog (MP)

2017/18:1412 Mobiltäckning och fast telefoni
av *Ulla Andersson* (V)
till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2017/18:1414 Kompensation till näringslivet för flygskatten
av *Lars Beckman* (M)
till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

Prot. 2017/18:130
12 juni

2017/18:1419 Uppkoppling på landsbygden
av *Lars Beckman* (M)
till statsrådet Peter Eriksson (MP)

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 14.25.

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till och med § 10 anf. 28 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 65 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om ny riksdagsledamot.....	1
§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning.....	1
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott.....	1
§ 5 Ärenden för bordläggning	2
§ 6 Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och årsredovisning 2017	2
Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU24.....	2
(Beslut skulle fattas den 13 juni.).....	2
§ 7 Myndighetskapital vid universitet och högskolor.....	3
Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU29.....	3
Anf. 1 THOMAS STRAND (S).....	3
Anf. 2 BETTY MALMBERG (M).....	4
Anf. 3 ROBERT STENKVIST (SD)	5
(Beslut skulle fattas den 13 juni.).....	6
§ 8 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden.....	6
Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU33.....	6
(Beslut skulle fattas den 13 juni.).....	6
§ 9 Återbetalning av medlemsinsatser i arbetskooperativ	6
Civilutskottets betänkande 2017/18:CU38.....	6
(Beslut skulle fattas den 13 juni.).....	6
§ 10 Vattenmiljö och vattenkraft m.m.	6
Civilutskottets betänkande 2017/18:CU31.....	6
Anf. 4 MATS GREEN (M).....	6
Anf. 5 OLA JOHANSSON (C).....	8
Anf. 6 JENS HOLM (V)	10
Anf. 7 MATS GREEN (M) replik.....	13
Anf. 8 JENS HOLM (V) replik.....	13
Anf. 9 MATS GREEN (M) replik.....	13
Anf. 10 JENS HOLM (V) replik.....	14
Anf. 11 LARS TYSKLIND (L)	14
Anf. 12 JENS HOLM (V) replik.....	16
Anf. 13 LARS TYSKLIND (L) replik	17
Anf. 14 JENS HOLM (V) replik.....	17
Anf. 15 LARS TYSKLIND (L) replik	17
Anf. 16 PENILLA GUNTHER (KD).....	18
Anf. 17 ÅSA WESTLUND (S).....	19
Anf. 18 JENS HOLM (V) replik.....	21
Anf. 19 ÅSA WESTLUND (S) replik.....	22
Anf. 20 JENS HOLM (V) replik.....	22
Anf. 21 ÅSA WESTLUND (S) replik.....	22
Anf. 22 LISE NORDIN (MP)	23
Anf. 23 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP).....	25
Anf. 24 JENS HOLM (V) replik.....	28
Anf. 25 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP) replik	28
Anf. 26 JENS HOLM (V) replik.....	28
Anf. 27 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP) replik	29

Anf. 28	OLA JOHANSSON (C) replik.....	29
Anf. 29	Miljöminister KAROLINA SKOG (MP) replik.....	30
Anf. 30	OLA JOHANSSON (C) replik.....	30
Anf. 31	Miljöminister KAROLINA SKOG (MP) replik.....	31
Anf. 32	CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M).....	31
Anf. 33	LISE NORDIN (MP) replik	33
Anf. 34	CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik	34
Anf. 35	LISE NORDIN (MP) replik	34
Anf. 36	CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik	35
	(Beslut skulle fattas den 13 juni.)	35
§ 11	Taxifrågor.....	35
	Trafikutskottets betänkande 2017/18:TU17	35
Anf. 37	JESSICA ROSENCRANTZ (M)	35
Anf. 38	JIMMY STÅHL (SD)	37
Anf. 39	ANDERS ÅKESSON (C)	37
Anf. 40	NINA LUNDSTRÖM (L)	39
Anf. 41	ROBERT HALEF (KD)	40
Anf. 42	KARIN SVENSSON SMITH (MP)	41
Anf. 43	LEIF PETTERSSON (S).....	43
	(Beslut skulle fattas den 13 juni.)	44
§ 12	En möjlighet till körkortslån.....	44
	Trafikutskottets betänkande 2017/18:TU19	44
Anf. 44	JIMMY STÅHL (SD)	44
Anf. 45	NINA LUNDSTRÖM (L)	45
Anf. 46	JOHAN ANDERSSON (S)	46
Anf. 47	JIMMY STÅHL (SD) replik	47
Anf. 48	JOHAN ANDERSSON (S) replik.....	48
Anf. 49	JIMMY STÅHL (SD) replik	48
Anf. 50	JOHAN ANDERSSON (S) replik.....	49
Anf. 51	NINA LUNDSTRÖM (L) replik.....	49
Anf. 52	JOHAN ANDERSSON (S) replik.....	49
Anf. 53	NINA LUNDSTRÖM (L) replik.....	50
Anf. 54	JOHAN ANDERSSON (S) replik.....	50
Anf. 55	STEN BERGHEDEN (M).....	51
Anf. 56	ANDERS ÅKESSON (C)	52
Anf. 57	BIRGER LAHTI (V).....	52
Anf. 58	JIMMY STÅHL (SD) replik	53
Anf. 59	BIRGER LAHTI (V) replik.....	53
Anf. 60	JIMMY STÅHL (SD) replik	54
Anf. 61	BIRGER LAHTI (V) replik.....	54
	(Beslut skulle fattas den 13 juni.)	54
§ 13	Riksrevisionens rapport om statligt ägda bolag med sambandsuppdrag	55
	Näringsutskottets betänkande 2017/18:NU24	55
Anf. 62	ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHANSSON (M)	55
Anf. 63	RICKARD NORDIN (C)	56
Anf. 64	PENILLA GUNTHER (KD).....	57
Anf. 65	PER-ARNE HÅKANSSON (S)	58

Anf. 66 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik.....	60
Anf. 67 PER-ARNE HÅKANSSON (S) replik	61
Anf. 68 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik.....	61
Anf. 69 PER-ARNE HÅKANSSON (S) replik	61
Anf. 70 RICKARD NORDIN (C) replik.....	61
Anf. 71 PER-ARNE HÅKANSSON (S) replik	62
Anf. 72 RICKARD NORDIN (C) replik.....	62
Anf. 73 PER-ARNE HÅKANSSON (S) replik	62
Anf. 74 BIRGER LAHTI (V)	62
Anf. 75 RICKARD NORDIN (C) replik.....	64
Anf. 76 BIRGER LAHTI (V) replik	65
Anf. 77 RICKARD NORDIN (C) replik.....	65
Anf. 78 BIRGER LAHTI (V) replik	65
Anf. 79 SAID ABDU (L).....	65
Anf. 80 BIRGER LAHTI (V) replik	66
Anf. 81 SAID ABDU (L) replik.....	67
Anf. 82 BIRGER LAHTI (V) replik	67
Anf. 83 SAID ABDU (L) replik.....	68
(Beslut skulle fattas den 13 juni.).....	68
§ 14 Riksrevisionens rapport om omvandlingen av Kiruna och Malmberget	68
Näringsutskottets betänkande 2017/18:NU25	68
(Beslut skulle fattas den 13 juni.).....	68
§ 15 Reformerade stöd till personer med funktionsnedsättning	69
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2017/18:SfU23	69
Anf. 84 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD).....	69
Anf. 85 ROSSANA DINAMARCA (V).....	71
Anf. 86 EMMA CARLSSON LÖFDAHL (L).....	73
Anf. 87 MARIE OLSSON (S)	74
Anf. 88 TINA GHASEMI (M).....	76
Anf. 89 RICKARD PERSSON (MP).....	77
Anf. 90 SOLVEIG ZANDER (C)	78
(Beslut skulle fattas den 13 juni.).....	79
§ 16 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid.....	79
§ 17 Anmälan om interpellationer	80
§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar	81
§ 19 Anmälan om skriftliga svar på frågor	82
§ 20 Kammaren åtskildes kl. 14.25.	83